

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

EESTI RAHVUSRINGHÄÄLINGU RAADIOINTERVJUUDE INTERVJUEERIMISPRAKTIKAD

Magistritöö (20 AP)

Toomas Kelt

Juhendaja: dots Halliki Harro-Loit

Tartu
2009

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Teoreetilised lähtekohad.....	5
1.1. Mis on intervjuu?	5
1.2. Intervjuude konventsioonid.....	6
1.3. Võim intervjuus.....	8
1.4. Intervjuude tüübid	9
1.5. Küsimine	13
1.6. Vastamine.....	15
1.7. Intervjuu uurimine.....	16
2. Metoodika.....	20
2.1. Analüüsi kategooriad.....	20
2.2. Valim.....	24
3. Analüüs.....	26
3.1. Intervjuu funktsioon.....	26
3.2. Aeg.....	28
3.3. Küsitlemine ja vastamine.....	29
3.4. Interaktsiooni seos vastajaga.....	41
3.5. Fookuse hoidmine ja vooruvahetus (turn-taking)	44
3.6. Intervjuu fookuse hoidmine	48
3.7. Vastajad.....	53
3.8. Intervjuude ülesehitus	56
Järeldused.....	63
Kokkuvõte.....	68
Summary	70
Kasutatud kirjandus	72
Lisad.....	75

Sissejuhatus

Käesolev töö võtab vaatluse alla väga olulise valdkonna kõigi raadio- või teleajakirjanike jaoks – intervjuerimise. Võiks öelda, et intervjuu on see, millel püsib kogu rääkiv meedia – intervjuu on nii materjali kogumisel kui ka eraldi žanrina asendamatu.

Hea intervjuu on midagi sellist, mida iseloomustada on väga raske, kuid mille tunneb pea iga inimene eksimatult ära. Kui küsida mitteajakirjanikelt, millist ajakirjanduslikku intervjuud peavad nemad heaks, siis kuuleb reeglina umbes sellist selgitust – seda on huvitav kuulata ja saab kohe aru, mida intervjuerija küsib. Sellises selgituses on tegelikult antud ka hea intervjuu kaks peamist omadust – hea ülesehitus ja hea küsitlustehnika. Antud töös intervjuu ülesehitusega ei tegeleta, küll aga on töö põhisisuks küsitlemistehnika.

Uurimisvaldkond on magistritöös piiritletud intervjuerimistehnikaga, st põhjalikumalt ei vaadelda vastuseid ja vastajate käitumist, samuti ei käsitleta intervjuude toimetamistehnikaid ja mustast materjalist valikute tegemist. Töö tugineb kolmekümnele raadiointervjuule, mille autoriteks on Eesti Rahvusringhäälingu raadioajakirjanikud. Vaadeldakse nii musta materjali kui ka intervjuud, mis on olnud otse-eeetris.

Magistritöö jaguneb nelja suuremasse ossa, nendeks on ülevaade töö teoreetilistest lähtekohtadest, ülevaade valimist ja kasutatavast metoodikast, metoodika rakendamine ehk valimi analüüs, millele järgneb eraldi osana saadud tulemuste tõlgendus ja autoripoolne arutelu nende üle.

Töö teoreetilised lähtekohad tulenevad ajakirjandusliku intervjuu uurimise traditsioonidest. Intervjuu uurimine on olnud paljuski seotud anglo-ameerika ajakirjandusuurimustega, põhiliselt on uurijad tegelenud Briti ja USA ajakirjanike intervjuudega. Nendest tööde teemadeks, millega alustasid David Greatbatch, Steven Clayman ja John Heritage 1980. keskpaigas, olid peamiselt poliit- ja uudisintervjuu olemus, valitsevad konventsioonid, intervjuu neutraalsus jne. Alates 1990. lõpust on ajakirjanduslik intervjuu olnud ka Soome, Hispaania, Hiina, Iisraeli jne ajakirjandusuurijate huviorbiidis.

Eestis kirjutatud uurimused ajakirjanduslikust intervjuust pärinevad põhiliselt 1960. ja 1980. aastatest (näiteks mõned diplomitööd TÜ ajakirjandusosakonnast: Kaldvee, K. (1963) Intervjuu kui ajakirjandusliku žanri erijooni ; Made, R. (1968) Raadiointervjuu ettevalmistamine ja läbiviimise vormid; Saluri, P. (1971) Isikuintervjuu mõnedest probleemidest; Lepik, K. (1981) Eesti Raadio lühiintervjuu karakterseid jooni; Saks, K.

(1981) Mõningaid teleintervjuu probleeme; Lillemets, M. (1983) Publitsistlik intervjuu Eesti Raadios), viimasel ajal on intervjuu muutunud uurimise objektist uurimise meetodiks. Ajakirjanduslikku intervjuud, sealhulgas ka raadiointervjuud, on viimastel aastatel uuritud eesti filoloogide poolt eelkõige Reet Kasiku eestvõttel.

Kasutatav metoodika intervjuu uurimiseks on uuemates uurimustest olnud ühesugune – selleks kasutatakse vestlusanalüüsi ehk konversatsioonianalüüsi. Vestlusanalüüs on 1960. aastatel alguse saanud sotsioloogiline meetod, selle klassikalised tööd ilmusid 1970. aastatel meetodi põhilooja H. Sacksi ja tema kaastööliste E. Schegloffi ja G. Jeffersoni sulest. Nende töödes uuritakse suhtluse kui inimeste ühistegevuse mehhanismi ehk seda, mida inimesed suheldes sõnade, lausete jms abil teevad (Hennoste 2002). Kuna ka ajakirjanduslikku intervjuud saab teatud piirides vaadelda kui vestlust, milles valitsevad omad kindlad reeglid, sobib konversatsioonianalüüs ka intervjuude uurimiseks. Konversatsioonianalüüsi on täiendatud ka kriitilise diskursusanalüüsi meetoditega, et analüüsida intervjuude keelekasutust.

Autor tahab väga tänada kõiki TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi bakalaureuseõppe tudengeid, kes tegid töös kasutatud intervjuude ümberkirjutused ehk transkriptsioonid.

1. Teoreetilised lähtekohad

1.1. Mis on intervjuu?

Nii nagu mujal maailmas, on ka Eesti ajakirjanduses intervjuu üks olulisemaid meetodeid teabe hankimiseks.

Ajakirjanduslikul intervjuul on kolm tähendust: 1) konkreetne töömeetod värske materjali kogumiseks uudise jaoks; 2) sotsiaalse interaktsiooni vorm, mis on 20. sajandil institutsionaliseerunud oma normide, rollide ja reeglitega selles osalejate jaoks; 3) vorm, milles esitatakse teisi häält meedias (Ekström 2001).

Intervjuu kasutuselevõtmine XIX sajandil USA-s (Schudson 1994) muutis ajakirjaniku passiivsest uudiste vahendajast aktiivseks uudiste hankijaks. Kui võrrelda näiteks poliitiku kõnet ja intervjuud poliitikuga, siis kõne puhul on ajakirjanikul vaja see ära kuulata ja valida sellest välja vajalikud lõigud, teemat ja selle käsitlemist ta mõjutada ei saa. Intervjuu puhul on aga ajakirjanik aktiivne uudise looja, kes saab näiteks poliitikult küsida avalikkuse (mida ajakirjanik ideaalis esindab) jaoks huvipakkuvaid küsimusi.

Eesti keeleruumis võib erinevaid intervjuu olemusi väljendada ka sõnadega usutlus (žanr), küsitlus (meetod) ja vestlus (vabas vormis mõttevahetus) (Harro 2000:93).

Kuna antud töö kontekstis on kõige olulisem intervjuu olemus seotud usutlusega, mis omakorda viib meid välja žanri mõisteni, on järgnevalt lühidalt ka sellel peatunud.

Valdav ettekujutus mõiste „žanr“ tähendusest on uuema aja kirjandusteaduslikes käsitlustes üsna laiapõhjaline: kui teatud tekstidel on mingi üldine ja olemuslik tunnus (kas sisuline või vormiline), siis võime neid arvata ühte kimpu kuuluvaiks. Seega osutab žanri mõiste kõige üldisemalt tekstide jagunemisele rühmadesse või liikidesse mingite sama järku sümptomite alusel. Meedianarratiivide uurija Jerry Palmer käsitleb žanri tekstuaalsuse dimensioonina, mis funktsioneerib kolmel viisil:

- 1) žanr ilmneb kui lugeja ootushorisont, mis hõlmab eelnevat kogemust;
- 2) žanr kehtestub kui norm, mis kasutab ajaloo vältel väljakujunenud konventsioone ja stereotüüpe;
- 3) žanr funktsioneerib kaasajal kui kaubanduslik nipp, mis juhindub kommertslikkusest ja lugeja maitsest (Palmer 1991: 112–116).

Käesoleva töö aluseks olevad intervjuud on küll erinevad, kuid kõiki neid ühendavad teatud vormilised, olemuslikud ja ka sisulised tunnused, seega võib nende alusel kõnelda intervjuu žanrist ning analüüsida neid ühesugustest eeldustest lähtudes. Neist eeldustest on antud ülevaade töö järgnevates osades.

Kui eesti keeles võib rääkida ka intervjuust kui vabast vestlusest, siis ajakirjandusliku intervjuu puhul on vabast vestlusest mitmeid erinevusi. Neist ehk kõige olulisem on see, et intervjuule on iseloomulik vabast vestlusest piiratum vooruvahetus: intervjuus on osalised orienteeritud sellele, et üks pooltest küsib ja teine vastab. Seega on intervjuu tavaliselt üles ehitatud küsimus-vastus vormis (Chilton 2004:74). Sellist ülesehitust eeldab ka intervjuu žanr, ehkki praktikas võib esineda ka intervjuud, kus ei esitata ühtegi küsimust, vaid intervjuueerija esitab näiteks väiteid (kuid sel juhul on tegu erandiga ajakirjandusliku intervjuu peavoolust).

Vabast vestlusest eristab intervjuud veel tema eesmärgistatus. Kui vestlus võib olla nii info vahetamiseks, emotsionaalse läheduse tekitamiseks, ühe poole motiveerimiseks jne, siis intervjuu eesmärgi määrab ära sihtgrupi olemasolu, ehk nagu on rõhutanud Heritage ja Roth (1995), peab intervjuueerija tegutsema eelkõige kuulajate huvides. Selleks peab ta välja tooma informatsiooni ja vastajate arvamusi, säilitades samal ajal neutraalsuse. Seega võib intervjuud nimetada ka vestluseks, mis on mõeldud pealtkuulajate huvide ja vajaduste rahuldamiseks, mitte intervjuus osalejate jaoks, nagu on vaba vestlus.

1.2. Intervjuude konventsioonid

Kui eelnevalt olid vaatluse all intervjuude erinevused vabast vestlusest, ei tohi siiski kõrvale jätta ka teatud ühiseid printsiipe, mis on omased inimestevahelisele suulisele kommunikatsioonile üldisemalt. Selles plaanis on intervjuul ja vestlusel mitu ühist printsiipi.

Nii on intervjuud kui vestlust vaadeldes oluline, et mõlemad pooled järgiksid teatud sotsiaalseid konventsioone - ei valeta, annavad piisaval hulgal asjakohast infot, ei ole liiga jutukad ega liiga kidakeelne jne. Seda väljendab Grice nn koostööpõhimõte, millel on neli maksiimi:

Kvantiteedimaksiim: kõnelejad peaksid olema just nii informatiivsed kui vaja, st nad ei tohiks anda liiga palju ega liiga vähe informatsiooni.

Kvaliteedimaksiim: kõnelejad peaksid olema siirad ja rääkima seda, millest nad arvavad, et see vastab tõele.

Relevantsusmaksiim: Kõnelejailt eeldatakse, et nad ütlevad midagi, mis on relevantne ehk oluline selle suhtes, millest parasjagu räägitakse.

Korrastatusemaksiim ütleb, et tuleks vältida ebamäärasust ja kahetimõistetavust.

Need neli maksimi on olulised ja kehtivad ka intervjuude puhul, sest vaid neist printsiipidest lähtuvalt (eeldades et enamus inimesi neid siiski järgib) on intervjuu kui žanr üldse võimalik. Kuigi konkreetseid näiteid vaadeldes on võimalik leida kõigi maksimide rikkumisi, eeldab intervjuueerija siiski alati, et intervjuueeritav vastab küsimusele vähemalt ausalt ja relevantsetl.

Intervjuu tüüp tunnuste hulka kuulub ka see, et intervjuueeritav vastab küsimustele.

Vestlustes toimub Sacksi (1992) järgi nn „ahela“ reegel, mille järgi küsimuste-vastuste ahel võib venida väga pikaks, kuni üks pool selle katkestab. Selline kõnevooru jaotumise ettemääratus kehtib ka uudistesaadetele antavates intervjuudes. Muuhulgas peab intervjuueeritav nendes lähtuma sellisest mentaalsest mudelist, mille järgi igale küsimusele tuleb natuke pikemalt vastata, lühivastused „Ei“ ja „Jah“ ei ole kirjutamata reeglite järgi sobivad. See loomulikult ei välista kirjutamata reeglite ehk uudisintervjuude koodi rikkumist. Hutchby (2006) toob esile selle, et kui intervjuueeritav esitab intervjuueerijale küsimuse, ei tee intervjuueerija selle kohta märkust (nagu see võiks olla tüüpilise institutsionaalse vestluse puhul, näiteks ülekuulamisel politseis), vaid vastab sellele.

Intervjuu on meedias (raadios ja teles) omandanud aja jooksul väga kindlad jooned, väidab Greabatch (1998). Kuna intervjuu on üks kõneleva ajakirjanduse põhižanre, siis oodatakse ka intervjuult, et see vastaks heale ajakirjandusele esitatavatele nõuetele – olema objektiivne, asjakohane, neutraalne jne. Nii peavad ka intervjuueerijad alluma piirangutele, ehk intervjuueerija peab:

1. hoiduma avaldustest, mis peegeldavad tema enda või tema tööandja arusaamu ja
2. hoiduma intervjuueeritava poolt avaldatud arvamuse heakskiitmisest või tagasilükkamisest (Greatbatch 1998).

Võimalik on ka olukord, kus intervjuueeritav provotseerib intervjuueerijat oma vastustega esitama mingit seisukohta, tavaliselt teevad kogenud avaliku elu tegelased. Greatbatch (1998) lisab, et kuigi intervjuu neutraalsusest räägitakse palju ja seda hinnatakse kui ühte põhiväärtust, ei ole neutraalsuse piirid siiski fikseeritud. Ühest küljest võib neutraalse

intervjuu definitsioon muutuda vastavalt vabaduse astmele, mida lubavad oma töötajatele ringhäälinguorganisatsioonid, teisalt võivad ka mõned intervjuueerijad ise testida neutraalsuse piire ja ka mõned intervjuueeritavad võivad küsitlejate neutraalseid seisukohti proovile panna. Selle kõige põhjal väidab Greatbatch (1998), et uudisintervjuude neutraalsusest ei saa rääkida kui absoluudist, sest tihti kujundatakse uudiseid ja arvamusi ka esmapilgul neutraalsetena paistvates intervjuudes.

Väga oluliseks peetakse intervjuueerija eetikat (Tiisväli 1970; Beaman 2000), nii peab intervjuu läbiviimine olema intervjuueeritava suhtes viisakas, erapooletu, samas ei tohi intervjuueerija olla liiga aupaklik jne. Tiisväli (1970:148) on välja toonud, et intervjuueerija „pole oraator, inkvisiitor, psühhiaater ega süüdistaja, vaid ajakirjanik, kes kogub materjali vaataja nimel ja ülesandel”.

Selle ülesande täitmine nõuab aga ajakirjanikult ka raskete ja vastajale ebameeldivate küsimuste küsimist, ning ka neile küsimustele oodatakse ausaid ja ammendavaid vastuseid. Clayman (2001) väidab, et küsimustele vastamist käsitletakse kui ühte põhilist moraalset kohustust, mis ei kehti mitte ainult avaliku elu tegelastele ajakirjanikule intervjuud andes, vaid ka dialoogis osalejatele üldiselt. Samas on tavalises dialoogid osalejatel rohkem vabadust – kui ka sellise vestluse puhul pole keerutamine ja vastamisest kõrvalehiilimine hea toon, siis intervjuueeritavate taolised püüded võivad neile mitmel moel kalliks maksma minna.

1.3. Võim intervjuus

Võimuga seotud küsimused meediaintervjuus on võrdlemisi keerulised, kuna väga paljud intervjuud kulgevad rahulikult ühiskondlikult aktsepteeritud ja traditsiooniks kujunenud malli alusel – ajakirjanik küsib ning intervjuueeritav vastab. Samas on teatud kättesaamatuks ideaaliks (seda küll mitte niivõrd uudisintervjuude, kui jutusaadete puhul) peetud „ideaalset dialoogi“, mis seostub nii klassikalise kui moodsa filosoofiaga. Siiski ei ole meediaintervjuude puhul võimalik rääkida tasakaalustatud ja sümmeetrilisest dialoogist, kuna juba intervjuu põhiolemus sisaldab endas ebavõrdsust – intervjuueerija määrab teema, esitab küsimusi ja juhib vestlust, olles sellega võimupositsioonil (Wang 2006).

Ian Hutchby väidab oma raamatus *Media Talk* (2006), et tänapäeval on vähenenud nn „tavalise inimese“ arvamuste kajastamine, selle asemel annavad uudisteprogrammid ja dokumentaalsaadet võimaluse oma seisukohtade avaldamiseks eelkõige poliitikutele ja muule

eliidile, keda kutsutakse esinejateks. Kuigi näiteks paljudes telesaadetes on üheks osalejaks ka publik (Hutchby toob näiteks *Oprah Show*), on publiku esindajatele esitatavad küsimused lihtsamad ja neile oodatakse ka lühemat vastust. Samas raadiojaamade jutusaadetes on sissehelistajal suurem võimalus oma seisukoha avaldamiseks, sest kuigi tavaliselt esitatakse kuulajatele mingil kindlal teemal küsimus, kalduvad arvamused väga tihti ka teistesse teemadesse ning raadiote saatejuhid ei hakka alati neid arvamusi takistama.

Greatbatch (1986) vaatleb intervjuud kui võitlust võimu pärast, kus mõlemad pooled (intervjueerija ja intervjueeritav) proovivad teisele poolele peale suruda oma agendat. Ta toob välja ka kolm peamist viisi, kuidas vastajad rikuvad uudisintervjuude küsimus-vastus formaati. Nendeks on:

- a) ühiskondlikku tähtsust omavad vastajad esinevad rõhutatult vägivaldselt, kui intervjuu teema on oluline;
- b) tüüpiliselt välditakse vestlusi, mis näitavad vastaja vägivaldset käitumist intervjuu teema muutmiseks;
- c) intervjueeritavad eiravad intervjuu reegleid ja hakkavad ise intervjueerijale küsimusi esitama.

Ebameeldivatele küsimustele vastamisel võivad inimesed Sacks'i (1992) andmetel kasutada nn „kattevarju“ võtet ehk võtta kasutusele mingi teine identiteet (näit võib Riigikogu liige rõhutada kuluhüvitistest rääkides oma kuulumist Tallinnast kaugel elavate inimeste hulka).

1.4. Intervjuude tüübid

Ajakirjanduslike intervjuude puhul on uurijate lähenemine reeglina kas teema- või struktuuripõhine. Väga laias laastus võib intervjuusid jagada uudis-, poliit- ja ekspertintervjuudeks, neid suuri kategooriad on järgnevalt vaadeldud eraldi.

1.4.1. Uudisintervjuu

Clayman (2006) eristab uudisintervjuud mitmetest teistest elektroonilises meedias kasutatavatest intervjuudest (jutusaate intervjuu, raadiosse sissehelistamisprogramm jne). Ta leiab, et uudisintervjuu iseloomulikud tunnused on omasemad institutsionaalsele vestlusele,

teised tüüpilisemad intervjuud aga sarnanevad rohkem tavalise vestlusega. Clayman (2006) toob esile, et uudisintervjuu puhul kasutatakse küsimus-vastus-vooru, kusjuures küsimusi täiendatakse vahel ka suunavate väidetega.

Uudisintervjuude puhul on mitmed uurijad (Clayman & Heritage 2002; Hutchby 2006) toonud välja nende suure erinevuse igapäevasest vestlusest. Nii ei ole uudisintervjuude puhul pööratud kuigi suurt tähelepanu avamis- ja sulgemisfaasidele (tervitustele ja lõpetamisele) ning rangelt on määratud intervjuus osalejate rollid küsijana ja vastajana. Hutchby (2006) väidab, et tegu ei ole mitte tüüpilise institutsionaalse vestlusega, kus osalejate rollid on ametlikult kindlaks määratud, vaid pigem on tegu pikaajaliste traditsioonidega, mis on loonud kõigile mõistetava reeglistiku. Ning kuna intervjuu puhul on tegu ka koostööga, on mõlemad pooled nende rollidega enamasti ka nõus.

Teiseks suureks erinevuseks tavavestlusest on see, et uudisintervjuu küsimused ei ole ajendatud ajakirjaniku isiklikust huvist, vaid ta esindab oma auditooriumi. Seepärast peab küsitleja hoiduma ka oma isiklike seisukohtade avaldamisest. Avalikkuse esindamine annab aga küsitlejale võimaluse esitada teravaid ja negatiivseid küsimusi, rikkumata sealjuures neutraalsuse printsiipi (Clayman & Heritage 2002).

Clayman ja Heritage (2002) rõhutavad veel seda, et uudisintervjuudes on iseloomulik viis ka intervjuueeritava tutvustamiseks – nimelt tuuakse välja see, miks on just selle isiku usutlemine asjakohane.

Montgomery (2008) jagab uudisintervjuud neljaks – a) intervjuud korrespondentidega; b) intervjuud tavaliste inimestega, kes on uudisest mõjutatud või sellega seotud (õnnetuse pealtnägija, sellele reageerija väljendab oma arvamust); c) intervjuud ekspertidega (kes jagavad infot ja selgitusi) ning d) intervjuud „tähtsatega“ – avaliku elu tegelastega, kellel on mingi seos uudissündmusega. Kõigis neis intervjuudes tutvustatakse intervjuueeritavaid eraldi, tuues välja nende erinevaid positsioone ja rolle. Erinevates intervjuudes võib ühte ja sama inimest identifitseerida erinevalt, sõltuvalt sellest, milline on tema seos sündmusega, tema positsioon ja roll.

1.4.2. Poliitintervjuu

Poliitintervjuu põhiliseks ja kõige olulisemaks tunnuseks on see, et seal on vastajaks poliitik, st inimene, kes on poliitelus tegev. Intervjuu teemaks on tavaliselt mõni ühiskonnas oluline ja

päevakajaline probleem, mida poliitik selgitab ja analüüsib. Nii intervjuerija kui kuulajad teavad, et poliitik lähtub oma vastustes mingitest poliitilistest seisukohtadest, seega ei oodata talt taolist objektiivsust, nagu ekspertintervjuus esinevalt intervjueritavalt. Mitmed uurijad (Harris 1991, Blum-Kulka 1997, Heritage & Greatbatch 1991, Clayman & Heritage 2002) on oma töödes uurinud poliitintervjuude iseärasusi võrreldes näiteks ekspertintervjuudega ning on selgunud, et üks olulisemaid iseärasusi seostub poliitikute vastustega – nimelt ei vasta nad reeglina otse küsimusele, vaid laveerivad otsevastusest kõrvale. Selline olukord on põhjustatud sellest, et poliitik ei esinda tavaliselt mitte iseennast, vaid oma parteid ning intervjuu abil püüab ta lisaks intervjuerijale vastuste andmisele tõsta ka oma partei mainet, edendada oma poliitilist karjääri, teha poliitilist propagandat jne. Poliitikute puhul on leitud (ja see on saanud nii ajakirjanike kui auditooriumi jaoks normiks), et nad vastavad küsimustele üldiselt pikemalt.

Lauerbach (2004) märgib ka seda, et poliitintervjuu on tänapäeval väga paljuski segažanr, mitte puhas ajakirjanduslik intervjuu. Tema hinnangul on poliitintervjuudes tihti segunenud ajakirjandus ja meelelahutus, poliitikutele lähenetakse kui avaliku elu tegelastele, kes pakuvad avalikkusele huvi kui isikud, selle asemel et keskenduda nende tegevusele ja presenteerida avalikkusele seda. Info ja meelelahutuse segunemisel tekkinud *infotainment*'ile lisaks räägib Lauerbach (2004) ka *politainment*'ist.

Vastavalt poliitintervjuude temaatilisele struktuurile on välja toodud viis tüüpi:

vestlus (koostöö-intervjuu); monoloog (ühe poole jutustus); äkkrünnak (ühele nüansile keskendunud jõupingutus); vastasseis (suuline duell); rünnak (üks pooltest esitab oma väidetega väljakutse) (Zbenovich 2007).

Blum-Kulka (1983 Montgomery 2008 järgi) jaotab poliitikute vastused küsimust toetavaks ja mittetoetavaks, Harris (1991, Montgomery 2008 järgi) omakorda eristab (1) vastusreaktsiooni küsimusele (igasugune küsimusele järgnev vastajapoolne tegevus) ja (2) vastust küsimusele. Selles tõlgenduses vastusreaktsioone esineb hulgaliselt igas intervjuus, mis on küll vastajapoolseks tagasisideks küsijale, kuid mis ei vasta otseselt küsimusele. Harris (1991, Montgomery 2008 järgi) järgi iseloomustab poliitintervjuusid see, et poliitikud ei vasta küsimustele, st vastajad annavad küsimuse peale enamasti vastusreaktsiooni, mitte vastuse.

Kui poliitintervjuu toimub paneel- ehk mitme intervjueritavaga intervjuu formaadis, on sel võrreldes tavalise uudisintervjuuga veel üks suur erinevus – kui uudisintervjuu püüab jääda

neutraalseks, siis paneelintervjuud juhtiv ajakirjanik võib keskenduda lahkavamatele ja isegi õhutada intervjuueeritavate vahel vastasseisu (Clayman&Heritage 2002).

Poliitintervjuude puhul on väga oluline mitte ainult küsimused „keda“ ja „kuidas“ intervjuuerida, vaid ka „miks“ intervjuuerida. Kas me otsime lahendust ja vastuseid või oleme osakeseks PR kampaaniast? (Roosioja 2007).

1.4.3. Ekspertintervjuu

Ekspertintervjuu määratletakse läbi intervjuueeritava. Eelkõige tähendab ekspertintervjuu küsitlust, kus vastajaks on mingi eluala süvaasjatundja ehk ekspert ning küsimused puudutavad tema spetsiifilisi süvateadmisi mingist valdkonnast. See tähendab ka seda, et kui küsimused lähevad kindlast teemast välja, ei pruugi ekspert olla enam pädev ning sel juhul ei saa rääkida ekspertintervjuust.

Ekspertintervjuuga seostub ka intervjuueeritava esitlemise küsimus. Montgomery (2008) järgi defineeritakse ekspert tema positsiooni ja kogemuse järgi, kuid ekspert võib olla esitletud ka näiteks kui poliitik. Seepärast on kõige olulisem ekspertintervjuu tunnus siiski intervjuueeritava teadmised.

Ekspertintervjuu küsimused on enamasti uurivad, põhjusi ja taustu avavad ning tagajärgi selgitavad. Tüüpiliseks ekspertintervjuu näiteks on psühholoogiaprofessori küsitlemine tema juhtimisel läbi viidud uuringu kohta.

Hutchby (2006) toob välja ekspertide kõne eripära. Tüüpiline on see, et kui eksperdile esitatakse konkreetne küsimus, vastab ta kõigepealt sellele ja siis lisab juurde veel lisainformatsiooni, nii et reeglina sisaldab eksperdi vastus rohkem infot kui konkreetne küsimus nõuaks. Enamasti ei sega eksperdi jutule vahele ka saatejuht/intervjuuerija, vaid laseb kõnelejal oma jutu lõpetada.

1.4.4. Muud jaotused

Võimalikud on intervjuude jagamine tüüpideks ka intervjuu enda ülesehituse alusel. Neid jaotusi leiab palju praktilise ajakirjanduse ja intervjuuerimise õpikutest. Nii on Beaman (2000) intervjuu kategooriatena välja toonud informatsioonilise, arvamuslimu, aruandlusliku ja emotsionaalse intervjuu; Hennoste (2001) isiku- ja teemaintervjuu; Thorsen ja Møller

(1997) fakti-, probleemi-, kogemus-, portree-, miljöointervjuu ja tänavaküsitluse; McLeish (2005) informatsioonilise, interpreteeriva, emotsionaalse ja dokumentaalse intervjuu. Autorid rõhutavad ka seda, et toodud liigitused pole ainuvõimalikud ning lõplikud, postmodernistlik stiilide segunemine iseloomustab ka raadiointervjuud. Seda väljendab ka see, et tihti on intervjuu, mida iseloomustatakse ühtemoodi, nimetatud erinevate autorite poolt erinevalt.

Montgomery (2008) on vaadelnud intervjuud lähtuvalt intervjuueeritavast ning eristanud aruandlus-, kogemus-, ekspert- ja liitintervjuu. Aruandlusintervjuu sarnaneb paljuski poliitintervjuuga, Montgomery (2008) määratleb aruandlusintervjuu intervjuueeritava kui avaliku elu tegelase, keda identifitseeritakse läbi ameti ja/või positsiooni, st kõige olulise on intervjuueeritava positsioon. Kogemusintervjuu puhul on intervjuueeritavaks nii-öelda „avalikkuse tüüpiline esindaja”, keda intervjuueerija defineerib tema kogemuse kaudu ehk kõige olulisem on intervjuueeritava kogemus. Ekspertintervjuu intervjuueeritavat defineeritakse tema kogemuse ja positsiooni kaudu, oluline on nii positsioon kui kogemus. Liitintervjuu korral on intervjuueeritava roll muutuv, nii võib näiteks aruandlusintervjuu muutuda kogemusintervjuuks.

1.5. Küsimine

Küsimuste küsimine on inimkultuuri loomulik osa, kirjutavad Bell ja van Leeuwen (1994) oma raamatus „The Media Interview“. On ka loomulik, et küsija ootab vastust – see seostub informatsiooni vahetusega, aga ka ühiskondlike alustega – informatsioonivabaduse ja muude taoliste väärtustega.

Greatbatch (1986), kes tugineb Suurbritannias läbi viidud uurimustele, väidab, et võrreldes 1950. aastatega on intervjuueerimise strateegiad oluliselt muutunud – kui siis oli suhtumine küsitletavasse aupaklik ja vastajal oli võimalus jätta ebameeldivatele küsimustele vastamata või isegi muuta intervjuu teemat, siis kaasajal on intervjuueerijad hakanud taolisi katseid ohjama ja hoidma oma joont intervjuu läbiviimisel.

Ka hilisemad uurimused (Clayman, Heritage, Elliott, McDonal 2007) näitavad, et ajakirjanike küsimused muutuvad järjest agressiivsemateks ja vastustest põiklemisele reageeritakse koheselt.

Tüüpiline on esitada küsimusi nii, nagu intervjuueerijal küsitletavas teemas teadmised puuduksid, teadja rolli asetatakse intervjuueeritav. Tegemist pole aga ilmtingimata tõese

olukorraga, kuna nii intervjuuerija kui intervjueeritav eeldavad teineteiselt taustteadmisi (Chilton 2004:80).

Küsimuste esitamist kasutatakse informatsiooni hankimiseks. Peamisi küsimuste liike on neli:

- a) suletud küsimused – vastus neile on kas „jah“ või „ei“, küsimus võib olla näiteks „Kas te pooldate tulumaksu tõstmist?“;
- b) valikvastustega küsimused – küsimuses on antud lühike valik võimalikest vastustest (näiteks „Kas te pooldate surmanuhtlust või eluaegset vanglakaristust?“), selliste küsimuste suureks probleemiks on aga nende väga tugev suunav mõju – kui vastaja ei poolda ühte või teist varianti, ei saa ta vastata;
- c) pool-avatud küsimused – küsimused on lühikesed ja täpsed, näiteks „Kui suur on ehituse maksumus?“, „Kes on korraldajad?“ jne;
- d) avatud küsimused – neile antakse vastuseks selgitusi, põhjendusi jne, küsimus võib olla näiteks „Mida te arvate sõnavabadusest?“.

Küsimuste koostamiseks on Black (1999) andnud viis soovitusi:

1. kahemõttelised terminid või fraasid võivad viia selleni, et vastaja ei mõista, mida soovitakse teada;
2. aeg (näiteks küsimus, millal mingi sündmus toimus) võib tekitada arusaamisel probleeme;
3. vältida tuleks sobimatuid sõnu;
4. vältida tuleks slängi, kuna aja jooksul slängi tähendused muutuvad;
5. vältida tuleks emotsioone esilekutsuvate sõnade (näit. demokraatlik, loomulik jne) kasutamist.

Babbie (1990) annab küsimuste koostamiseks järgmisi soovitusi:

6. küsimused peavad olema selged;
7. vältida tuleb seotud küsimusi ehk kahe küsimuse sidumist üheks küsimuseks;
8. tagada tuleb see, et vastaja on kompetentne küsimustele vastust andma;
9. küsida tuleb asjakohaseid küsimusi;
10. küsimused peavad olema lühikesed;

11. vältida tuleb negatiivseid küsimusi;
12. vältida tuleb kallutatud küsimusi ja termineid.

1.6. Vastamine

Kuigi intervjuus võib vastamine tunduda ilmselge tegevus, on siiski tegu keerulise sotsiaalse tegevusega (Clayman 2001). Võib öelda, et vastamine on sotsiaalne tegevus, mis muutub oluliseks ainult koos küsimusega ja küsimused omakorda tõusevad päevakorda ainult koos teemadega, millega tegeldakse järgnevas vestluses. Samuti jälgivad nii küsijad kui vastajad peale küsimuse formuleerimist sellele järgnevat kõnevooru, et otsustada, kuidas küsimus mõjutab vastust. Selles kontekstis võib olla vastuse kui üldise mõiste defineerimine küllaltki raske. Kõige lihtsam on muidugi öelda, et vastus on tegevus, mis määratleb vestluse teema (*agenda*) ja mis tuleneb eelnenud küsimusest. Vähem selge on aga see, et kuidas selline kahepoolne reageerimisvõimelisus väljendub vastuses ja kuidas see tuntakse ära küsija poolt (reaalse intervjuu korral ka kuulajate poolt). Selle olukorra muudab keeruliseks ka asjaolu, et „vastusel“ kui sellisel ei ole ühte ja kindlat indikaatorit – vastupidiselt „küsimusele“, mida tähistab küsiv süntaks. Sellises olukorras võib küsida, et kuidas siis vastajad saavad aru, et nad vastasid ja kuidas küsijad saavad aru, et nad said oma küsimusele vastuse? Praktika on näidanud, et paljuski lähtuvad küsijad vastuse hindamisel oma arusaamadest.

Nii jälgivad ajakirjanikud küsimustele vastamist tähelepanelikult ning kõrvalepõiklemisele ja keerutamisele vastatakse tavaliselt kontrollivate jätküküsimustega ning sel juhul võib intervjueri ka vastust kommenteerida. Clayman (2001) toob näite intervjuust, mille andis USA endise presidendi Bill Clintoni administratsiooni rahandusminister Robert Rubin. Kui temalt küsiti küsimus kütusehindade kohta ja vastuse asemel andis ta optimistliku ülevaate majanduse arengust, ütles intervjueri: „*Kui me esitame lihtsa küsimuse inimesele nagu teie ... teete teie midagi kergelt ebausutavat, selle asemel et anda meile otsene vastus*“ (Clayman 2001:403). Sellised sanktsioonid aitavad ajakirjanikel intervjuud juhtida ning vastajaid intervjuu raamides hoida.

Harris (1991) jagab intervjueritavate vastuseid otsesteks, kaudseteks ja väljakutseteks intervjuerijale. See tähendab et intervjueritav vastab kas otseselt sellele, mida talt küsiti; kas vastus on küsimusest ajendatud, kuid otseselt sellele ei vasta või esitab vastus intervjuerijale vastusega väljakutse, õhutades teda vastu vaidlema, väitlema jne.

Kvaliteetse intervjuu õnnestumiseks on vajalik ajakirjaniku hea ettevalmistatus. See hõlmab nii teemaga kursis olekut, ettevalmistatud intervjuu kulgemise kava, fookuse hoidmist, aga kõige olulisemana nimetatakse häid küsimis- ja kuulamisoskusi, valmisolekut relevantset kasutada erinevaid küsitlemise vorme (mille abil saab arglikku intervjuueeritavat julgustada, liiglobisevat takistada jne) ja keskendumist intervjuu eesmärgile (Beaman 2000; McLeish 2005).

Intervjuueerimisel kasutatakse peamiselt kolme strateegiat:

- a) mittesuunatud intervjuu – küsimused on intervjuu alguspoolel üldised, vastajale jäetakse suur vabadus rääkida sellest, mida ta tahab, intervjuueerija suunav tegevus on minimaalne. Intervjuu edenedes läheb intervjuueerija mõne täpsustamist vajava teema juurde tagasi ja esitab selle kohta täiendavaid küsimusi. Sellise strateegia kasutamine annab parima tulemuse, kuid selle rakendamine nõuab kogemusi;
- b) suunatud intervjuu – küsimused on konkreetsed, intervjuueerija esitab palju suletud küsimusi. Küsitaja teab, mida ta tahab teada saada, tihti on tal isegi vastused juba ette teada, kuid ta tahab olemasolevale informatsioonile küsitatava kinnitust;
- c) pool-suunatud intervjuu – intervjuueerija esitab nii üldisemaid kui konkreetsemaid küsimusi, juhtides intervjuueeritavat soovitud suunas.

Kanada intervjuueerimisõpetaja John Sawatsky on jaganud kvaliteetse intervjuu saamiseks mitmeid soovitusi, millest üks olulisemaid puudutab intervjuu strateegilist ülesehitust. Nimelt soovib Sawatsky küsida peamiselt neutraalseid avatud küsimusi, alustades intervjuud küsimustest, mis vastaksid küsimustele mis, kuidas ja miks?; lisaks tuleb lasta intervjuueeritaval selgitada põhjusi (mis juhtus?), protsessi (kuidas see juhtus?) ja motivatsiooni (miks sa seda tegid?). Intervjuueerija peab täitma ka kõik jutu sisse jäävad lüngad, st hoolitsema selle eest, et intervjuus antav ülevaade teemast oleks ammendav ja piisav (Paterno 2000)

1.7. Intervjuu uurimine

Sacks (1992) leiab, et vestlusel ei ole struktuuri, millel on olemas muutumatult olulised osad, mille järgi saab aru, et tegu on vestlusega; vestlusel on olemas järgnevuse struktuur, mille piires töötavad teatud reeglid (näit. sidumise reegel, järjepidevuse reegel, kokkuhoiu reegel).

Uurides vestluse struktuuri, on võimalik tuletada need reeglid või toimimismehhanismid, millest lähtuvalt inimesed vestlevad ja millest nad vestledes kinni peavad. Nii on võimalik uurida ka ajakirjanduslikku intervjuud.

Intervjuude ja intervjuueerimistehnika uurimisel on vajalik võtta tähelepanu alla võrdlemisi lai küsimuste ring, käesolevas töös võetakse vaatluse alla neist olulisemad, mis on antud peatükis 2.1. (Intervjuu analüüsi kategooriad).

1.7.1. Diskursusanalüüs

Üks kriitilise diskursusanalüüsi põhilisi lähtekohti on, et keelekasutus on osa sotsiaalsetest tavadest (*social practice*). Selle alla mõeldakse, et keelekasutus on osaliselt sotsiaalse keskkonna ja kultuuri poolt määratud, aga samaaegselt on keelekasutus ka sotsiaalselt konstruktiivne – ta mõjutab ümbritsevat maailma, selles valitsevaid identiteete ja sotsiaalseid suhteid (Kasik 2002:76).

Fairclough (1992) on märkinud, et diskursuse analüüs, kus uuritavaks objektiks on lingvistilised tekstid:

1. võimaldab neid analüüsida lähtuvalt nende enda spetsiifikast;
2. võib lisaks tekstile kui "valmistoodangule" analüüsida ka teksti produtseerimise ja interpretatsiooni protsesse;
3. võib uurida tekstide heterogeensust ja mitmetasandilisust ning seda, kuidas neid produtseeritakse ja interpreteeritakse erinevatest diskursustest lähtuvalt;
4. võib diskursuste sisu muutumist jälgida nii ajaloolises kui ka dünaamilises plaanis, samuti nagu nende muutuste mõju ja kaugemaleulatuvaid tagajärgi ühiskonnale;
5. võib diskursuseid vaadelda kui sotsiaalseid subjekte, sidemeid ning teadmiste ja uskumuste süsteeme konstrueerivat nähtust - sellisel juhul keskendutakse diskursuse ideoloogiliste mõjude uurimisele;
6. ei võimalda uurida üksnes võimuvahekordi, vaid ka seda, kuidas need ja võimuvõitlus kujundavad ja muudavad ühiskonna või teatava institutsiooni praktilist keelekasutust;
7. võimaldab pöörata tähelepanu diskursuse funktsioonile ideoloogiate ja elupraktika looval transformeerimisel ning reproduktsiooni kindlustamisel;

8. võimaldab analüüsida tekste lähtuvalt keeleliste väljendusvormide ja tähenduste pajulisusest, tulenevalt asjaolust, et keelel on nii kujutlusi loov kui ka interpersonaalsust vahendav funktsioon.

Kokkuvõtlikult ühendab Fairclough'i (1992) järgi diskursuse kontseptsioon kolme tasandit – tekst, diskursiivsed praktikad ja üldine sotsio-kultuuriline tasand. Diskursiivsete praktikate all tuleb mõista seda, mis on seotud teksti tootmise, levitamise ja vastuvõtuga. Seda mõjutab nii teksti toimetamisega seonduv kui ka tootmise ja vastuvõtu käigus toimuvad muutused.

Sellest tulenevalt on ka kriitiline diskursusanalüüs kolmetasandiline – esmalt vaadeldakse teksti, seejärel diskursiivseid praktikaid ning analüüsi kolmandas etapis ühendatakse need laiemas sotsio-kultuurilise taustaga.

1.7.2. Konversatsioonianalüüs ehk vestlusanalüüs

Vestlusanalüüs on oma algupäralt sotsioloogiline uurimissuund, mis võimaldab uurida inimestevahelist suhtlust mikrotasandil. Suhtlemiseks kasutavad inimesed keelt. Üks võimalus keele uurimiseks on lahutada see inimesest ja vaadelda selle kirjapandud kuju. Tänapäeval on siiski aina rohkem uurijaid, kes pooldavad keele uurimist selle kasutuse loomulikus keskkonnas - suhtluses. Selleks sobib kasutada vestlusanalüüsi, mis käsitleb suhtlust lingvistiliste ja mitteverbaalsete vahenditega ellu viidavate tegudena.

Vestlusanalüüs abil on leitud, et vooruvahetus on suhtluses süstemaatiline ja reeglipärane.

Võimalikus voorusiirdekohas otsustavad suhtlejad iga kord uuesti, kas kõnelejavahetus toimub või ei, s.t kas eelkõneleja jätkab või hakkab rääkima kuulaja. Voorusiirdekohad on mõnikord ette ennustavad. Sel juhul kuulaja otsustab, kas eelkõneleja süntaktiliselt, semantiliselt ja pragmaatiliselt lõpetatud lausungi järel vastata või mitte. Näiteks esitab eelkõneleja ettepaneku ja kuulaja võtab selle vastu. Niisuguses voorusiirdekohas toimuv kõnelejavahetus on ootuspärane ja eelistusjärjestuse reegleid järgiv. Suhtlus sujub tõrgeteta ja erimeelsusi ei ole.

Igal suhtlejal on vestluses oma eesmärk. Suhtlemisaktis konstrueerib kõneleja endale ja vestluspartnerile teatud suhtlusrolli, nt küsitlemisel on küsimuste esitaja informatsiooni hankija rollis, suhtluspartner aga informatsiooni vahendaja rollis (Halliday 1994:68).

Vestlusanalüüsis ei tõlgendata institutsionaalsust etteantud parameetrina, vaid lähtutakse sellest, et institutsionaalsus tekib kõnelemise ja tegutsemise läbi. Institutsionaalses suhtluses toimivad samad liigendused kui argivestluses. Vestlusanalüüsi huvitab siin eelkõige see, kuidas nende liigenduste kaudu luuakse institutsionaalne kontekst ning täidetakse institutsionaalseid ülesandeid. Institutsionaalsusele osutatakse näiteks sellega, et kasutatakse teatud sõnavara, teatud vooruvahetusreegleid või teatud tüüpi voore.

2. Metoodika

2.1. Analüüsi kategooriad

Intervjuude analüüs lähtub töö eesmärgist, milleks on võimalikult efektiivse küsitlemise/usutlemise saavutamiseks vajalike töövõtete analüüs. Analüüsil lähtutakse järgmistest kategooriatest:

1. Funktsioon.

Kõige laiemas plaanis jaotub küsitlus meetodiks ja žanriks, kuid uudislugude puhul toimib nn vahepealne variant: intervjuud kasutatakse nii informatsiooni kogumiseks kui ka žanrivõttena. Kuna vaatluse all on peamiselt meetod (ehk võimalikult efektiivse küsitlemise saavutamine ja selleks vajalikud töövõtted), on žanr analüüsis kõrvale jäetud. Seepärast on funktsiooni all mõistetud peamiselt intervjuu eesmärki, mida saab jaotada kaheks:

- a) uue informatsiooni saamine;
- b) intervjuuerija arvamus/emotsiooni teadasaamine (selle alla kuuluvad ka kõik hinnangud, kommentaarid jne).

Üks intervjuu võib sisaldada ka mõlemat eesmärki.

Intervjuude analüüsis on määratud iga intervjuu eesmärk lähtuvalt sellest, millist eesmärki täitvad küsimused on seal ülekaalus.

2. Aeg

Sündmuste puhul võivad küsitlused puudutada sündmusi, mis toimuvad tulevikus; sündmusi, mis on juba toimunud ja ka sündmusi, mis toimuvad küsitlemise ajal. Samuti on võimalik, et ühes intervjuus vaadeldakse nii minevikku, olevikku kui ka tulevikku. Sel puhul on analüüsis vaadeldud ka seda, kas erinevad ajad järgnevad teineteisele loogiliselt või hüppab küsitlemine ühest ajast teise.

3. Küsitlemine ja vastamine

Küsitlemise ja vastamise analüüsi on kirjeldatud intervjuerimistehnika analüüsi osas.

4. Interaktsiooni fookus seoses vastajaga.

Fookus võib olla suunatud nii vastaja isikule (vastaja tegevus, vaated, arvamused jne); vastaja isiklikul kogemusel või kompetentsil (sündmuse, normi jne koht tema jaoks); vastaja isik ei puutu asjasse, vastaja informeerid sündmusest neutraalselt.

Intervjueerimistehnika analüüs

Intervjueerimistehnika analüüs algab üksikute küsimuste analüüsiga. Vaatluse alla võetakse küsimuste tüübid, analüüsi aluseks on küsisõna. Kasutatakse järgmist jaotust:

1. Suletud ja avatud küsimused

1.2. Avatud küsimused:

1.2.1. **Millal** ja **kus** – aeg ja koht;

1.2.3. **Kes** – isikud;

1.2.4. **Kuidas** – eeldab kirjeldust, narratiivi, selgitust;

1.2.5. **Mis** – millisel puhul formuleeritakse „mis küsimus“ (ja millised on vastused?);

1.2.6. **Miks** – analüütilist vastust taotlev küsimus;

1.2.7. **Missugune** – eeldab kirjeldust;

1.2.8. Muud – kõik muud küsisõnad, mis ei pärine suletud küsimustest.

2. Filterküsimused (vastaja kompetents, aeg ja koht, kõik muud täpsutused)

Küsimuste puhul eristatakse veel

1. Eeldust sisaldavad küsimused

2. Peegeldamist sisaldavad küsimused.

Kogu intervjuu analüüsis keskendutakse järgmistele nüanssidele:

1. Fookuse hoidmine (küsimuste analüüs teemaseade aspektist läbi kogu intervjuu);
2. Vooruvahetus (*turn-taking*) – kes ja mitu korda muudab intervjuu jooksul teemat või alateemat, kas vooruvahetus on loomulik (st üks kõnevoor on lõppenud) või haarab kõnevooru üks pooltest endale;
3. Avaküsimused – kuidas avaküsimuses määratletakse teema, kuidas tutvustatakse intervjueeritavat;
4. Teemat laiendavad küsimused – kes laiendab teemat, millises intervjuu faasis, millest on teema laiendus ajendatud (seda analüüsitakse hinnanguliselt);

5. Teemat muutvad küsimused – kes muudab teemat, kuidas sellega tuleb kaasa teine pool;
6. Kuulamis põhised küsimused – millistel juhtudel kasutatakse kuulamis põhiseid küsimusi.

Intervjuude analüüsis vaadeldakse ka järgmiste vigade esinemist. Vead:

1. Mitu küsimus korraga;
2. „Augud“ intervjuus (infoaugud, poolikuks jäänud mõtted ja reporteri poolt täpsustamist vajavad, kuid täpsustamata jäänud detailid);
3. Halvasti sõnastatud küsimised, nt. 2 fookust ühes küsimuses (nt. nii isikliku kui ka kellegi teise hinnagu küsimine);
4. Küsimus on suunatud kellelgi, kes ei tea, ega peagi oskama vastata (nt. küsimus kellegi teise motivatsiooni kohta);
5. Küsimusele või intervjuu teemale mittevastava fookuse korrigeerimata jätmine.

Analüüsis keskendutakse küll intervjuerimistehnikale ning seega on peamiselt tähelepanu all intervjueri tegevus, kuid kuna intervjuu on seotud (vähemalt) kahe inimesega, ei saa vaatluse alt välja jätta ka vastajat. Vastaja puhul on vaatluse all vastused ning vastaja isik (sotsiaalne positsioon ning positsioon intervjuus).

Vastused on jaotatud nelja kategooriasse:

Täpsed vastused (vastus vastab küsimusele, teemakäsitus on piisav);

„Mööda“ vastused (vastus ei vasta küsimusele);

Vastused, kus vastaja ise toovab sisse uusi teemasid;

Narratiivi sisaldavad vastused (vastaja räägib vastuseks loo).

Vastajate sotsiaalne positsioon analüüsi käigus küll määratakse, kuid olulisemal kohal on vastaja positsioon intervjuus. Vastajad võivad olla:

Informaator – isik, kes on oma tegevuse või ametikoha tõttu pädev mingi sündmuse või protsessi kohta informatsiooni jagama;

Ekspertid – isik, kes on oma teadmiste ja tegevuse põhjal pädev avama mingite protsesside/sündmuste jne taustu ja põhjusi;

Poliitikud – isik, kes on poliitiliselt aktiivselt tegev ja seetõttu pädev selgitama ja avama poliitiliste protsesside tagamaid;

Pealtnägijad – mõne sündmuse juhuslik tunnistaja;

Nn „tavalised inimesed“ – isik, kes avaldab mõne sündmuse/protsessi kohta arvamust oma isiklikest kogemustest lähtuvalt.

Analüüsi tarbeks on valitud meetodiks konversatsioonianalüüs ehk vestlusanalüüs, mida kasutatakse reeglina autentsete vestluste uurimiseks (Nevile, Rendle-Short 2007). Antud meetodi puhul vaadeldakse, kas vestlused on argi- või institutsionaalsed vestlused, meetodi peaesmärgiks on avastada vestluse struktuur (vaadeldakse vestlejate tegevust voorudes; voor – ühe inimese kõne järgmise inimese kõneni). Konversatsioonianalüüsi kui meetodit huvitab suhtluse sisemine organiseeritus, mis väljendub teatud kindlate järjenditena.

Drew'i (2006, Laherand 2008 järgi) hinnangul on vestlusanalüüsi puhul olulised järgmised tunnused:

1. analüüsi aluseks on loomulikes olukordades kogutud andmed;
2. ühesuguseid ütlusi ei kodeerita, kuna nende tähendus sõltub kontekstist;
3. teksti objekte ei loendata kvantitatiivselt;
4. tähelepanu pööratakse kõnevoorude vahetamisele.

Vestlusanalüüsi eesmärgiks on sageli mingi institutsionaalse suhtluse uurimine. Välja on toodud kolm joont, mis iseloomustavad institutsionaalset suhtlust:

1. suhtlusel on eesmärk,
2. suhtluses osalemist korraldavad teatud piirangud,
3. kasutatakse institutsioonidele iseloomulikke raamistikke (Drew, Heritage 1992: 24–25).

Nende tunnuste järgi võib ka ajakirjanduslikku, eriti raadio-intervjuud liigitada institutsionaalse suhtluse alla. Heritage (1997, Laherand 2008 järgi) on välja toonud kuus punkti, mida tuleb institutsionaalset suhtlust uurides vaadelda:

1. vooruliigendus (*turn-taking organization*) (milline on vooruvahetuse mehhanism; kes võtab vooru; milline on tagasiside; milline pool küsib, milline vastab);
2. vestluse üldine struktuur (millised on tüüpilised vestluse osad);

3. sekventsiliigendus (*sequence organization*) (sekventsid koosnevad lähestikku asuvatest sisult seotud voorudest; uuritakse, kuidas teatud tegevusi algatatakse ja edasi viiakse, kuidas avatakse või suletakse teed järgmiseks kõnevooruks);
4. kõnevooru kavandamine (*turn design*) (kõneleja poolt tehtavad valikud – (a) tegevuse valikut, mida soovitakse kõne abil sooritada ja (b) vahendite valik selle tegevuse sooritamiseks);
5. sõnavara valik (kas sobib nende institutsiooni ja rolliga);
6. interaktsiooni ebasümmeetrilisus (institutsionaalne vestlus on tavaliselt ebasümmeetriline, reeglina intervjuuerija omab initsiatiivi, otsustab, millest ja kui pikalt räägitakse).

Vestlusanalüüsi meetodit täiendatakse Fairclough'i kriitilise diskursuseanalüüsi meetodiga, mille abil võetakse vaatluse alla intervjuus kasutatud sõnavara.

2.2. Valim

Käesoleva töö analüüsimaterjali moodustavad 30 intervjuud, mille autoriteks on Eesti Rahvusringhäälingu raadioajakirjanikud ja saatejuhid. Intervjuud on analüüsimiseks jäetud anonüümseteks, st kuigi töö autorile on intervjuuerijate isikud teada, ei ole neid analüüsis mainitud. Seega jääb analüüsimisel arvestamata ka intervjuuerija töökogemus.

Kõik analüüsitavad intervjuud on transkribeeritud, analüüsiks on kasutatud ainult intervjuude tekste, seega jääb vaatluse alt kõrvale intonatsioon, kõnekeskkond, taust jne. Transkriptsioonid tegid TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonna bakalaureuseõppe tudengid 2008. ja 2009. aasta kevadesemestritel aine Intervjuerimine ja kuulamistehnika raames.

Kui vaadelda analüüsitavaid intervjuud tüübi järgi, siis nende hulgas on 11 intervjuud faktoloogilise materjali hankimiseks, 10 intervjuud arvamuste ja kommentaaride saamiseks ja 9 intervjuud, mida võib liigitada ekspertintervjuudeks. 14 intervjuu eesmärk on hankida materjali uudiste jaoks, 5 on otse-eeetri intervjuud ja 1 intervjuu on salvestatud pikema eksperthinnangu saamiseks. Kui jätta kõrvale otse-eeetri intervjuud, siis kõigi teiste intervjuude puhul on intervjuuerija salvestanud need musta materjalina, mis omakorda tähendab, et neid intervjuusid ei saa vaadelda kui terviklikke institutsionaalseid vestlusi, neil

võib puududa tervitus- ja/või sissejuhatusfaas ning samuti lõpetusfaas. Samuti ei sunni musta materjali salvestamine (mille puhul intervjuerija teab ette, et materjal läbib põhjaliku toimetamise ja monteerimise) intervjuerijat olema küsimuste formuleerimisel, fookuse hoidmisel jne nii korrektne ja tähelepanelik, nagu ta oleks seda otse-ette mineva intervjuu puhul. Analüüsis tuleb arvestada ka seda, et intervjuud ei pruugi anda teemast kogu ülevaadet, paljud andmed võivad olla ajakirjanikul kogutud intervjuuväliselt, seega ei saa töös analüüsitavatele intervjuudele läheneda samade kriteeriumitega, mille alusel analüüsitakse näiteks uudist.

3. Analüüs

Valimisse kuuluvate intervjuude analüüs lähtub eelpool välja toodud kategooriatest.

3.1. Intervjuu funktsioon.

a) uue informatsiooni saamine;

Uue informatsiooni saamine on eesmärgiks 20 intervjuu puhul. Uueks informatsiooniks loetakse nii faktoloogiat kui eksperthinnangut, kuna mõlemal juhul on tegu mingi uue teadmise, mis ei ole sõltuvuses intervjuueeritava hinnangutest ja arvamustest. Samas ei saa intervjuu funktsiooni seostada otseselt intervjuu lõpp-eesmärgiga, kuna näiteks arvamusi ja kommentaare kasutatakse ka uudistes.

Uut informatsiooni saavad intervjuueerijad väga erineva staatusega vastajatelt. Näiteks võib tuua intervjuu, kus vastajaks on poliitik, kuid küsimus on aga suunatud informatsiooni, mitte arvamuse saamiseks:

MM, olen Eesti Raadio päevauudistest. Et üks lühike küsimus, kui Teil hetk aega on .. et ... õõ.. Rahvaliit nagu on öelnud, et ta ei ei aruta nüüd seda ühinemist sotsiaaldemokraatidega. Ee. Keskerakonna endine peasekretär Kadri Must oli hommikul „Terevisioonis“ , ja andis mõista ...et et noh, et iga hetk on ikkagi, ...tähendab, see ei ole alusetu, mis nad räägivad, et te planeerite ühendust, ühinemist – sorry. Mis te selle peale nagu võiksite öelda uudistele?

Küsimuse sõnastus (*Mis te selle peale nagu võiksite öelda uudistele?*) võib toodud näite puhul viidata küll kommentaari soovile, kuid kogu küsimus näitab siiski, et vastuseks oodatakse kinnitust, et ühinemisjutul on alus või et sellel ei ole alust.

On ka küsimusi, mis püüavad saada informatsiooni pikema selgituse vormis:

Emajõe Lodjaseltsi juhatuse esimees – Priit Jagomägi, täna alustate siin lodjakojas viikingilaeva ehitust. Kus nüüd üldse selline mõte tekkis, et Tartusse võiks teha või Tartus võiks teha ühe väikese, noh võib-olla mitte ka nii väga väikese viikingilaeva?

Ka eksperthinnangud võib lugeda uue informatsiooni hulka kuuluvateks. Näiteks küsimus: *Millised on praegu põllumeeste kõige tulisemad probleemid, mis vajaksid arutamist?* oli esitatud põllumeeste organisatsiooni esindajale, kes omab pikka põllumajanduses

töötamise kogemust. Kuna küsimus esitati üritusel, kus hakati arutama probleeme, oli alus eeldada, et vastaja on nende probleemidega kursis.

Kuigi nii mõnelgi korral on lisaks objektiivse info kogumisele samas intervjuus kogutud ka vastaja arvamusi/kommentaare, on sellele eesmärgile keskendunud intervjuud analüüsitud eraldi.

- b) intervjuueeriya arvamuse/emotsiooni teadasaamine (selle alla kuuluvad ka kõik hinnangud, kommentaarid jne).

Arvamuste ja kommentaaride saamine on eesmärgiks 10 intervjuus. Põhimõtteliselt võib arvamusi ja kommentaare jagada kaheks – poliitilised kommentaarid ja arvamused/kommentaaris mõne sündmuse/protsessi kohta. Intervjuudest ilmnes, et intervjuueeriya võis saada oma küsimuse peale arvamuse ka siis, kui võib eeldada, et tegelikult tahtis ta saada informatsiooni. Näiteks:

Koolides on käimas siuksed hirmujutud, et kevadine koolivaheaeg võib tulla õpetajatele ilma palgata, kuivõrd neil alust on?

Ma arvan, et koolide puhul ei ole see mõistlik, seda ei ole vajadust ka teha, sest kooliõpetajate palgad tulevad riigieelarvest. Ja kui riigieelarves on siiski raha õpetajate palkadeks ette nähtud, kirjutasime ametiühingutega alla ka õpetajate palgakokkuleppe. Seal on ...erinevalt nüüd lasteaiaõpetajatest, kelle palka me ei saanud tõsta, siis õpetajatel kuna nende palk tuleb riigieelarvest ja riik nägi neli protsenti palgatõusu ette, seal on ikkagi rehkendatud, et õpetaja saab ka koolivaheajal palka.

Poliitikute puhul on aga kommentaaride ja arvamuste saamine tavaliselt küsija peamiseks eesmärgiks:

Väga hea. Teil on väga pikaajaline parlamendiliikme kogemus, 15 aastat olete riigikogus Toompeal olnud, mis siis on selle meie parlamendiga juhtunud, et te ütlete riigikogu liikmetel ei ole enam sõnaõigust, et valitsus või mingisugused väiksed tagatoad tänapäeval juba otsustavad asju.

No Aga nii on..

Sellest räägiti juba 90. aastate alguses

Vaadake aga kui 90 vähemalt peeti parlamendis debatte, lausa sõnasõdu, vaieldi, esitati argumente, tõestati, kõik olid huvilised. Täna ma ei näe neid huvilisi selles saalis enam, kõigil on mingisugused väga olulised kõrvaltegevused: kes tantsib, kes laulab, kes

ratsutab, kes sõidab jalgrattaga. Aga need on ju võõrtegevused, aga ma ei näe sellist, noh kuidas tuleb öelda, südamest tulevat indu selles parlamendis, et midagi selle riigi heaks ära teha, igäüks tegeleb oma isikliku populaarsusega, tundub mulle.

Toodus näites on küsimuses kõigepealt viide vastaja kompetentsusele (*Teil on väga pikaajaline parlamendiliikme kogemus*), mis võiks sobida ka ekspertihinnagu saamiseks, kuid küsimuse jätk (*mis siis on selle meie parlamendiga juhtunud, et te ütlete...*), eriti just küsimuse viimine isiklikule tasandile (*te ütlete*) näitab, et vastuseks soovitakse arvamust.

3.2. Aeg

Aja dimensioon on esindatud kõigis intervjuudes. Analüüs näitas, et enamasti (19 juhtumit) algab intervjuu olevikust, mis on ka raadio kui „just-ja-praegu“ meedia jaoks kõige loogilisem. Minevik on intervjuu alguses esindatud tunduvalt vähem (4 juhtu), tulevik veidi rohkem (7 juhtu).

Uudise klassikaline (ja äärmuseni lihtsustatud) ülesehitus sisaldab endas ajastruktuuri O-T-M (olevik ehk praegune seis, tulevik ehk arengud ja minevik ehk taust). Kuna aga intervjuu ei järgi uudise klassikalist ülesehitust, on ka ajakasutuse variante terve hulk. Samuti mõjutab ajakasutust see, kas intervjuu on ühel teemal või muutub teema vahepeal. Sel juhul võiks intervjuu ajakasutust vaadelda isegi kui mitme erineva intervjuu ajakasutust.

Kuna ka valimisse sattunud intervjuude ajakasutus on erinev, ei ole järgnevalt välja toodud kõiki struktuure, vaid ainult mõned tüüpilisemad.

OT (olevik-tulevik) struktuur oli kasutusel 8 intervjuu puhul. Tegu on kõige lihtsama struktuuriga – ülevaade sündmuse hetkeolukorrast ja arengud.

OTM+ (olevik-tulevik-minevik ja järgnevad põiked olevikku, tulevikku või minevikku) struktuuri kasutati 4 intervjuus. Nagu eelpool öeldud, on tegu klassikalise uudise struktuuriga, kuid intervjuueerijad on pidanud vajalikuks kas mõnda teemat täiendada või tuua intervjuusse sisse uue teema.

5 intervjuud algavad tulevikust (skeemid TOT ja TO+), esindades samal ajal ka ühte väga raadiopärast informatsioonivormi, nimelt räägitakse lähitulevikus aset leidvatest protsessidest või sündmustest (eelseisev riigieelarve arutelu, algav miiting, prügimajanduse tulevik jne).

Kui vaadata aegade vaheldumist intervjuude sujuvuse seisukohalt, siis suuri ja ootamatuid hüppeid ühest ajast teise ei toimu. Näiteks võib vaadelda intervjuud, mille fookuses on Võru linnas tähistatav „Tahtväljenduspäev“, mis oli pühendatud 21 aastat tagasi toimunud väljaastumisele okupatsioonivõimu vastu. Intervjuu sekeemiks määrati OMOT (olevik-minevik-olevik-tulevik). Intervjuu süžeeskeem on järgmine:

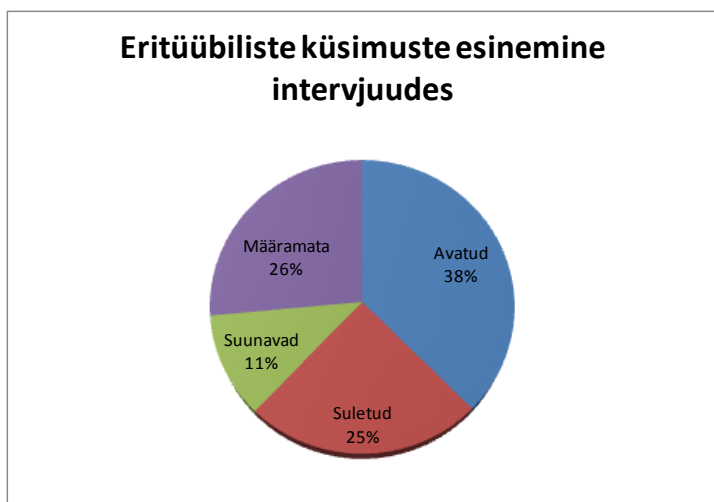
1. Mis toimub ja miks? (intervjuu on salvestatud päev enne sündmust)
2. Mis toimus 21 aastat tagasi? (kirjeldus minevikus toimunud)
3. Läbisaamine NSVL armeega Võrus (hinnang minevikus läbielatud emotsioonidele)
4. Kuidas sündmused edasi kulgesid? (kirjeldus minevikus toimunule)
5. Kas tänapäeval hinnatakse Võrus toimunut? (hinnang tänapäeva seisukohalt)
6. Kas ühe päeva tähistamine aitab Võru tähtsust suurendada? (hinnang tulevikku).

Kui jätta kõrvale see, et intervjuueerija soovis saada väga palju hinnanguid, moodustab intervjuu tervikliku loo sellest, kuidas tänapäeval meenutatakse minevikku. Samalaadne aegade loogika iseloomustab ka teisi intervjuuid.

3.3. Küsitlemine ja vastamine

3.3.1. Küsimuste formuleerimine

Hea intervjuuküsimus on lihtne, selge ja neutraalne, on välja toonud paljud uurijad (vt peatükk 1.5.). Analüüsitavates intervjuudes on eristatud nelja tüüpi küsimusi – avatud küsimused, suletud küsimused, suunavad küsimused, filterküsimused ja lisaks muud intervjuueerijapoolsed märkused ja repliigid (näiteks *Ühte vist võime kinnitada siiski, et ega õpetajakutse ei kao, maasool jääb Eestimaal püsima, olgu riigikord ja lipuvärv missugune*). Keskmiselt esitati ühes intervjuus 7-8 (täpsemalt 7,6) küsimust, nende hulgas oli (kõigi analüüsitud intervjuude põhjal) kõige enam avatud (93 korda) küsimusi ja muid intervjuueerijapoolseid märkusi ja repliike (67 korda) (vt joonis 1).

Joonis 1. Eritüübiliste küsimuste jaotus intervjuudes

Lisaks küsimustele oli intervjuudes võimalik eristada ka alguse- ja lõpufraase (algusfraase 4 ja lõpufraase 23 korda). Täpsemalt on küsimuste jaotus intervjuudes, samuti nende pikkused antud tabelis 1 (intervjuu nr. 25 puhul tähendab algusfraasi märgitud sõna ERAND seda, et intervjuu algab intervjuueeritava sõnadega, kusjuures on arusaadav, et intervjuueerija pole esitanud veel ühtegi küsimust).

Tabel 1. Intervjuudes esitatud küsimuste jaotus tüüpide järgi

Intervjuu number	Algus- fraase	Avatud küsimusi	Suletud küsimusi	Repliike	Suunavaid küsimusi	Lõpu- fraase	Filter- küsimusi	Küsimuste keskmine pikkus (sõnades)	Vastuste keskmine pikkus (sõnades)
1	0	4	0	0	1	1	0	20,2	56,6
2	0	2	3	0	2	1	0	16,3	53,9
3	0	2	4	3	0	2	0	13	31,5
4	0	3	1	0	0	1	0	17,3	77,3
5	0	3	2	0	1	1	0	11	35,3
6	0	3	3	6	2	1	0	14,4	43,8
7	0	0	6	1	0	1	0	17,5	48,3
8	0	3	2	1	4	1	0	24,3	59,1
9	0	5	0	3	1	1	0	10,6	39,1
10	0	1	4	11	0	4	0	13	23,6
11	0	3	2	3	0	0	0	22,2	79,4
12	0	4	1	0	1	0	0	21,2	70,5
13	0	4	0	0	3	0	0	22,3	60,1
14	0	6	2	1	0	0	0	12,1	56,7
15	0	3	2	0	0	0	0	23,8	140,4
16	0	1	0	2	6	1	0	24,1	68,8
17	1	5	1	0	1	1	0	26,3	77
18	1	1	3	0	3	3	0	37,9	73,1
19	1	3	0	1	0	1	0	28,6	197,5
20	1	1	1	4	2	2	0	24,5	53,5

21	0	2	0	0	0	1	1	8,5	57,5
22	0	8	5	2	0	1	0	16,68	67,11
23	0	7	2	3	0	1	0	12,3	62,5
24	0	2	3	0	0	1	0	15	112,8
25	erand	0	3	2	0	1	0	18,67	80,3
26	0	3	6	18	0	2	0	13,55	41,41
27	0	2	0	0	0	1	0	10,67	171,5
28	0	6	0	3	0	1	0	11,09	91,82
29	0	3	1	0	1	0	0	12,6	221,6
30	0	3	2	3	0	1	3	12,62	139,75

Kui vaadata küsimuste keskmisi pikkusi (sõnades), siis need ulatuvad 10,6 – 37,9. Vastuste keskmine pikkus ulatub 23,6 sõnast 221,6 sõnani. Sealjuures on tähelepannev, et otse-eetris kõlanud intervjuude küsimused ja vastused on uudiste jaoks materjali kogumisele suunatud intervjuude vastavatest näitajatest oluliselt pikemad – küsimuste pikkus kõigub vahemikus 23,8 – 37,9, vastuste pikkused jäävad vahemikku 53,5 – 140,4. Ka esitati neis intervjuudes oluliselt vähem suletud küsimusi, samas aga oli otse-eetri intervjuudes rohkem suunavaid küsimusi. Selle põhjal võib väita, et otse-eetri intervjuudes ei soovi intervjuueerijad saada intervjuueeritavatele mitte niivõrd fakte, vaid rohkem selgitusi-kommentaare. On võimalik, et sellest on ka põhjustatud pikemate küsimuste esitamine ja neile pikemate vastuste andmine.

Võttes arvesse ka küsimuste tüüpi, selgus, et suletud küsimuste keskmiseks pikkuseks oli ~16 sõna ja neile anti keskmiselt 61 sõnalisi vastuseid, avatud küsimused olid keskmiselt ~18 sõna pikkused ja vastused olid keskmiselt 99 sõna pikad ning suunavad küsimused olid keskmiselt ~28 sõna pikad ja neile antud vastused keskmiselt 57 sõna pikad. Need tulemused näitavad, et suletud küsimustele annavad intervjuueeritavad üldjuhul lühemaid vastuseid kui avatud küsimustele.

Suunavate küsimuste puhul vaadeldi ka seda, kas neile antud vastused olid pigem küsimust toetavad või läks vastaja intervjuueerijaga vastuollu, viidates kas tema vildakale eeldusele, olles näiliselt küsijaga nõus kuid lisades vastusele ka omapoolse selgituse jne. Analüüsitud intervjuudest eristati 29 suunavat küsimust, neist 20 olid sellised, kus intervjuueerija ja intervjuueeritav olid koostöös, 9 juhul aga tekkis vastuolu. Järgnevalt mõned näited suunavatest küsimustest ja neile antud vastustest.

Nii, et lahenduse leidmine Võru linnavõimudega on täiesti reaalne ja võimalik?

No me väga loodame.

Sellele küsimusele järgneb vastajapoolne heakskiit.

Nii. Väga hea. Üks suur erinevus 70 aasta taguse ajaga on see, et praegu, kui me räägime teadusest, siis oluline on see, et kui palju juhtivates välismaa teadusajakirjades on professoril publikatsioone ilmunud, aga enne teist maailmasõda, tundub, et see oli vist siis riiklik prioriteet, et põhitähelepanu oli pööratud ikkagi, et kasutades siis hilisemat väljendit "teaduselt praktikasse", et Eesti riigi siseselt asjad kõigepealt korda saada.

Ja, ikka, ikka. Seda peeti väga loomulikuks ja teadlaste ülesannet nähti ikkagi selles, et eelkõige aidata kaasa oma riigi ülesehitamisel ja selles mõttes väga kõrgelt hinnati, kui keegi kirjutas emakeelse õpiku või kui ülikooli juures oli seerumilabor, mis tootis rõugevaktsiini näiteks terve eesti jaoks, siis see oli see tegevus, mida eesti riigil oli praktiliselt vaja ja seda hinnati kõvasti. Aga iseasi muidugi, ega noh, ega need välispublikatsioonid tollal ajal ka paha ei teinud ühelegi teadlasele ja väliskonverentsidest osavõtmine. Muidugi riik oli ka vaene. Ütleme kolmekümnendate teiseks pooleks oli natuke jällegi see olukord paranenud, aga kahekümnendate lõpus oli vahepeal ikkagi periood, kus ei olnud võimalik konverentsidel käia, sest raha ei jätkunud.

Ka selles näites on vastaja küsimusega nõus, kuid kuna küsimus on mitmeosaline ja sisaldab kahte teemat (tänapäeval teadlastele kehtiv nõue avaldada teadusartikleid rahvusvahelise levikuga teadusajakirjades ja teadlaste panus ühiskonda enne teist maailmasõda), keskendub vastaja ühiskonna ja teadlaste suhtele.

Kas linnavõim nüüd mõtiskleb ka sellele, et tellida võib-olla neid kõikvõimalikke konteinereid juurde ja et võib-olla et ka neid prügiveoautosid oleks rohkem, et ei tekiks paberi-, prügiuputust ja saaks korraldada äraveo nii nagu kord ja kohus?

Neid konteinereid ei saa tegelikult juurde tellida linn, et ütleme kui on pakendite osas konteinerid, siis kogu seda süsteemi korraldavad ikkagi pakendiorganisatsioonid, et nemad peavad neid tellimusi esitama. Ja paberikonteinerite osas, no firmad neid tellimusi teevad, aga praegu on nii, et tootjad ei jõua vist ka jälle järgi

Vastaja viitab küsimuses peituvale valele eeldusele (et prügikonteinereid tellib linnavõim), parandab selle ning esitab vastuse asemel selgituse, kuidas ja kes tegeleb prügikonteinerite tellimisega.

Me lubasime, et räägime tegelikult ühel mureteemal. Sellest, et.. puudega ahju kütmine ja maja kütmine võib osutada ühel päeval juba päris korralikuks.. luksuseks.

Ja, täpselt nii. Selles mõttes, et mida enam me võtame kasutusse laiemalt suurenergeetikas kõikvõimalikke taastuvkütuseid: puitu, muud biomassi, põhku - mida iganes, seda .. väärtuslikumaks see ka majanduse jaoks muutub ja ma arvan, et ei ole kaugel aeg, kus inimesed, kes on harjunud kümneid tihumeetreid puid oma.. oma.. talvises mugavas majas niioelda ära põletama, on päris tõsise valiku ees. Ja valik on see, et kuna tegelikult enam mingit odavamast kütust võtta ei ole, siis valik on ainult üks – maja soojustada ja energiasäästlikuks muutuda.

Eeltoodud näites püstitab küsija eelduse – lähitulevikus on puudega maja kütmine luksus. Küsimus suunab vastajat rääkima teemal (taastuvkütuste kasutamine), milleks Eestimaa Roheliste aktivist on ette valmistunud. Eeldus on selles näites ilmselt pärit intervjuueeritavaga peetud eelvestlusest.

... noh, te räägite ka sellest, eksju, et loomulikult on võimalik teha trahve ja peaks tegema trahvi inimestele, kes seda teevad. Kui sageli tegelikult üldse inimesed, kes viivad suvalisse oma prügi või või autokummid või midagi iganes metsa alla, kui sageli nad vahele jäävad? Vaevalt, et inimesed viitsivad nii öelda istuda igapäev metsa all ja vaadata, kes toovad nende metsa lähedale prügi.

Seda muidugi jah, aga tuleb tunnistada, et keskkonnainspeksioon viimasel ajal on muutunud selles osas aktiivsemaks ja neid trahve on tehtud rohkem kui kunagi varem ja ... khm ... need trahvid on küllaltki kopsakad. Ütlen ära, et eraisikutele näiteks kuni 18 000 krooni ja juriidilistele isikutele kuni 50 000 krooni sellise teo eest. Ega tingimata ei pea alati ka nägema, kui see prügi sinna viiakse. Prügi on teatavasti väga selline individuaalne ja kui seda prügi analüüsida ja vaadata, mis seal tegelikult seal sees on, siis on võimalik selle prügi omanik kindlaks teha. (paus). Ja selle tulemusena ka teda vastutusele võtta ja ja keskkonnainspeksiooni juhtidega me oleme sel teemal vestelnud ja ja lähitulevikus saab see tegevus olema oluliselt aktiivsem.

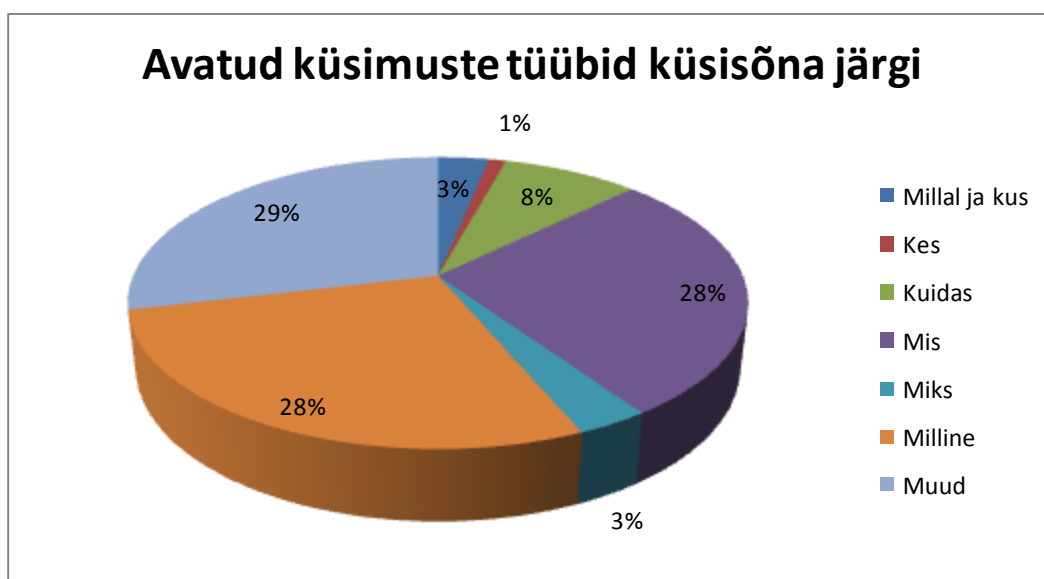
Vastaja nõustub küsijaga oma vastuse alguses, kuid suunab oma jutu enda tööle.

Kui palju näiteks on noormeeste hulgas huvi teie kooli vastu kas või viimastel aastatel suurenenud?

Ee kahjuks ma ei saa seda öelda, et see huvi on suurenenud; et ee meil on hetkel ka üksikuid noormehi, aga mingisugust ee huvisuurenemist noormeeste seas ma kahjuks küll öelda ei saa.

Küsimuses sisaldus vale eeldus (et noormeeste huvi on suurenenud) ning intervjueeritav juhib sellele ka tähelepanu, osutamata siiski mitte intervjueri veale, selle asemel läheneb ta küsimusele üldisemalt.

Avatud küsimuste puhul määrati ka küsimuse tüüp küsisõna järgi. Küsisõnu eristati 6 (millal/kus; kes; kuidas; mis/mida; miks; missugune/milline), neile lisaks toodi välja muud küsisõnad. Küsisõnade jaotus on antud joonisel 2.

Joonis 2. Avatud küsimustes kasutatud küsisõnad.

Nagu selgus, on kõige rohkem kasutatud küsisõnu, mis kuulusid kategooriasse **muud** (kui palju, kuivõrd jne), eristatud küsisõnadest olid aga tihedamini kasutusel **milline** (28%) ja **mis** (28%). Kuna oma funktsioonilt sarnaneb küsisõna **milline** sõnaga **kuidas**, võib need kategooriad ka kokku panna ja sel juhul on kõige rohkem kasutatud küsisõnu, mis eeldavad vastuseks, selgitust/kirjeldust/narratiivi. See on ka avatud küsimuse peamiseks eemärgiks.

Küsisõna **mis** puhul vaadeldi ka selle kasutamist intervjuudes. Näiteks küsimus *Mis see kaart maksma läheb?* sai vastuseks ülevaate erinevatest hindadest. Võib eeldada, et see oli ka intervjueri soov.

Mis ajendas siis visioonikonverentsi kokku kutsuma?

See küsimus esitati intervjuu avaküsimusena, seepärast võib küsimuse esitamise motiividena välja tuua kaks püüdu – kas tahtis intervjueri vastajat n-ö „üles soojendada“ järgnevalt

intervjuuks või leidis ta, et avatud küsimuse peale annab vastaja hea ülevaate konverentsi toimumise põhjustest. Nagu vastusest selgus, läks see eesmärk ka täide.

Äää... mis veel on arutatud?

Sellise küsimuse kasutamine näitab, et intervjuuerijal on tekkinud küsimuste puudus ning intervjuu juhtimine on läinud käest. Küsimuse formuleering annab märku soovist võita aega, et mõelda välja järgmine küsimus.

Et kui nüüd see laev valmis on, mis funktsioone ta siin Tartus täitma hakkab?

See küsimus eeldab vastuseks ülevaadet neist funktsioonidest, mida (kõne all olev viikingilaev) võiks Tartus täita. Küsimus esitati intervjuu lõpus viimase küsimusena. Kui vaadelda selle küsimuse sisulist asukohta intervjuus, siis võib öelda, et tegu oli õigesti ajastatud küsimusega, sest enne oli läbi käidud minevik (laevaehitusplaanide tekkimine), olevik (laeva ehituse algus) ja lähitulevik (laeva kirjeldus), funktsioonide-küsimus viitas aga veel kaugemale tulevikule ehk ajale, kui laev on valmis ja töös. Ka antud ammendav vastus näitas küsimuse sobivust intervjuu sellesse kohta.

Te ütlesite, et see kool alustas ju Õpetajate Seminarina kunagi ee ammustel aegadel 180 aastat tagasi, siis olid siin valdavalt meesterahvad. Praegu on meie koolides naised. Mida peaks tegema, et rohkem mehi kooli meelitada?

Küsisõnu **mis** ja **mida** on mõningatel juhtudel võimalik kasutada sünonüümidenä, ka selle küsimuse puhul ei muutuks küsimuse mõte, kui kasutada sõna **mis**. Tegu on avatud küsimusega, millega püütakse intervjueeritavalt saada ülevaadet võimalike tegevuste kohta. Täpsustamata jääb aga see, kas vastaja peaks lähtuma isiklikust seisukohast või oma ametikohast.

Neid pärandkultuuri märke metsas ja maastikul on ülesse otsitud. Mis nüüd nendest siis edasi saab? On kusagil olemas ka info selle kohta, kui palju neid praegu on?

Tegu on näitega ebaõnnestunud ja kaheosalisest küsimusest. Kui lähtuda küsimuse sõnastusest otseselt, peaks vastaja rääkima esimese küsimuse peale sellest, kuidas pärandkultuuri märkidel metsas ja maastikul läheb peale nende ülesotsimist. Intervjuuerija püüab parandada oma viga suletud küsimusega.

No te lisaks praegusele riigieelarvele tegelete ka uue riigieelarve strateegia koostamisega. Mis on järgmise aasta või järgnevate aastate olulisemad teemad riigieelarves?

Noh, kõigepealt me panemegi paika need rahalised piirid, millest saame rääkida ja täna täna me peame mõistlikuks, et-et võrreldes kehtiva

riigieelarvestrateegiaga näiteks järgmisel aastal oleks-oleks kulutusi ligi seitsme miljardi krooni võrra vähem. Ja-ja selle ettepanekuga oleme me ka siis kabinetti tulnud ja-ja siit lähtuvalt on meie tegevused, et meil on kasiino ajalised piirangud ees ehk siis seadus ütleb, et ma pean olema nende aruteludega mai lõpuks valmis, et siis mai viimasel valitsusistungil peab olema see eem riigieelarve strateegia saama kinnitatud.

Ja ma saan aru et tänasel päeval veel ei saa öelda, mis on need järgnevate aastate prioriteetid eelarves?

Ei selles suhtes on niimoodi, et-et siin on õõää ka sellised poliitilised arutelud on väga ää, kas siis üldisemad poliitilised arutelud on-on-on selgelt ees, et vä et-et-et kuidas me üldsegi lähtume siis, et kas me lähtume-lähtume siis kärbetest järgnevatel aastatel matemaatiliselt, et-et-et lahutame, kas igalt ühelt proportsionaalselt või siis, või igalt ministriumilt mingi koefitsiendiga üldsumma või läheneme nii et vaatame rohkem sisu sisse, et mis me saame teha ja mida mitte.

Selles näites kasutab intervjuuerija **mis**-küsimust kaks korda järjest. Esimene küsimus (olulisemad teemad riigieelarves) eeldaks vastuseks ülevaadet teemadest, kuid vastust seda ei sisalda. Teine küsimus on sõnastatud nii, et seda võib pidada ka suletud küsimuseks, kuid intervjuueritav ei vasta küsimusele lühidalt, vaid jätkab keerutamist eelarve teemadel.

Küsimus, mis taotleb analüütilist vastust, on seotud küsisõnaga **miks**. Analüüsitud intervjuudes oli küsisõna **miks?** (ka **milleks**) vaid 3% kõigist avatud küsimuste küsisõnadest.

Tartu Näituste reklaami- ja müügijuht Margus Kikkul, milleks üldse motoeksootikat on vaja?

Noh, hea küsimus. Miks meil raadiot vaja on? Et üks motoeksootikat on ka selleks vaja, et praegu läbi raadiogi mõnus öelda, et rahvast on palju ja ja järelikult sellepärast tasubki seda teha, et ee on tekkinud inimestel hobid, on tekkinud inimesed, kes tahavad emotsioone ja üks me neid siin siis praegu rahuldamegi ja anname vihjeid, et kui on motomehe kirg sees, et et siis miks mitte osta mingisugune kas ATV või mootorratas.

Sellest näites alustab intervjuuerija küsimusega, mis nõuab analüüsivat vastust, kuid küsimus esitatakse liiga vara – vastaja otsib vastust vastamise käigus (Noh, hea küsimus. Miks meil

raadiot vaja on?) ning analüüsisist kõnealuse ürituse vajalikkusest ei saa vastuse puhul rääkida.

Teinegi näide küsisõna **miks?** kasutamisest on seotud intervjuu avaküsmusega.

Nii, jah. Tartu haridustöötajate liidu juhatuse esimees, Kalle Kalda, nimetasite seda täna kokku lepitud, või õigemini alla kirjutatud palgatõusu muljetavaldavaks. Miks?

Ööö, kahtlemata, sellepärast et, ööö, me oleme linnavalitsusega neid lepinguid teinud juba õige mitu aastat, aga selle aasta kasvuprotsendid on viimase paari aasta omast oluliselt suuremad.

Sel juhul on küsimuse kasutamine õnnestunud paremini kui eelmises näites, kuna intervjuerija (kelleks oli töö autor) lähtus oma küsimuses intervjueritava eelnevalt öeldud sõnadest. Intervjuerija ei taotlenud mitte analüüsi, vaid selgitust, miks nimetati palgatõusu *muljetavaldavaks*, mis on tugevalt hinnanguline väljend.

3.3.2. Küsimuste neutraalsus

Intervjuuküsimuste neutraalsus on üldlevinud printsiip uudisintervjuudes, poliitintervjuudes (eriti mitmikintervjuudes ja debattides) on küsimuste neutraalsust vähem. Samas jäi analüüsisist silma, et küsimuste neutraalsuse printsiipi rikkusid intervjuerijad peamiselt erinevate eelduste ja hinnanguliste sõnade kasutamisega küsimustes. Kuna poliitikutega tehtud intervjuusid nende väikese arvu tõttu selle koha pealt ei analüüsitud, olid vaatluse all 15 uudiste jaoks materjali kogumiseks tehtud intervjuud, neist 7 leiti erinevaid eksimusi neutraalsuse printsiibi suhtes.

Näitena on toodud igast intervjuust üks küsimus.

*Ega ometi ei ole, ee, **karta**, et, ee, meie metsi võib tabada, am, nii-öelda...suur raiumine?*

Küsija kasutab sõna KARTA, millega annab märku sellest, et raiemahtude suurendamine metsanduses on tema hinnangul halb asi. Sellega annab ta ka vastajale suunise, milline peaks olema vastuse tonaalsus.

No kui populaarne nüüd motomessi peetakse või motoeksootikat viiendat korda, aga kui rääkida varasemate aastate kogemuste põhjal? No suvel ikka Eestimaa niiöelda elustiili juurde kuulub see, et sõidetakse mootorratastega mööda kaunist kodumaad

ringi, imetletakse loodust. On üldse hakanud selline kaasaegne elustiil meil siin Lõuna-Eestis levima?

Intervjueerija hindab ühte eluviisi KAASEGSEKS, märgistades selle seega positiivselt. Samas ei pruugi mootorrattaga looduses ringi sõitmine olla paljude inimeste jaoks kuigi positiivne tegevus.

Jäid nüüd selle lepinguga kõik haridustöötajad rahule?

Intervjueerija eeldab, et vastaja on kompetentne rääkima KÕIGI haridustöötajate nimel. Samas pole see võimalik ühegi isiku puhul, sest alati võib esineda eriarvamusi.

Emajõe Veevärgi juhataja, Andres Aruhein, mis on siis need põhjused, mis sunnivad kärpima Tartu ja Jõgevamaa veeprojektide mahtu, rahvas pikisilmi on, juba mitu aastat, elanud selles ootuses, et saab puhtama vee.

Intervjueerija väljendab rahva OOTUSI, omamata selleks alust.

No praegu olete te Tartu Ülikooli alluvuses. Kas auväärt alma mater kirjutab teile palju ette, mida peate tegema või oleteee säilitanud ka teatud iseseisvuse?

Intervjueerija märgistab ühe TÜ allüksuse autonoomiat TEATUD iseseisvuseks. Selline sõnakasutus on aga halvustav, intervjueerija viitaks sellise sõnakasutusega nagu selle allüksuse alaväärsusele.

Nii... võtame siis ka siit siis selle uuenduse... No palju on tegelikult räägitud ja rahvas Lõuna-Eestis on üksjagu oodanud, et millal käivitub varajasem bussiliin Tartust Tallinnasse, et jõuaks näiteks kas või hommikul startivatele lennukitele ja miks mitte ka reisisadamast väljuvatele hommikustele Soome laevadele. Väino Moor, tundub, et nüüd on põhjust asjast rääkida, et jää on hakanud liikuma.

Intervjueerija räägib Lõuna-Eesti elanike nimel, jättes arvestamata, et RAHVA ootusi ta väljendada ei saa.

Noh inimesed praegu veel väga vilkalt ei ole eee teie juurde siia tulnud. Mis see siis eee neid kammitseb, kas hirm, teadmatus, vähene informatsioon?

Intervjueerija püstitab eelduse ja esitab loetelu põhjustest, samas selgub vastusest, et eeldus on vale.

3.3.3. Küsija positsioon

Küsija positsiooni teema on seotud normatiivse ajakirjandusteooriaga, mille järgi on ajakirjandus avalikkuse teenistuses. Kuna analüüsivad intervjuud pärinevad avalikõiguslikust ringhäälingust, siis on nende puhul veelgi tähtsam see, et ajakirjanik esindaks avalikkust, mitte mõnda institutsiooni või iseennast.

Küsija positsiooni on uurinud Clayman (2002) USA ajakirjanike põhjal. Tema järeldused näitavad, et ajakirjanikud püüavad tihti tagada oma tegevuse legitiimsust, eriti siis, kui küsimused on agressiivsed või väited kahtlased. Nende nõ „pehmemdamiseks“ viidatakse avalikkuse huvile või abstraktsetele tegelastele (avalikkus, raadiokuulajad jne), kes „tahavad midagi teada“ või „on midagi väitnud“. Sel juhul ei esinda ajakirjanik mitte ennast, vaid „avalikkust“, püüdes nii pääseda süüdistustest.

Ka analüüsitud intervjuude tekstide alusel on võimalik selgitada, kelle nimel räägib intervjuueerija. Üheks tunnuseks on näiteks sõnad „meie kuulajad tahaksid teada...“, kuid lõpliku otsuse saab langetada alles kogu teksti põhjal.

Uudisintervjuudes on otsesõnalist avalikkusele apelleerimist vähe, analüüsitud materjalist ilmnes kolm näidet, neist kaks ühest ja samast intervjuust.

Ahah. Emajõe Veevärgi juhataja, Andres Aruhein, mis on siis need põhjused, mis sunnivad kärpima Tartu ja Jõgevamaa veeprojektide mahtu, rahvas pikisilmi on, juba mitu aastat, elanud selles ootuses, et saab puhtama vee.

Ja samast intervjuust veel ka teine küsimus.

Tartu lähiümbruse vallad on huvitatud ka sellest, et näiteks Ilmatsalu ja Haage kandi rahvas saaks puhta vee, aastaid on sellest räägitud. Kas see puhas joogivesi sinnakanti kunagi ka jõuab?

Clayman (2002) väidab, et „inimestele“ viitamist kasutavad ajakirjanikud tundlike teemade käsitlemiseks. Ka antud näites on tegu tundliku teemaga, kuid samas on avalikkuse huvi teema vastu ilmselge ning ajakirjaniku püüd küsimust legitimeerida viidetega „rahvale“ (*rahvas pikisilmi on*) või „valdadele“ (*Tartu lähiümbruse vallad on huvitatud*) jääb arusaamatuks.

Uudisintervjuudes leidis veel üks näide viitest „inimestele“, kuid siin kasutatakse „inimesi“ üldmõistena:

Ma tean, et üsna suureks probleemiks on inimestel kujunenud vanapaberi äraandmine, et neid konteinereid napib ja te ütlesite ka, et on kavas nagu mingi väike üleminekuaeg, et võtate asja tõsiselt ette veebruaris. Mis siis hakkab muutuma?

Poliitintervjuudes leidis viiteid abstraktsetele tegelastele, kes tahavad „midagi teada saada“ või „on midagi väitnud“ uudisintervjuudega võrreldes rohkem. Viies poliitintervjuus leidis kolm taolist näidet.

Skeptikud on väitnud, et see eelarve või eelarve kärpete diskussioon ee on küll viimane hoop valitsuskoalitsioonile. Kuidas teie seda kommenteerite?

Selline küsimus viitega „skeptikutele“ sisaldab endas ühtlasi ka eeldust, et vastajale selline teemapüstitus ei meeldi, seepärast ka peitumine abstraktsete tegelaste taha. Samas on selge, et ennustusi teemal „valitsus laguneb“ oli mitmeid ning kõiki niimoodi ennustajaid poleks antud intervjuu kontekstis olnud mõttekas ja võimalikki nimetada.

Meie ajalehed ja ka telesaated, uudised, raadiouudised on täis erinevaid prognoose, kuidas Eestil läheb üha halvemini ja Eesti Pank on avaldanud meil uue prognoosi, mitu erinevat prognoosi, kuidas Eestil läheb veel kiiremini halvemini. Kuidas teie sellistele viimase päeva kuulutajatele nii-öelda kommentaari vastu annaksite?

Selles küsimuses on viitamine „viimase päeva kuulutajatele“ põhjendatud samuti ennustajate suure arvuga. Samas on sellesse küsimusse peidetud intervjuueerija suhtumist näitavad fraasid – „viimase päeva kuulutajad“ on halvustav fraas, millega sildistatakse prognoosijaid kui paanikatekitajaid ning küsimuse lõpp sisaldab otsest suunist vastajale (*Kuidas teie sellistele viimase päeva kuulutajatele nii-öelda kommentaari vastu annaksite?*). Võimalik, et intervjuueerija kasutas abstraktseid tegelasi just sel põhjusel, et varjata oma suhtumist ja jääda vähemalt formaalselt neutraalseks.

Nii, mida siis räägid meile tänasest miitingust mnmööd millega Tammsaare pargis keskpäeval alustate.

Ja kolmas näide on juba selge viide avalikkusele (*mida siis räägid meile*), kusjuures intervjuueerija liigitab end samuti kuulajate ehk avalikkuse hulka.

Küsija positsiooni hinnates tuleb vaadelda ka küsimuse eesmärki – on see avalikkuse, intervjuueerija enda või mõne organisatsiooni või institutsiooni huvides esitatud. Käesolevas töös hinnati küsimusi nendel alustel uudisintervjuudes. Kuna puuduvad üheselt mõistetavad kriteeriumid küsija positsiooni hindamiseks läbi küsimuse, on küsimusi hinnatud

empíirilisel, analüüsija kogemustele tuginedes. Kuna analüüsist jäeti välja ajakirjandustöö praktilise poolega seotud küsimused, samuti algus- ja lõpufraasid, vaadeldi 94 küsimust. Nende hulgas oli 7 küsimust, mille puhul ei olnud võimalik küsija positsiooni määrata (näiteks *Heiki Epner, Teie olete nüüd, ee, Eesti Metsaseltsi uus president ja ka selle visioonikonverentsi korraldaja. Ee, kas kerge võbeluse värin on hinges, et võtsite...kui võtsite Kaupo Ilmetilt juhtimise üle?*) või jäi analüüsija kahevahele (näiteks *No kui populaarne nüüd motomessi peetakse või motoeksootikat viiendat korda, aga kui rääkida varasemate aastate kogemuste põhjal? No suvel ikka Eestimaa niioelda elustiili juurde kuulub see, et sõidetakse mootorratastega mööda kaunist kodumaad ringi, imetletakse loodust. On üldse hakanud selline kaasaegne elustiil meil siin Lõuna- Eestis levima?*), 62 avalikkuse huvidest lähtuvat küsimust (näiteks *Teie jutu kuulates, kui näiteks mul tekib tahtmine hakata geenidoonoriks, milline mu siis esimene samm oleks, ja eee võib olla eee teevad ka oma esimese sammu mmm tuhanded raadiokuulajad?*) ja 25 isiklikust/institutsionaalsest huvist lähtuvat küsimust (näiteks *Kas alles jäävad ka seoses hinnatõusuga mõningad soodustused?*).

3.4. Interaktsiooni seos vastajaga

Hea intervjuu tähendab muuhulgas seda, et intervjuerija arvestab sellega, mida intervjueritav räägib. Halvimaks näiteks on olukord, kuis intervjuerijal on küsimused ette valmis mõeldud ja ta esitab neid järjekindlalt, arvestamata talle antud vastuseid. Hea kuulamis põhine intervjuu tähendab nii seda, et intervjuerija esitab lisaküsimusi teemade kohta, mida intervjueritav ei ava piisavalt, kui ka seda, et intervjuerija jätab käsitlemata teemad, mida intervjueritav küll mainib, kuid mis antud intervjuu fookuse ja eesmärgi puhul pole olulised.

Segamini ei tohi ajada kuulamis põhise intervjuud ja peegeldavat küsimist, heas kuulamis põhises intervjuus ei pruugi olla ühtegi peegeldavat küsimust, samas ei pruugi ka ainult peegeldavat küsimist kasutatav intervjuu olla kuulamis põhine.

Kuulamis põhisel peab intervjuerija ka intervjuu käigus otsustama, kas antud vastus oli ammendav ja kui ta seda polnud, tuleb intervjuud katkestamata otsustada – kas intervjueritavale tuleb esitada täpsustavaid küsimusi (et saada täielikumat vastust) või püüab intervjueritav hoopis vastusest kõrvale põigelda. Vastajat kuulamata ei ole intervjuerija reaktsioon reeglina adekvaatne ei ühel ega teisel juhul.

Näide sellest, kuidas intervjueritav ei vasta küsimusele ja intervjuerija läheb uue teemaga edasi, leidub intervjuust rahandusminister Ivari Padariga.

No milline on see sõnum, millega teie täna valitsuse istungile lähete? On vahepeal olukord positiivsemaks läinud?

No nüüd alates (kõhatuse) eelmist neljapäevast ei ole ju ka mmmm meil ühtegi lisa..ee..koosolekut olnud, et ega täna mm siis esmaspäeva õhtul me lähme välj mmm nüüd nende asjadega, mis esmaspäev, mis me neljapäeval kokku leppisime, ehk siis eelkõige teema riigi kinnisvara aktsiaselts ja-ja tema tulevik, samuti eeldatavasti tuleb teemaks ka kohalikud omavalitsused ja-ja-ja nende finantskohustused, et neid tuleb paratamatult kõige selle eelarve kontekstis võtta, nii nagu me ei räägi ju täna mmm mitte üksinda riigi eelarve ja tema eeee kärbete vajadustest, aga me räägime ikkagi valitsussektorist, kuhu kuulub siis nii-öelda kõik riigis toimub toimuvad kulutused.

No teie kolleeg ja teie erakonnakaaslane Heiki Nestor ütleb tänases Postimehes ka, et tõenäoliselt ei suudeta kõike ikka endiselt kokku leppida ka täna ning tuleb veel üks istung teha. Kuivõrd positiivseks teie ise hindate seda, et lepitakse kokku, otsustatakse ära, et hea küll me kõik peame püksirihma pingutama?

Veelgi rohkem esineb aga seda, kui intervjueritav ei vasta otseselt küsimusele.

Näiteks:

Kas on endal plaan ka suvel istuda mootorratta selga ja võtta ette teekond mõnda kaunisse kohta?

No kas nüüd mootorratas , aga selline ATV mõte küll on olnud, et ATV on ju päris selline hea abiline majapidamises juba, et et ta on sihukese hea obese eest, et et seda võiks ju lausa vaadata, et just see äsja sadanud lumi tõi ka mõtte sellest, et oleks riistapuu, millele sahk ette panna, väga tore.

Selle küsimuse eeldatavaks vastuseks oleks pidanud olema kirjeldus vastaja suveplaanidest, kuid kuna küsimuses sisaldus ebaõige eeldus (et vastaja on mootorrattahuviline), rääkis vastaja hoopis oma mõttest seoses ATVga.

Üheks suhteliselt levinud põhjuseks, miks intervjueritavad ei vasta küsimusele, on kahe küsimuse korraga esitamine. Sel juhul valib vastaja kas ühe küsimuse vastamiseks või räägib hoopis küsimus(t)ega mitteseotud juttu:

Millised nõuded seab ee nüüd õõ Õpetajate Seminarile tänane päev? Haridusreformi viiakse läbi lõputult, aga üks on kindel: õpetajakoolitus peab jääma?

Ee, sellega ma olen täiesti nõus, et õpetajakoolitus ei kao kuskile ja see peab jääma ja me oleme nii palju kui võimalik üritanud ajaga kaasas käia (paus), aga mida me kindlasti oleme püüdnud säilitada, on see, et ee et näiteks meie üliõpilased saaksid võimalikult palju praktikat, et nad ei läheks kooli ainult teoreetiliste teadmistega ja see ongi võib-olla üks asi, mida me Õpetajate Seminari pikast ajalooost oleme kaasa võtnud, see pikk ee rõhk ee pedagoogilisel praktikal, et üliõpilased, kes meilt lõpetavad, lähevad kooli ja on üsna hästi varustatud ee nii teoreetiliste teadmistega kui ka igakülgsede praktiliste oskustega.

Kahe küsimuse korraga esitamist võis märgata 7 intervjuus, kokku esitati selliseid küsimusi 9 juhul. Nende hulgas on nii seda, kui topeltküsimus käib ühe teema kohta (*No, milline võiks meie metsandus olla näiteks kümne aasta pärast? Kuhu me välja peaksime jõudma?*) kui ka seda, kui küsimused puudutavad eri teemasid (*Neid pärandkultuuri märke metsas ja maastikul on ülesse otsitud. Mis nüüd nendest siis edasi saab? On kusagil olemas ka info selle kohta, kui palju neid praegu on?*).

Filterküsimused

Filterküsimusi on intervjuerijad kasutanud vaid paaril juhul ning ka siis peamiselt intervjueritava positsiooni määramiseks:

Kõigepealt ma kontrolliksin ee üle, kuidas ma viidata võin või, või, mis ametinimetuse all te...

Ee Tartu Ülikooli majandusteaduskonna rahanduse lektor siis.

Autor võib kogemustele tuginedes väita, et filterküsimusi kasutatakse siiski palju rohkem, kuid reeglina toimub see enne intervjuu alustamist, kui ajakirjanik selgitab välja vastaja kompetentsuse ja seose sündmuse/protsessiga. Samas peaksid intervjuerijad pöörama suuremat tähelepanu filterküsimuste kasutamisele intervjuu ajal, kuna teema muutmisel intervjuerija poolt võib selguda, et vastaja pole selle teemaga kursis. Ka antud töös analüüsitud intervjuudes esineb siiski üks näide, kui intervjuerija küsib intervjueritavalt teemaga kursis olemise kohta:

Mhmhh, ... nii, kuivõrd nüüd te olete kursis ka see mis nüüd et eee linnaga eee bussipileti hinda tõsta või on, või on ainult maakond?

Vastusest selgub, et selle teemaga pole küsitletav kursis ning intervjuerija seda teemat rohkem ei käsitle.

3.5 Fookuse hoidmine ja vooruvahetus (turn-taking)

Intervjuu põhiolemusest lähtudes on intervjuu juhiks intervjuerija, intervjueritava rolliks on anda küsimustele ammendavaid vastused. Üldreeglina ei esita intervjueritav ise küsimusi ega ka kommenteeri esitatud küsimusi. Intervjuerija ülesandeks on esitada küsimusi nii, et vastused moodustaksid ammendava ülevaate käsitletavast teemast. Intervjuu juhtimisel tuleb arvestada ka sellega, et kuulaja, kellel puuduvad eelteadmised, saaks teemast selge ülevaate. Selleks tuleb intervjuerijal arglikku vastajat julgustada ja liiglobisevat piirata. Ka tuleb hoolitseda selle eest, et intervjuu jääks ikkagi ajakirjandusliku intervjuu vormidesse ega muutuks vestluseks või intervjueritava mingite era- või ametkondlike huvide reklaamiplatvormiks.

Intervjuu uurijad on väitnud, et eriti poliitintervjuudes on täheldatav võitlus võimu ja oma agenda kehtestamise eest. Näitena võib siinkohal vaadelda intervjuud Liina Tõnissoniga, kes lahkus Riigikogust ja nimetas seda kummitempliks.

Siis sisse niimoodi. Alles 2007 aasta, - alles tänavu varakevadel valitud Riigikogu on siis saanud nüüd juba esimese vabatahtliku lahkuja sealt ja selleks on siis proua Liina Tõnisson, kes eile võib öelda siiski suhteliselt ootamatult sellise avaldusega välja tuli. Proua Tõnisson, öelge... tõesti teist viimasel ajal ei olnud väga palju kuulda ehkki varem olete olnud suhteliselt aktiivne poliitik ja nüüd siis selline ootamatu samm ja need põhjused olete nüüd ka välja öelnud, aga natuke taustaks siiski, et millest selline põhjus või avaldus siiski tuli, et kas on teatud pettumus ja kibestumus riigikogust?

Avaküsimus on suhteliselt pikk, mida võib seletada intervjuerija püüdega anda enne küsimuse juurde jõudmist ülevaade taustast. Intervjuerija alustab oma agenda ülesehitamist, tuues esiteks välja selle, et Riigikogu on ametis olnud lühikest aega, et Tõnisson on sealt esimene vabatahtlik lahkuja (kusjuures sõna ESIMENE viitab ka sellele, et intervjuerija arvates võib vabatahtlikke lahkujaid olla veelgi) ning et Tõnissoni avaldus tuli ootamatult. Sellega annab ajakirjanik ka põhjenduse, miks on see intervjuu tehtud. Intervjuerija viitab

veel sellele, et Tõnisson on olnud viimasel ajal (täpsustamata, millist ajavahemikku ta selle all silmas peab) oma poliitilises tegevuses tagasihoidlik, ehkki varem aktiivne. Kogu seda sissejuhatust päädib aga variante pakkuv küsimus (*millest selline põhjus või avaldus siiski tuli, et kas on teatud pettumus ja kibestumus riigikogust?*).

Ei, ärge, mkhm, vabandust, ärgem nii drastiliselt seda võtkem, ma tuletan teile meelde, et ma ei ole ühegi erakonna liige, ma olin vaid – olin tänase päevaga mu mandaat veel kestab - sotsiaaldemokraatide fraktsiooni liige. Sotsiaaldemokraadid kuuluvad valitsuskoalitsiooni. Ja valitsuskoalitsioon töötab oma kindlate reeglite järgi, mis on läbi pikkade aastate välja kujunenud, aga see tähendab seda, mis iga aastaga nagu rohkem ja rohkem silma paistab, et valitsus teeb otsuse, annab need parlamendi valitsuskoalitsioonile teada ja see on seejärel peaaegu et kohustuslikus korras täitmiseks. Valitsuskoalitsiooni parlamendiliikmetel ei ole kombeks Eesti parlamendis sõna võtta. Kuna mina olen esimest korda oma 15-aastase parlamendistaaži jooksul parlamendis valitsuskoalitsioonis, siis oli see mulle uus kogemus, mis tähendas seda, et ega keegi ei keelanud mul rääkida ainult, et mis teemal oleksin ma pidanud esinema, kõik on otsustatud, kõik on paigas, kõik on niigi selge, aga selline suhteliselt tegevusetu istumine parlamendis ei paku mulle rahuldust, ma olen teoinimene, ma arvan, aga võib olla täiesti asjatult, et mina olen just see inimene, kes peab tegema, kes peab sekeldama, et asjad õigesse paika läheksid, vastasel juhul lähevad nad valesse paika. Nii, aga kuna kõige selle järgi täna ja praegu puudub vajadus, siis ei ole mind ka sinna vaja. Ja minu lähedasemad sõbrad teavad, et see ei ole ühe ega kahe päevaga kujunenud arvamus, see on mitmete kuude mõtisklemiste tulemus nii, et neile see ei olnud kindlasti üllatus ja ma arvan, et võibolla Eesti ühiskonnas vajatakse mind kusagil võib olla hoopis rohkem kui sellise korraliku ja kohusetundliku nupule vajutajana.

Oma vastuses keskendub Tõnisson küsimuse esimesele poolele, selgitades neid põhjusi, mis tingisid Riigikogust lahkumise. Samas on juba siit tuntav ka võitlus võimu pärast – kui intervjueri ootab ja püüab vastajat suunata kõnelema oma pettumusest ja kibestumisest, siis vastaja ei lähe sellega kaasa (**vabandust, ärgem nii drastiliselt seda võtkem**), vaid selle asemel selgitab sõnaohtralt Riigikogu töö nüansse.

Järgmistes küsimustes esitab intervjueri taas intervjueritavale vastusevariandid ette ning seega ei huvita intervjuerijat tegelikult intervjueritava motivatsioon.

No ometigi te otsustasite ikkagi kevadistel valimistel kandideerida ega ometi seepärast, et opositsiooni jääda, et siis saada seal rohkem sõnaõigust.

Ei, kahtlemata mitte, no iga parlamendiliige, kui valimised tulevad, tahab kaasa lüüa, lootuses ikka paremale elukorraldusele selles riigis ja see on endast mõistetav aga, ei, kahtlemata ma ei arvestanud ei opositsiooni ega koalitsiooniga, ma lihtsalt arvestasin, et võimalik, et mind on veel mingisuguses olukorras vaja, et ma olen kuskil kasulik. Noh nüüd täna mulle tundub, et ma võin kuskil mujal kasulikum olla.

Vastuses Tõnisson aga intervjuerija poolt pakutud variandil aga pikemalt ei peatu, selle asemel esitab ta tugeva MINA-sõnumi enda motiividest. Intervjuerija aga jätkab oma vastusevariantide pakkumist ka järgmises küsimuses.

Kas ei tundu et võib olla seetõttu ei tahetud teid kuulda võtta, et olite siiski endine keskerakondlane?

Ei, te saite minust täiesti valesti aru. Ma absoluutselt ei taha öelda, et sotsiaaldemokraadid mind kuidagi kuulda ei võtnud, vastupidi, ma olen neile äärmiselt tänulik sellepärast, et ma ei tea Eesti parlamendis juba pikki aastaid, et keegi saaks olla parteiväline, et tal ei ole kohustuslikus korras partei piletit taskus. Sotsiaaldemokraadid ei ole mulle kunagi sellist, kuidas tuleb öelda kohustust peale pannud või sellist survet avaldanud, vastupidi ma olen neile äärmiselt tänulik, et nad mind nii öelda oma seltskonda võtsid, see on üks üks meeldivamaid kogemusi mul, kus sinu sinuga arvestatakse fraktsioonis ilma sinult nii öelda vastutasu nõudmata.

Ka vaadeldud kõnevoorusude jätkub sama tendents mis intervjuu algul – intervjueritav alustab oma vastust sellega, et viitab intervjuerija vigastele eeldustele – esimesel juhul eeldab intervjuerija, et opositsioon saab rohkem sõnaõigust (*ometigi te otsustasite ikkagi kevadistel valimistel kandideerida ega ometi seepärast, et opositsiooni jääda, et siis saada seal rohkem sõnaõigust*), mille vastaja ümber lükkab (**Ei, kahtlemata mitte, no iga parlamendiliige, kui valimised tulevad, tahab kaasa lüüa, lootuses ikka paremale elukorraldusele selles riigis**), teisel juhul toob intervjuerija sisse veel ühe põhjendamata eelduse – et vastajat ei tahetud kuulda võtta (*Kas ei tundu et võib olla seetõttu ei tahetud teid kuulda võtta, et olite siiski endine keskerakondlane?*). Intervjuu senine käik ja antud vastused sellise eelduse püstitamist ei põhjenda, ka lükkab intervjueritav selle ümber (**Ei, te saite**

minust täiesti valesti aru. Ma absoluutselt ei taha öelda, et sotsiaaldemokraadid mind kuidagi kuulda ei võtnud).

Tänan väga...

Te saite minust täiesti valesti aru.

Järgmist kõnevooru on vaid intervjuu transkriptsiooni põhjal väga raske analüüsida, kuna intervjuerija sõnad (*Tänan väga...*) tunduvad täiest kontekstivälised. Spekulatiivselt võib arvata, et intervjuerija tunneb intervjuu selles etapis võimu kadumist enda käest, satub sellest kergesse ärevusse ning vooruvahetuseks öeldud fraas pidi olema sissejuhatuseks järgmisele küsimusele.

Väga hea. Teil on väga pikaajaline parlamendiliikme kogemus, 15 aastat olete riigikogus Toompeal olnud, mis siis on selle meie parlamendiga juhtunud, et te ütlete riigikogu liikmetel ei ole enam sõnaõigust, et valitsus või mingisugused väiksed tagatoad tänapäeval juba otsustavad asju.

No aga nii on..

Intervjuerija järgmise kõnevooru alguseks öeldud fraas (*Väga hea.*) viitab intervjuerija soovile muuta intervjuu tonaalsust, teemat ja/või enda positsiooni ehk haarata intervjuu juhtimine taas enda kätte. Ka ei võimalda intervjuerija enam vastajal kõnelda piiramatult, vaid ta sekkub juba esimeste sõnade järel.

Sellest räägiti juba 90. aastate alguses

Vaadake aga kui 90 vähemalt peeti parlamendis debatte, lausa sõnasõdu, vaieldi, esitati argumente, tõestati, kõik olid huvilised. Täna ma ei näe neid huvilisi selles saalis enam, kõigil on mingisugused väga olulised kõrvaltegevused: kes tantsib, kes laulab, kes ratsutab, kes sõidab jalgrattaga. Aga need on ju võõrtegevused, aga ma ei näe sellist, noh kuidas tuleb öelda, südamest tulevat indu selles parlamendisaalis, et midagi selle riigi heaks ära teha, igaüks tegeleb oma isikliku populaarsusega, tundub mulle.

Intervjuerija repliik viitab tema taastunud enesekindlusele, intervjuu juhtimine on taas läinud intervjuerija kätte. Seda näitavad ka järgmised kõnevoorud.

Ja nüüd ise otsustate ka siiski samas loobuda.

No aga...

Kas see ei ole käega löömine natuke?

Ma arvan, et ma olen selle riigi heaks teinud, mida ma olen osanud, ma ise arvan, et ma olen palehigis töötanud ja ja seega nagu ma juba ütlesin, mina rohkem teha ei oska, ja ma ei löö käega, ma kutsusin ka eile õhtuses oma parlamendi viimases kõnes parlamendi liikmeid üles olema iseseisvamad, mõtleavamad, aktiivsemad äkki nendest noortest inimestest kasvab midagi midagi tõeliselt professionaalset, kes tegelevad rahva probleemidega.

Intervjuu lõpuosas toob intervjuueerija sisse uue, tulevikku suunatud teema. Sellega annab ta märku ka intervjuu lõppemisest.

Teie asemele peaks riigikokku tulema Jüri Tamm, kel on ka juba kogemus selles rollis olemas. Kuidas te teda hindate?

Ma jätangi oma koha sellepärast südame rahuga maha, et minu asemele tuleb Jüri Tamm, kes inimesena on äärmiselt aus, kohusetundlik ja võib olla tuleviku suhtes ka positiivsemalt meelestatud kui mina. Mul ei ole Jürile ühtegi etteheidet, vastupidi, ma loodan temast palju. Jah, tal on vähem poliitikatöökogemusi kui mul, aga ma olen lubanud, et ma olen tal alati käepärast kui ta peaks vajama.

Aitäh, Liina Tõnisson, selle intervjuu ja siis selle pikaajalise töö eest, me loodame, et te siis Eesti poliitikast siiski veel ei lahku ja teie teravat meelt ja sõna saab ikkagi jätkuvalt kuulda.

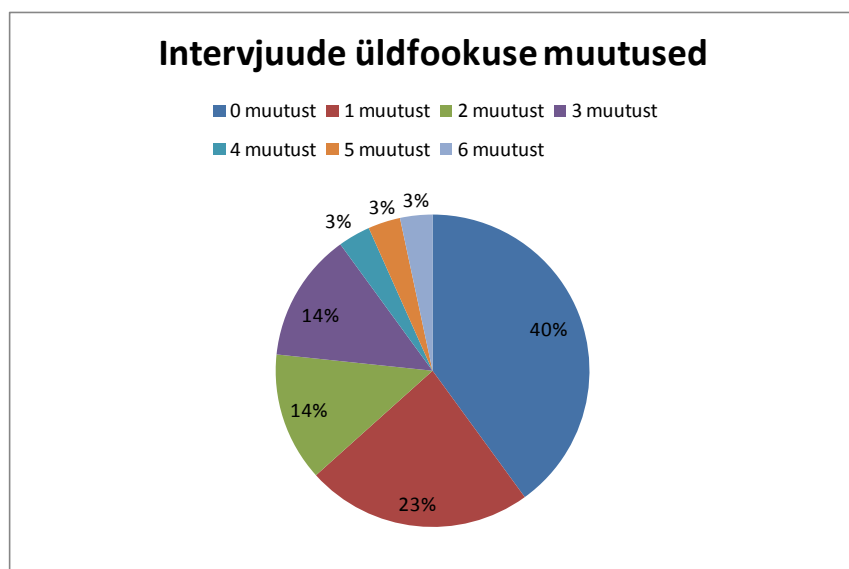
Kui keegi seda vajab siis kindlasti.

Lõpurepliikide vahetus tähistas ka intervjuu lõppu, initsiatiiv selleks tuli intervjuueerijalt.

3.6. Intervjuu fookuse hoidmine

Ajakirjanduslik intervjuu on ühe kuni mitme fookusega. Intervjuu eesmärgiks võib olla võimalikult põhjaliku ülevaate saamine ühest sündmusest/protsessist, kuid ühes intervjuus võib kästleda ka mitut erinevat teemat. Samas on iga teema käsitlemisel mitu erinevat vaatenurka ja nüanssi, seega võib intervjuude puhul rääkida ka ÜLDFOOKUSEST (ehk kogu intervjuu ühest või mitmest suurest teemast) ja ALAFOOKUSTEST (ehk peateema raames eksiteerivatest alateemadest). Järgnevalt on vaadatud eelkõige seda, kuidas ja kes muudab fookusi ning kuidas need muutused sobituvad intervjuu üldise loogikaga.

Vaadates intervjuude suurte teemade ehk üldfookuste hoidmist, võib öelda, et enamasti intervjuu fookust ei muudeta (40% intervjuudest) või on 1 muutus (23%). Kuigi teemade muutmist esines valimisse sattunud intervjuudes kuni 6 korda, esines seda siiski vaid ühekordselt (täpsemalt on üldfookuse muutused antud joonisel 3).

Joonis 3. Intervjuude üldteemade (üldfookuse) muutused

Kõik fookuse muutused tulid intervjuueerija algatusena, seega intervjuu üldteemat intervjuueeritavad ei muutnud.

Intervjuude üldteemade raames eksisteerivate alafookuste muutmist esineb intervjuudes rohkem kui üldteemade muutmist. Alafookuste muutmise toimub aga väga erineva intensiivsusega, seega pole võimalik mingit üldistavat mustrit välja tuua ja siinkohal piirdub autor mõne näite põhjalikuma vaatlemisega.

Näiteks intervjuu Emajõe Lodjaseltsi esimehega sisaldab endas vaid ühte üldteemat – Lodjakojas algas viikingilaeva ehitus. Intervjuus on 11 sisulist küsimust ja eristada on võimalik 7 erinevat allfookust – laevaehitamise idee allikas; eeskuju ehitamiseks; laeva tulevane välimus; meeskond; kaasavõetav töökoda; laevaehituse aeg; laeva tulevased funktsioonid. Üheselt pole võimalik öelda, kas need teemad on sisse toodud intervjuueerija või intervjuueeritava poolt, paljuski tulenevad need ka loogiliselt intervjuu eesmärgist – anda ülevaade ühest uuest ettevõtmisest. Teemade algatamine võib tuleneda nii intervjuueerija poolt endale (mõtteliselt) koostatud intervjuu kavast, aga ka intervjuueeritava jutust. Tegemist ei pea ole puhtal kujul peegeldava kuulamisega, kuid uue teema algatamisel on ka siin saadud innustust intervjuueeritavalt:

Täna me saame kätte siukse spetsiaalse treileri, millega me saame viikingilaeva mööda maad ka vedada kuhu, kuhu vaja ja mere äärde viia, kui, kui jõgede ja järvede peal isu täis oleme sõudnud ja purjetanud.

No sellega hakkab siis kaasas käima vist ka väike töökoda.

Teise näitena on toodud intervjuu, mille peateemat on raske määratleda (intervjuus toimub 6 teema muutmist), jutt käib siiski peamiselt Tartu lasteaiakohtade arvu ja rahastamise üle. Kõigepealt teemade loetelu: lasteaiakohta ootavate laste arv; eralasteaiad; lasteaiatöötajate palk; kokkuhoid lasteaedades; kokkuhoid koolides; lasteaiakohtade juurdeloomine. Vaadates nüüd iga teema all olevaid allteemasid, kujuneb järgmine struktuur:

lasteaiakohta ootavate laste arv

 nõudlus kohtade järele

eralasteaiad

 eralasteaedade loomise soodustamine

lasteaiatöötajate palk

 palgakärped

kokkuhoid lasteaedades

 mille arvelt kokku hoida

 mida linn soovitab

 töökorralduse muutused

kokkuhoid koolides

 koolide kütmine

 õpetajate palk

lasteaiakohtade juurdeloomine

 järgmise aasta plaanid

 eelarvekärped ja kohtade arv

 kaugem tulevik

Antud struktuurist selgub, et intervjuueerija on käsitletud ühe suurema teema all enamasti vaid ühte alateemat, vaid lasteaiakohtade arv on pälvinud enam tähelepanu (kokku 4 allteemat),

samas on see teema leidnud käsitlemist kahes eri osas – intervjuu algul ja intervjuu lõpus. Selline hüplikus teemad käsitlemisel iseloomustab intervjuuid, kus intervjuueerija on sisse toonud rohkem kui 2 suuremat teemat.

Ajakirjanduslikku intervjuud iseloomustab muuhulgas ka see, et intervjuueerija ootab oma küsimusele vastuseks võimalikult täielikku vastust. Samas otsustab just intervjuueerija, kas vastus on täielik ning kui vastus on mittetäielik, on intervjuueerijal intervjuu konventsioonide kohaselt õigus (ja ka kohustus) esitada täpsustavaid lisaküsimusi. See tähendab, et kui intervjuu ei kata käsitletava teema mõnda olulist külge ning intervjuueerija jätab selle tähelepanuta, tekib infoauk ehk teema ebatäielik valgustamine.

Analüüsitavales intervjuudes lähtuti infoaukude selgitamisel sellest, et üks intervjuu on üks terviklik teemakäsitus. Kuigi selline käsitus ei vasta tegelikkusele, sest praktikas täiendatakse uudislugude musta materjali teiste intervjuude ja muude materjalidega, on võetud siiski eelduseks, et ka üksikintervjuu peaks olema võimalikult täielik teemakäsitus.

Analüüsi käigus selgus, et kõigis intervjuudes on väiksemaid või suuremaid infoauke. Samas tuleb lähtuda ka mõistlikkuse printsiibist ja mitte püüda saavutada seda, et intervjuueeritav räägiks kogu teemast, vastasel juhul muutuks intervjuu ebamõistlikult pikaks. Seepärast on ka analüüsis toodud välja vaid need infoaugud, mis jäid intervjuudest enam silma ja tekitasid küsimusi, millele eeldatavasti ei suudaks vastata nõ „keskmise“ raadiokuulaja. Kokku leiti selliseid näiteid 5 intervjuus. Nii näiteks jäi intervjuus, kus käsitleti Tartu ja Jõgevamaa veeprojekti selgusetuks projekti koguseis, kuigi põhjalikult käsitleti mõningaid üksikvaldu (*Tartu lähiümbruse vallad on huvitatud ka sellest, et näiteks Ilmatsalu ja Haage kandi rahvas saaks puhta vee, aastaid on sellest räägitud. Kas see puhas joogivesi sinnakanti kunagi ka jõuab?*). Intervjuus 12 akadeemikut jäi avamata nende tähtsus, kuigi sellele viidati (*Et tolle aja kohta olid need väärilised nimed?*

Em, ma arvan küll, jah. Ma võin nad ette lugeda); intervjuus prügi sorteerimisest Tartus jäi selgusetuks tartlaste teadlikkuse tõusu ajend (*Keskkonnateenistuse juhataja Ülle Mauer, kui keskkonnateadlikuks on siis tartlased muutunud selle paari nädalaga kõiksugu jäätmete ja prügi sorteerimisel?*). Intervjuus rahandusministriga küsib intervjuueerija kaks korda uue riigieelarve prioriteetide kohta, kuid vastust ei saa (*Ja ma saan aru et tänasel päeval veel ei saa öelda, mis on need järgnevate aastate prioriteetidid eelarves?*). Ja intervjuus Marek Strandbergiga viidatakse Fortumile Tartus, kuid jäetakse selgitamata, mis objektiga on

tegemist (*Ja me räägime siin tegelikult ka konkreetsetest plaanidest. Näiteks nendega, mis on seotud Tartu ümbrusega.*

No nii, Tartu ümbruses, nagu te teate, on Fortum plaanis ehitada).

Üheks suureks probleemiks on intervjuudes ka see, kui intervjueeritavale esitatav küsimus sisaldab endas liiga laia fookust. Näiteks küsimus:

Ain Saar, mis homme Võrus toimuma hakkab?

võimaldaks intervjueeritaval rääkida ükskõik millest. Kuna aga eelnevalt on kokku lepitud teema, hakkab intervjueeritav rääkima siiski ühel kindlal teemal, kuid jutt on väga üldine. Seda küsimust, mis oli intervjuu esimene, võib nimetada ka „soojendusküsimuseks“.

Ja veel üks näide liiga laia fookusega küsimusest:

Eesti Rahva Muuseum tähistab oma sajandat aastapäeva. Muuseumi teadusdirektor Pille Runnel. Esimeseks suuremaks ürituseks on selline rahvusvaheline, aga juba traditsiooniline konverents. Mida see konverents muuseumi jaoks tähendab?

Konverentsi tähendus muuseumi jaoks võib olla nii rahaline kulu kui väliskülaliste silmis omandatav maine, seega ei ole intervjueeritaval võimalik vastata sellele küsimusele nii, nagu intervjueeritav seda eeldab. Võib öelda, et selliste küsimuste esitamise taga on intervjuerijate vähene eeltöö, intervjuu käik ja põhiküsimused ei ole hoolega läbi mõeldud ning neid otsitakse intervjuu käigus.

Intervjuudest leiab näiteid ka hästifokusseeritud küsimustest. Näiteks küsimus intervjuust, mis käsitleb eelarvekärpeid ühes Tartu lasteaias:

Aga millised on olnud nüüd need töökorralduslikud muutused, mis on tulnud teha?

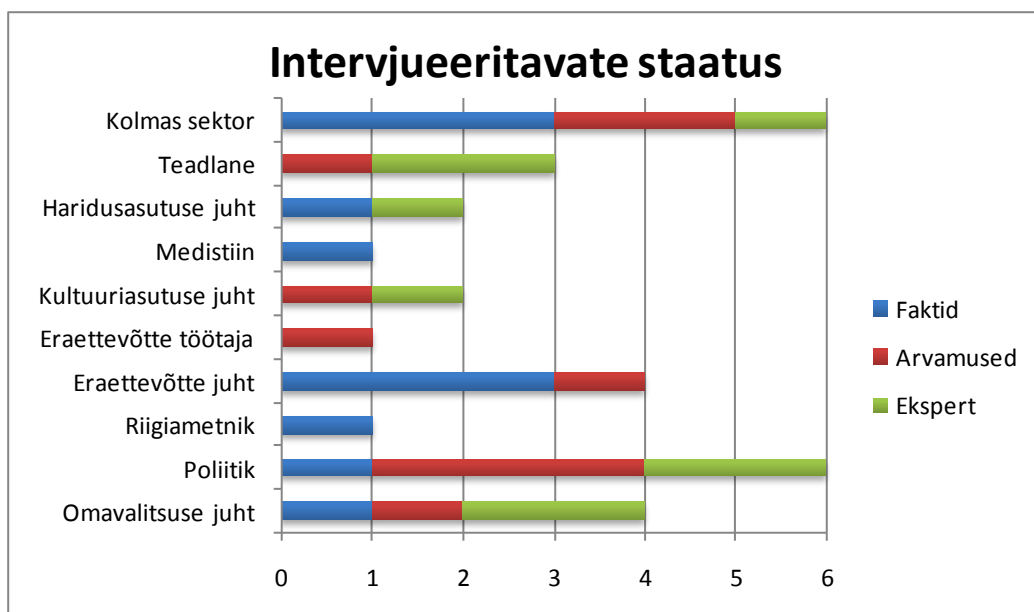
Selline küsimus annab intervjueeritavale otsese suunise rääkida kindlal teemal, ühtlasi on küsimuses ka viide oodatava vastuse formaadile – see peaks olema pikema ja kirjeldav. Vastaja sellise vastuse ka andis.

Võib öelda, et liiga laia fookusega küsimused esinevad peamiselt intervjuude algusosades, hästi fokusseeritud küsimused aga on enamasti intervjuude keskel või lõpuosas. See näitab veelkord vähest ettevalmistatust – intervjuu algul pole intervjuerija teemaga kuigi hästi kursis ning n-ö „kombib“ teemat, intervjuu kulgedes aga tekib tal selgem ettekujutus sellest, kuhu ta intervjuuga välja tahab jõuda ning see kajastub ka küsimustes.

3.7. Vastajad

Vaadeldavates intervjuudes on intervjueeritavad defineeritud enamasti läbi oma staatuse (Eesti Metsaseltsi president; Tartu näituste reklaami- ja müügijuht; abilinnapea; Tartu haridustöötajate liidu esimees; Emajõe Veevärk juhataja, rahandusminister, keskkonnaminister jne), välja arvatud kuuel juhul. Staatuse läbi on jäetud defineerimata kaks poliitikut (intervjuus Liina Tõnissoniga nimetatud teda *esimeseks vabatahtlikuks lahkujaks Riigikogust* ja Marek Strandbergi on tutvustatud lihtsalt nime pidi, jättes mainimata tema seose intervjuu teemaga), kolmes intervjuus ei ole intervjueeritavat üldse nimetatud (transkriptsioonist on võimalik aru saada, et üks intervjueeritavatest on Tartu abilinnapea, üks Eesti Taksojuhtide liidu esimees ja üks lasteaia juhataja) ning veel ühes intervjuus on nimetatud intervjueeritav vaid nimepidi. See intervjuu on üldises valimis veidi erandlik, sest kuigi tegemist on uudiste jaoks materjali koguva intervjuuga, on seal keskendunud intervjueeritava isiklikele kogemustele ja arvamustele.

Analüüsi käigus vaadeldi ka intervjuu käigus antud vastuste ja küsimuste funktsiooni, analüüsija määras kolm kategooriat – a) fakte edastavad, kinnitavad selgitavad vastused (kategooria *faktid*); b) arvamused, kommentaarid, subjektiivsed selgitused (kategooria *arvamused*); c) eksperthinnangud, protsesside tagamaade avamised, objektiivsed selgitused jne (kategooria *ekspert*). Kuigi ühes intervjuus võis olla küsimusi ja vastuseid eri kategooriatest, määrati analüüsi hõlbustamiseks igale intervjuule siiski vaid üks kategooria, lähtudes sellest, milline funktsioon on intervjuus ülekaalus. Selgus, et ülekaalus olid faktid (37% intervjuudest), järgnesid arvamused (33%) ja eksperthinnangud (30%). Viies intervjuu funktsiooni kategooriad kokku vastajate staatusega (vt joonis 4), ilmnes, et küsimusi nagu ekspertidele on esitatud väga erineva staatusega isikutele, sh poliitikutele.

Joonis 4. Intervjueeritavate sotsiaalne staatus

Nende intervjuude lähem analüüs näitab, et poliitikutele esitatud eksperdiküsimused ei pruugi saada adekvaatset vastust, kuna küsimused ületavad vastaja pädevuse. Näide intervjuust keskkonnaminister Jaanus Tamkiviga:

... noh, te räägite ka sellest, eksju, et loomulikult on võimalik teha trahve ja peaks tegema trahvi inimestele, kes seda teevad. Kui sageli tegelikult üldse inimesed, kes viivad suvalisse oma prügi või või autokummid või midaaga iganes metsa alla, kui sageli nad vahele jäävad? Vaevalt, et inimesed viitsivad nii öelda istuda igapäev metsa all ja vaadata, kes toovad nende metsa lähedale prügi.

Seda muidugi jah, aga tuleb tunnistada, et keskkonnainspeksioon viimasel ajal on muutunud selles osas aktiivsemaks ja neid trahve on tehtud rohkem kui kunagi varem ja ... khm ... need trahvid on küllaltki kopsakad. Ütlen ära, et eraisikutele näiteks kuni 18 000 krooni ja juriidilistele isikutele kuni 50 000 krooni sellise teo eest. Ega tingimata ei pea alati ka nägema, kui see prügi sinna viiakse. Prügi on teatavasti väga selline individuaalne ja kui seda prügi analüüsida ja vaadata, mis seal tegelikult seal sees on, siis on võimalik selle prügi omanik kindlaks teha. ... Ja selle tulemusena ka teda vastutusele võtta ja ja keskkonnainspeksiooni juhtidega me oleme sel teemal vestelnud ja ja lähitulevikus saab see tegevus olema oluliselt aktiivsem.

Poliitikuna ei saa keskkonnaministrilt nõuda, et ta teaks vastust küsimusele, mis võiks olla sobiv Keskkonnainspeksiooni ametnikule, samas minister seda ei tunnista ja vastus tuleb

„poliitiline“, st keerutav ja üldsõnaline. Intervjueerija oleks pidanud vastaja pädevuse eelnevalt välja selgitama või seda realistlikult hindama ning hoiduma sellistest küsimustest.

Teine näide on aga selle kohta, kuidas poliitik võib mõnes valdkonnas esineda ka eksperdina. Intervjueeritav on Marek Strandberg (keda tutvustatakse nimepidi ega mainita tema poliitikustaatus ega ka eriala):

Nonii. Aga igatahes me loeme igal nädalal lehest, et Eestis päris innukalt tegelikult otsitakse ikkagi alternatiivseid võimalusi. Ja jutt ei ole sugugi ainult tuumaenergiast, mille poole teie olete kõhedusega vaatate. Möödunud nädalal tõi siin kaks uudist sellest, et prüügiga võib sama hästi elektri jaama käigus hoida.

Jaa loomulikult. Et riik on...

On see ka hea mõte?

See on nii ja naa. Selles mõttes, et see sõltub prügist ja oluline on tähele panna seda, et prügipõletusjaamu kasutatakse ennekõike riikides, kus prügi sorteerimine on korrektne ja korralik. Milles on küsimus? Sellest prügist tuleb eemaldada eelnevalt täiesti eraldi spetsiaalsetes põletuskolletes siis kloore ja muid halogeene sisaldavaid plastikuide, näiteks nagu polüvinüülkloriid või siis PVC nagu seda lühendatult küs.. kutsutakse. Sest nende plastikute põlemisel võib tekkida ülimalt toksilisi ühendeid. Ja teine asi, mida tuleb Eestis silmas pidada, et keegi ei hakkaks juba suletud prügilaid selle nimel, et sealt mingisugust jäädet välja võtta ja seda põletama, avama.

Toodud lõigus ilmneb esiteks see, et vastaja on pädev alternatiivenergiast ja prügimajandusest rääkima sellel tasemel, mida eeldab intervjueerija, teiseks on märgatav ka intervjuu juhtimine – kui intervjueeritav alustab lauset, millest võib eeldada pikemat poliitilist selgitust (**Jaa loomulikult. Et riik on...**), sekkub intervjueerija täpsustava küsimusega (*On see ka hea mõte?*) ning juhhib intervjueeritava tagasi teemasse.

Ekspertideks on olnud ka omavalitsusametnikud (keskkonnateenistuse juhataja, kes rääkis prügiveost Tartus), muuseumi teadusdirektor ja haridusasutuse juht, aga ka maavanem. Tema puhul eeldas intervjueerija ekspertteadmisi maakonna arengust.

Milline võiks Valgamaa olla näiteks transiidi seisukohalt aastal 2020, kui suur keskus?

No täna me näiteks teame seda, et kui kõik plaanid õnnestuvad, Rail Baltica, Via Hanseatica arendamised ja nii edasi, siis on võimalik näiteks Tartusse saada Valgast 30 minutiga ja Riiga siit 60 minutiga, et need on kiirraudteede ja maanteedevõrgustiku arenduses täiesti võimalikud. Lisaks sellele on meil siin lähedal asuv ka Kodula piirijaam avab siis uue transiidikoridori, see on siis Koidula piirijaamast Valga peale. Nii et potentsiaali paari-kolme aasta jooksul noh, me näeme, et väga suurt ja väga sügavat.

Vastuse üldsõnalisus aga näitab, et ekspertteadmised antud valdkonnast vastajal siiski puudusid.

Eraldi vaadeldi ka otse-eetri ja musta materjali funktsionaalsust, selgus, et otse-eetri materjalides puudusid fakte käsitlevad intervjuud (vt tabel 2).

Tabel 2. Intervjuude eesmärgid

	Otse-eeter		Faktid	Must materjal	
	Arvamus	Ekspert		Arvamus	Ekspert
Omavalitsuse juht			1	1	2
Poliitik	3	2	1		
Riigiametnik			1		
Eraettevõtte juht			3	1	
Eraettevõtte töötaja				1	
Kultuuriasutuse juht				1	1
Meditiin			1		
Haridusasutuse juht			1		1
Teadlane				1	2
Kolmas sektor			2	2	2

3.8. Intervjuude ülesehitus

Intervjuud võib oma ülesehituselt jaotada kolmeks – algusfaas, põhiosa ja intervjuu lõpetamine. Esimene ja viimane osa on intervjuude puhul väga märkamatud ja lühidad, põhiliselt keskendutakse sisule.

Uudisintervjuude algusosa on reeglina väga lühike ja inforikas – enamasti on vaatlusalustes intervjuudes nimetatud küsitleva nimi ja tema seos intervjuu teemaga (reeglina ametinimetus) ning esitatud kohe ka küsimus. Tüüpiline algus on järgmine:

Tartu Näituste reklaami- ja müügijuht Margus Kikkul, milleks üldse motoeksootikat on vaja?

või RMK konsultatsiooniosakonna konsultant Vaike Pommer, täna räägitakse siin Tartu Ülikooli raamatukogus pärandkultuurist. Mida see pärandkultuur tähendab?

Selles intervjuu alguses on olemas kõik eelpool välja toodud osad – intervjuueeritava nimi, amet ja on ka talle esimene küsimus. Sellises alguses sisalduvad küsija eelteadmised varjatud kujul – esimese näite puhul teab küsija, mis on motoeksootika (intervjuus sellest ei räägita) ja et kellelegi on sellist üritust vaja, teise näite puhul teab küsija, et RMK esindaja on seotud pärandkultuuriga ja toimuva üritusega.

Analüüsi käigus ilmnes ka see, et mõningate avaküsimuste puhul oli küsimus kui selline puudu või oli see sõnastatud nii, et ilma intervjuerija ja intervjuueeritava eelnevat jutuajamist kuulmata on sellest arusaamine oluliselt raskendatud:

Keskkonnateenistuse juhataja Ülle Mauer, kui keskkonnateadlikuks on siis tartlased muutunud selle paari nädalaga kõiksugu jäätmete ja prügi sorteerimisel?

Antud juhul ei ole intervjuu transkriptsioonist võimalik aru saada, miks on tartlaste keskkonnateadlikkus pidanud paari nädalaga tõusma.

Algusküsimuste puhul esineb ka variant, et intervjuueeritava nime ja ametit ei nimetata, vaid intervjuerija alustab enese tutvustamise ja küsimusega (*MM, olen Eesti Raadio päevauudistest. Et üks lühike küsimus, kui Teil hetk aega on .. et .. Rahvaliit nagu on öelnud, et ta ei aruta nüüd seda ühinemist sotsiaaldemokraatidega. Keskerakonna endine peasekretär Kadri Must oli hommikul „Terevisioonis“ ja andis mõista ... et et noh iga hetk on ikkagi, .. tähendab .. see ei ole aluseta, mis nad räägivad, et te planeerite ühendust, ühinemist – sorry. Mis te selle peale nagu võiksite öelda uudistele?*).

On ka variant, et enese tutvustamine ja eelkõkkulepete sõlmimise faas on intervjuu eel viidud lõpule ning intervjuu algab küsimusega.

Ene Selart, avalike suhete spetsialist.

Nii, väga hea. Nii, milline on siis praeguseks kellaajaks kannatanud noormeeste tervislik seisund?

Hetkel saan noormeeste tervisliku seisundi kohta öelda seda, et üks nendest viibib meie neurointensiivravi osakonnas üliiraskes seisundis. Teda opereeriti öösel ja praegu hommikul opereeriti teda teist korda. Teine noormees viibib

pulmointensiivravi ehk kopsuintensiivravi osakonnas. Tema seisund on raske, aga stabiilne ning ta on teadvusel. Ja kolmas noormees sai esmaabi ning suunati kodusele ravile. Neljanda patsiendi seisund on hetkel veel täpsustamisel.

Ja näide teisest intervjuust:

Ei, ülesannetes. Kohusetäitja asemel ülesanne. Valga maavanema ülesannetes – niimoodi ongi ametlik tiitel täispikkuses.

Ahah. Kalev Härk, Valga maavanema... uh, mis ma nüüd ütlesingi. Üle... kohusetäitja.

Ülesannetes.

Ülesannetes, jah. Mis ajendas siis visioon konverentsi kokku kutsuma?

Üks intervjuu on teistest oma alguse poolest tunduvalt erilisem, kuna algab intervjuueeritava jutu, mitte intervjuueerija küsimusega.

Clayman (1991) toob otse teleeetris tehtud uudisintervjuude analüüsi põhjal intervjuude alguse moodustena välja kaks põhivarianti – *headline`le* eelneva nn *pre-headline`ga* (kus tuuakse välja mõni kõmuline/sensatsiooniline/aktuaalne fakt intervjuueeritava või intervjuu teema kohta, selle eesmärgiks on auditooriumi tähelepanu saavutamine) või kohe *headline`ga*, mis võib olla kahes alternatiivses vormis – kas uudisele omase avalausega, kus tuuakse välja mingi osa kõige uuemast ja tähtsamast informatsioonist või siis lausega, kus rõhutatakse intervjuu teemat/agendat (tavaliselt kasutatakse lisaks sellele algust „*We focus tonight on ...*“). Peale sellist sissejuhatust antakse reeglina juba täpsem ülevaade intervjuu teemast, millele lisatakse ka vajalik ja asjakohane taustinformatsioon.

Sellised pikemad sissejuhatused on ka vaatlusalustel poliitintervjuudel, mis esitati otse-eetris.

Kell Vikerraadios saanud seitse ja kolmkümmend viis minutit. Räägime nüüd päevapoliitilistel teemadel. Täna peab valitsus saama taas kokku, et leppida kokku edasine eelarvekavand. Täna arutab valitsus siis riigieelarve kärpeid ning püüab kokku leppida järgmise aastate, järg...järgnevate aastate riigieelarve strateegiat. Nüüd on meil telefoniühendus rahandusministri Ivari Padariga. Tere hommikust.

Toodud näide esindab algust headlinega, kus rõhutatakse intervjuu teemat, kusjuures teema jääb laiaks (riigieelarve kärped) ning seda algusosas ei täpsustata. On tõenäoline, et selline algus ei tööta kuulajate tähelepanu tõmbajana.

Kaks järgmist näidet sisaldavad aga endas ka nn pre-headline, mõlemad algused on suunatud kuulajate tähelepanu saavutamisele, kasutades selleks erinevaid fakte.

Alles tänavu varakevadel valitud Riigikogu on siis saanud nüüd juba esimese vabatahtliku lahkuja sealt ja selleks on siis proua Liina Tõnisson, kes eile võib öelda siiski suhteliselt ootamatult sellise avaldusega välja tuli. Proua Tõnisson, öelge... tõesti teist viimasel ajal ei olnud väga palju kuulda ehkki varem olete olnud suhteliselt aktiivne poliitik ja nüüd siis selline ootamatu samm ja need põhjused olete nüüd ka välja öelnud, aga natuke taustaks siiski, et millest selline põhjus või avaldus siiski tuli, et kas on teatud pettumus ja kibestumus riigikogust?

Selle näite puhul rõhutab intervjuuerija ootamatusele (eile võib öelda siiski suhteliselt ootamatult sellise avaldusega) ja emotsioonidele (kas on teatud pettumus ja kibestumus), kokkuvõttes võib taolist kombinatsiooni pidada heaks huvi tõstjaks.

Järgmise näite puhul kasutab intervjuuerija mingi olukorra kirjeldamist ja selle kujutamist sõnadega, eesmärgiks taas kuulajate huvi äratamine.

Kell on saanud nüüd 7 ja 36 minutit. Räägime prügist – teemast, mis tõenäoliselt selle aasta algusest on väga paljudele nii peavalu valmistanud ka kui ka küsimusi tekitanud. Täna Postimehest loome ... loome lugu sellest, et muinsuskaitsealune maa mattub prügisse. Loendamatud autokummid, sajad mustad prügikotid ja vihmast vettinud voodid palistamas Tallinna külje all oleva Jõelähtme valla suvilarajooni aukus külalaid. Selline pilt avaneb riigile kuuluva muinsuskaitsealusel maal. Lisaks loole näeme ka täna ajalehest fotosid sellest, et olukord on ikka (rõhutatav hingetõmbepaus) piinlik kui nii öelda. Meil on nüüd telefoniühendus keskkonnaministri Jaanus Tamkiviga. Tere hommikust!

Saatejuht: *Tulemas on esimene mai ja see on üle maailma igal pool ametiühingute aktsioonide periood ja isegi täna on ka juba üks miiting tulekul ee ja sellepärast võtsimegi ühenduse ametiühingute keskliidu juhi Harri Taligaga. Tere hommikust Harri.*

Tere hommikust Vikerraadio.

Nii, mida siis räägid meile täna miitingust mnmööõ millega Tammsaare pargis keskpäeval alustate.

Analüüsimaterjalis esines ka näide algusest, mille puhul pole seost intervjuu teemaga ega püüta sellega ka kuulajate tähelepanu äratada:

Kui mul oleksid konnasilmad, siis ma vaataksin üle nurgakalle, et kas Marek Strandbergi jalgratas on alles aga ta kinnitas, et pani selle kenasti lukku ja seni vist pole veel ära viidud. Tere hommikust, Marek Strandberg.

Hommikust.

Me lubasime, et räägime tegelikult ühel mureteemal. Sellest, et.. puudega ahju kütmine ja maja kütmine võib osutada ühel päeval juba päris korralikuks.. luksuseks.

Intervjuude lõpetamiseks on mitmeid võimalusi, erinevad uurijad (Schegloff & Sacks 1973; Clayman 1989) on aga oma tähelepanu suunanud sellele, kuidas antakse märku lõpetamisest. Intervjuu puhul on lõpu algatajaks reeglina intervjuueerija, lõpetamise põhjuseks võib olla nii teema ammendamine, aja lõppemine kui ka see, et intervjuueerija ei oska/taha enam midagi rohkem küsida.

Vestlusanalüüsist lähtuvad uurijad (Schegloff & Sacks 1973; Rääbis 2001 järgi) on välja toonud tähtsaimatena kaks naaberpaari: lõpu märguanne (*pre-closing*) – vastuvõtuteade (*acknowledgement*) ning lõpetuste vahetamine (*terminal exchange*).

Lõpu märguandena mõistetakse selle käsitluse järgi väljendeid, millega kõneleja annab teada, et tal pole midagi rohkem öelda ning ta soovib vestluse lõpetada. Teisel kõnelejal on seejärel kaks põhimõttelist võimalust – kas vastata samasuguse märguandega või siis hoopiski jätkata vestlust. Lõpetamine on seega võimalik ainult vestlejate koostöös (Rääbis 2001).

Põhimõtteliselt samamoodi on Clayman (1989) kirjeldanud ka intervjuu lõpetamist, kuid intervjuu puhul on lõpetamise alustaja reeglina intervjuueerija ning intervjuueeritaval ei ole võimalust sellest keelduda ja intervjuud jätkata (võimalikud on vaid ülimalt harvaesinevad erandid, kuid mõni intervjuueeritava poolt algatatud teema(käsitlus) võib sellise võimaluse anda, aga ka sel juhul on intervjuu hilisemaks lõpetajaks ikkagi intervjuueerija). Otseeetris antava intervjuu puhul on määravaks ka intervjuu jaoks eraldatud aeg, millega peab arvestama ka intervjuueerija. Clayman (1989) toob välja veel selle, et intervjuus ei oota intervjuueerija oma lõpu märguande peale intervjuueeritava vastuvõtuteadet, vaid võib kohe siirduda lõpetuse juurde, kusjuures ka siis ei ole lõpetuste vahetamine kahepoolne, st lõpusõnu ei oodata intervjuueeritavalt.

Intervjuu lõpust võib märku anda ka küsimusega (Ja viimaseks tahaksin teada...; Lõpetuseks küsiks... jne) ning tihti annab lõpust märku ka tulevikuplaanide kohta küsimine.

Clayman ja Heritage (2002) märgivad, et intervjuu ühepoolne lõpetamine on intervjuu olemusega kooskõlas, kuna juhtivaks pooleks on peaaegu alati intervjuueerija.

Analüüsitava materjalis on intervjuu lõpetamine eristatav 15 juhul. Intervjuudes, mille eesmärgiks oli hankida informatsiooni uudise jaoks, on lõpetamine eristatav 10 korral, ülejäänud juhtudel on lõpp tõenäoliselt intervjuu kontekstist väljunud või pole seda jäädvustatud.

Enamustel juhtudel (9 intervjuud) on intervjuu lõpetajaks intervjuueerija ning lõpp tuleb järsult (*Mmmhm, nii, okei, aitäh; Selge, nii, olgu. Aitäh teile. Kena, nägemist. jne*), st intervjuueeritava vasturepliik/nõustumine lõpetamise kohta pole olnud oluline. (Autor võib oma kogemustest lisada, et reeglina intervjuueeritavad oma nõusolekut intervjuu lõpetamiseks verbaalselt ei annagi.) Vaadeldavatel juhtudel on täheldatav ka lähenevast lõpust märguandmine – viimased küsimused on enamasti suunatud tulevikku (*Kui kiiresti sinna jõuda võite?; No millal võib lõpuks kultuurikeskus Vabaduse puiestee ääres valmis olla?; Igal juhul Valgamaa näeb oma tulevikku kaunikesti optimistlikult?*).

Uudisintervjuude, milles on olemas lõpetamine, seas on ka üks erandlik intervjuu, kus lõpetamisest annab märku intervjuueeritav (*„Mhmh, mhmh, mhmh, mhmh...”*

”...ja ei saa kommenteerida. Et ma saan ainult ütelda selle üldise tervisliku seisundi kohta ja rohkem ma ei saa ütelda.”

”Mhmh, mhmh... okei... Kuule, ...kui midagi on, siis... jah, anna..”

”Jah.”

”Hoiame sidet siis...”

„Aga kõike head!”),

kusjuures siin ei nõustu intervjuueerija lõpetamisega, vaid jätkab vestlust:

”Võib-olla päeva jooksul...jah...veel, veel midagi tuleb eksle...et

„Jah teeme nii. Ma panen meiliaadressi järsku kirja või...? Et saab meili peale panna?”

”Jah, pane, pane xxx ätt er punkt ee.”

”Ätt x-x-...?punkt xxx?”

"XXX, punkt, XXX, ätt, e, r, punkt ee."

"Selge. Et kui mul see neljas patsient selgub... siis ma...saadan."

"Jah, jah et siis pane jah see sinna jah juurde et siis ma ei hakka sulle tagasi helistama... Aga nüüd on nii et vist esimesest aprillist pidi muutuma noh need meiliaadressid et siis tuleb see e, r, r lõpuga. Et pane praegu, et kuni 31. märts on see ja alates esimesest aprillist on siis e, r, r, punkt e, e."

"Et praegu on ühe r-iga?"

"Jaa. Praegu on ühe e-ga...või tähendab ü-ü-he r-iga jah... ja siis läheb kahe r-iga. Tead meil siin..."

(vahele) „Mhmmh..."

"See tohuvabohu kestab veel hea jupp aega edasi. Jah kuule aitäh sulle."

"Noh tavai."

"Noh, kena."

"Kõike head, nägemist."

"Mhmmh. Nägemist."

Ka teistkordsel lõpetamisel on initsiatiiv intervjueeritava käes, kes toodud näites katkestab ka intervjueriija püüdluse jätkata vestlust.

Järeldused

Autori poolt tehtud järeldused tulenevad töö eesmärgist – analüüsida võimalikult efektiivse küsitlemise saavutamiseks vajalikke töövõtteid. Lühidalt võib öelda, et efektiivne küsitlemine tähendab arusaadavate küsimuste kasutamist, vastaja pädevuse arvestamist ja intervjuu fookuse hoidmist.

Analüüsist selgus, et üheks suuremaks probleemiks intervjuude puhul on küsimuste formuleerimine. Nagu küsimuste tüüpide analüüs näitas, olid enamuse (38%) küsimustest avatud küsimused. Sellest faktist võib teha kaks järeldust – kas tahavad intervjuerijad saada eelkõige pikemaid selgitavaid vastuseid, või on tegemist intervjuerijate vähese ettevalmistusega, mida püütakse varjata avatud küsimuste kasutamisega.

Avatud küsimuste eesmärgiks peaks olema muuhulgas ka analüüsiva vastuse saamine, seda soovi markeerib muuhulgas küsisõna MIKS kasutamine. Analüüsitud intervjuudes kasutati seda küsisõna vähe ning analüütilise vastuse saamise soovi võis markeerida ka mõni teine küsisõna. Näiteks:

Millised on tuleviku väljavaated? Mis võiks veel nüüd kevade hakul ja suvel juhtuda?

Sellest küsimusest võib otseselt lugeda välja intervjuerija soovi saada vastuseks analüütiline hinnang põllumajanduses lähitulevikus juhtuvale (põllumajandus oli intervjuu teema). Samas aga on küsimus liiga lai ning hea vastuse saamiseks peaks see olema kitsama fookusega ehk keskenduma mõnele konkreetsele probleemile. Liiga lai fookus on tihti ka teiste avatud küsimuste probleem. Näiteks:

Aga kui me nüüd tuleme lasteaiakasvatavate palkade juurde, millest tänased lehed kõik kirjutavad, kuidas neid kärbitakse ja mis see kõik kaasa toob. Millised on kärpetingimused Tartu linnas, kui palju see väheneb. Alustamegi sellest, kui palju see väheneb?

Küsimus eeldab vastuseks kirjeldust, kuid et intervjuerija esitab lõpetuseks lisaküsimuse (*kui palju see väheneb*) ja küsimuses sisaldub vale eeldus (et lasteaiakasvatavate palku kärbitakse, tegelikult jäi ära lubatud palgatõus), ei hakka see küsimus tööle.

Põhjalikum küsimuste ülesehituse ja funktsiooni analüüs viitab siiski sellele, et küsijad on vähese ettevalmistusega ning intervjuu põhiküsimusi ja fookust otsitakse nõ „käigu pealt“.

Samas näitab avatud küsimuste eelistamine ka seda, et intervjuerijad ei püüa saada oma olemasolevatele seisukohtadele ja arusaamadele intervjueritavatelt heakskiitu, vaid eelkõige püütakse saada intervjueritavate seisukohti. Muidugi on ka valimis intervjuud, mis tõestavad vastupidist (näit intervjuus Liina Tõnissoniga püüab intervjuerija talle omi seisukohti peale suruda), kuid üldtendents on teine.

Selles osas erinevad raadiointervjuud ajalehtede intervjuudest, selgub Loikmaa (2005) uurimusest. Loikmaa (2005) väidab, et ajakirjanike küsimused on ajalehtedes konstrueeritud nii, et intervjueritavale jäetakse väga vähe vastamisvabadust, küsimuste vastused on ette antud kitsaste piiridega. Niisugusele tendentsile viitab väga suur suletud küsimuste (üle 2/3 analüüsitud küsimustest) osakaal võrreldes avatud küsimustega. Sellest nähtub, et intervjuerija eesmärgiks polnud niivõrd informatsiooni hankimine, pigem püüdis intervjuerija kinnitust leida oma seisukohtadele ja arusaamadele (Loikmaa 2005:47).

Arusaadavate küsimuste esitamine tähendab seda, et küsimused on formuleeritud lihtsalt, loogiliselt ja vastajale arusaadavalt. Nagu intervjuude analüüs näitas, eksitakse selle nõude vastu üsna sageli, peamiseks eksimuseks on kahe või enama küsimuse korraga esitamine. Vastajad vastavad sel juhul kas ühele küsimustest või toovad sisse hoopis muu, oma teema ning jätavad küsimuse(d) arvestamata. Tegemist on eksimusega, mille eest hoiatatakse kõigis intervjuerimis- ja suhtlemiskäsiraamatutes, kuid viga teevad praktiseerivad ajakirjanikud siiski.

Üheks probleemiks, mis intervjuude analüüsil ilmnes, on seotud küsimustesse uute teemade sissetoomisega, Näites intervjuus Tartu taksopeatuste kohta, hakkab intervjuerija rääkima taksoeetikast ning kaugeneb seetõttu teemast täielikult:

Ma lihtsalt sellepärast korraks küsisin, et see korraks kerk...kerkis niimoodi teemana niimoodi pisteliselt üles, et...et kas taksoetika nüüd on Tartus niivõrd tasemel...et ei oleks igasugu kinniparkimisi ja muud...taolisi ebameeldivusi?

Küsimuste puhul on täheldatav ka see, et intervjuerijad püüavad küsimuse esitamise käigus küsimuse fookust muuta. Näiteks:

Kell Vikerraadios saanud seitse ja kolmkümmend viis minutit. Räägime nüüd päevapoliitilistel teemadel. Täna peab valitsus saama taas kokku, et leppida kokku edasine eelarvekavand. Täna arutab valitsus siis riigieelarve kärpeid ning püüab kokku leppida järgmise aastate, järg...järgnevate aastate riigieelarve strateegiat. Nüüd on meil telefoniühendus rahandusministri Ivari Padariga. Tere hommikust.

Tere hommikust.

No milline on see sõnum, millega teie täna valitsuse istungile lähete? On vahepeal olukord positiivsemaks läinud?

No nüüd alates eelmist neljapäevast ei ole ju ka mmmm meil ühtegi lisa..ee..koosolekut olnud, et ega täna mm siis esmaspäeva õhtul me lähmeigi välja mmm nüüd nende asjadega, mis esmaspäev, mis me neljapäeval kokku leppisime, ehk siis eelkõige teema riigi kinnisvara aktsiaselts ja-ja tema tulevik, samuti eeldatavasti tuleb teemaks ka kohalikud omavalitsused ja-ja-ja nende finantskohustused, et neid tuleb paratamatult kõige selle eelarve kontekstis võtta, nii nagu me ei räägi ju täna mmm mitte üksinda riigi eelarve ja tema eeee kärpmete vajadustest, aga me räägime ikkagi valitsussektorist, kuhu kuulub siis nii-öelda kõik riigis toimub toimuvad kulutused.

Selles näites alustab intervjuuerija riigieelarve strateegiast, kuid konkreetse küsimuse esitamise ajal küsib ta hoopis üldise olukorra kohta. Intervjuueritav räägib seepeale hoopis valitsuse tegevusest.

Kahe küsimuse korraga esitamise juhul jagunesid vaatlusalustes intervjuudes kaheks – mõlemad küsimused puudutasid ühte ja sama teemat või käisid küsimused hoopis eri asjade kohta. Esimesel juhul võib nende kasutamist seletada intervjuuerija püüuga väljendada end efektiivsemalt, täpsustada küsimust, suunata vastajat mingile kindlale teemale jne. tuleb tõdeda, et mõnel juhul võivad sellised eesmärgid olla ka saavutatavad, eriti juhul, kui esimene küsimus on väga ebaõnnestunud sõnastusega ja sellest arusaamine võib olla raskendatud. Lisaküsimuse esitamine teise teema kohta on aga viga, mis toob endaga kaasa intervjuu häirumise. Miks intervjuuerijad selliseid vigu teevad, ei ole antud töö (ja ka autori isiklike kogemuste) põhjal võimalik öelda.

Küsimuste esitamise erijuhuks võib nimetada seda, kui intervjuuerija ei esita grammatiliselt küsimust, vaid esineb mõne repliigi või kommentaariga. Nende eesmärgiks võib pidada intervjuueritava julgustamist, õhutada teda rääkima mingil kindlal teemal, saada talt kommentaari mingi seisukoha suhtes jne. Sellised repliigid ja kommentaarid võivad olla väga efektiivsed, näiteks juhul, kui intervjuuerija tahab esitada mõnda omapoolset kommentaari, mis on intervjuu käigu suhtes oluline, kuid mida on küsimusena raske formuleerida. On ka parasiitrepliigid nt „väga hea“ see on hea küsimus jms. Repliikide ja kommentaaride kasutamine ajakirjanduslikes intervjuude on levinud ka mujal maailmas, seega pole nende

kasutamine ka eesti intervjuerijate poolt üllatav. Samas tuleb intervjuerijatel nende kasutamisel olla äärmiselt kaalutlev ja täpne – väga kergesti võivad repliigid muutuda subjektiivseteks, muuta intervjuu fookust või olla lihtsalt arusaamatud. See aga tähendab, et intervjueritav kas annab oma nõutusest märku või jätkab intervjuud talle sobival teemal. Kõigi selliste juhtude kohta oli näiteid ka analüüsitud materjalis.

Vastaja pädevuse arvestamine on samuti intervjuu õnnestumiseks üks olulisi nõudeid. Ilmselt kõigi intervjuerijate praktika on näidanud, et iga vastaja jaoks on olemas tema pädevuse piir, millest üle minna ei tohi. Samas on intervjuerija jaoks oluliseks oskuseks tunnetada ära see, kus on vastaja pädevuse lõpp ja mitte üritada sellest üle minna. Kuigi intervjueritav ise tunneb seda paremini, on mitmeid näiteid (ka antud töö analüüsis), kus intervjueritav üritab vastata ka neile küsimustele, mis ületavad tema pädevust (näiteks intervjuu Valga maavanema kohusetäitjaga).

Selle põhjusi on mitmeid – näiteks soov näida targemana või paremini informeerituna, enese ülehindamine, tahtmine intervjuerijat aidata jne. Selle ärahoidmiseks peaksid intervjuerijad kasutama rohkem filterküsimusi, mida antud töös vaadeldud intervjuudes oli kasutatud vaid mõned korrad, enamasti siis intervjuu alguses intervjueritava nime, ameti ja tegevusala väljaselgitamiseks ning vaid korra ka on ka küsitud intervjueritavalt, kas tal on teatud valdkonna kohta informatsiooni. Filterküsimuste vähene kasutamine tõi endaga kaasa aga selle, et intervjueritavatel lasti rääkida teemadel, milles nad ei olnud pädevad.

Fookuse hoidmine on teema, mida on üsna raske hinnata intervjuude puhul, mille eesmärgiks on materjali kogumine uudisloo jaoks. Seda eelkõige seetõttu, et ühel intervjuul võib olla eesmärgiks koguda materjali mitme uudisloo või saatelõigu tarbeks. Sel juhul võib juhtuda, et intervjueritavale esitatakse küsimusi erinevate teemade kohta. Siiski tuleb intervjuerijal arvestada äärmiselt hoolikalt, et ta ei ületaks nende küsimustega vastaja pädevust, kuna erinevatel teemadel vesteldes on raske hinnata kiiresti vastaja pädevust ning et ta saaks igast käsitletud teemast piisava ülevaate. Nagu käesolevas töös analüüsitud intervjuud näitasid, on lühiintervjuus raske puudutada rohkem kui kahte teemat, vastasel juhul muutub teema käsitus liiga lühikeseks ning jutt jääb reeglina üldsõnaliseks.

Kokkuvõtteks võib öelda, et „hea“ intervjuu retsept on väga lihtne – õigetele inimestele tuleb esitada õigeid küsimusi. Selle saavutamine on aga väga raske ning mitmete elementaarsete reeglite vastu eksivad ka kogenud ajakirjanikud. Siiski ei anna eksimused intervjuudes tavaliselt selliseid tagasilööke, nagu karta võiks – reeglina ei vasta intervjueritav „kas-

küsimusele“ „ei“ või „jah“, nagu eeldada võiks, ka ei too intervjueritavad kuigi tihti esile intervjuerijate ebakompetentsust. See aga ei sunni omakorda intervjuerijaid end ka parandama ning otsima efektiivsemaid võimalusi intervjuerimiseks.

Kokkuvõte

Käesolev magistritöö tegeleb intervjuerimispraktikaga Eesti Rahvusringhäälingu raadiointervjuudes. Autori eesmärgiks on välja selgitada, millised intervjuerimistehnikad ja –meetodid tagavad efektiivse intervjuu.

Selle eesmärgi saavutamiseks moodustati valim, kuhu kuulus 30 Eesti Rahvusringhäälingu raadioajakirjanike poolt lindistatud intervjuud. Valimisse võetud intervjuud olid nn „must materjal“, st neid ei olnud eelnevalt toimetatud ega puhastatud. Analüüsiks intervjuud transkribeeriti ning analüüs toimus intervjuude tekstide alusel.

Töö teoreetilised lähtekohad tulenevad ajakirjandusliku intervjuu uurimise traditsioonidest. Intervjuu uurimine on olnud paljuski seotud anglo-ameerika ajakirjandusuurimustega, põhiliselt on uurijad tegelenud Briti ja USA ajakirjanike intervjuudega. Nendest tööde teemadeks, millega alustasid David Greatbatch, Steven Clayman ja John Heritage 1980. keskpäigas, olid peamiselt poliit- ja uudisintervjuu olemus, valitsevad konventsioonid, intervjuu neutraalsus jne. Alates 1990. lõpust on ajakirjanduslik intervjuu olnud ka Soome, Hispaania, Hiina, Iisraeli jne ajakirjandusuurijate huviorbiidis. Eestis on ajakirjanduslikku intervjuud viimastel aastatel vähe uuritud.

Magistritöö analüüsiosa põhineb kahel tekstianalüütilisel meetodil – konversatsioonianalüüs (CA) ja kriitiline diskursusanalüüs (CDA). Konversatsioonianalüüs on tunnustatud meetod vestluste ja intervjuude uurimiseks, seda kasutatakse ajakirjanduslike intervjuude uurimiseks laialdaselt üle terve maailma. Konversatsioonianalüüsi põhieesmärgiks on välja selgitada vestluse struktuur ning seal peituvad võimuvahekorrad. Kriitilise diskursusanalüüsi meetod oli töös kasutusel intervjuude sõnakasutuse uurimiseks.

Saadud tulemustest selgus, et intervjuerijad eksivad sageli elementaarsete intervjuerimisreeglite vastu, mis omakorda põhjustab intervjuu takerdumist.

Analüüsist selgus, et üheks suuremaks probleemiks intervjuude puhul on küsimuste esitamine. Nagu küsimuste tüüpide analüüs näitas, olid enamus (38%) küsimustest avatud küsimused. Sellest faktist saab teha kaks järeldust – kas tahavad intervjuerijad saada eelkõige pikemaid selgitavaid vastuseid, või on tegemist intervjuerijate vähese ettevalmistusega, mida püütakse varjata avatud küsimuste kasutamisega. Põhjalikum küsimuste ülesehituse ja funktsiooni analüüs viitab siiski sellele, et küsijad on vähese ettevalmistusega. Samas näitab avatud küsimuste eelistamine ka seda, et intervjuerijad ei

püüa saada oma olemasolevatele seisukohtadele ja arusaamadele intervjuueeritavatel heakskiitu, vaid püütakse saada eelkõige intervjuueeritavate seisukohti.

Arusaadavate küsimuste esitamine tähendab ka seda, et küsimused on formuleeritud lihtsalt, loogiliselt ja vastajale arusaadavalt. Nagu intervjuude analüüs näitas, eksitakse selle nõude vastu üsna sageli, peamiseks eksimuseks on kahe küsimuse korraga esitamine. Vastajad vastavad sel juhul kas ühele küsimusest või toovad sisse hoopis muu, oma teema ning jätavad küsimuse(d) arvestamata.

Väga oluline on intervjuueerimisel arvestada ka intervjuueeritava pädevust, mis tuleks eelnevalt (ja vajadusel ka intervjuu käigus) välja selgitada. Selleks peaksid intervjuueerijad kasutama rohkem filterküsimusi, mida antud töös vaadeldud intervjuudes oli kasutatud vaid mõned korrad, enamasti siis intervjuu alguses intervjuueeritava nime, ameti ja tegevusala väljaselgitamiseks ning vaid korra ka on ka küsitud intervjuueeritavalt, kas tal on teatud valdkonna kohta informatsiooni. Filterküsimuste vähene kasutamine tõi endaga kaasa aga selle, et intervjuueeritavatel lasti rääkida teemadel, milles nad ei olnud pädevad.

Intervjuude fookuste uurimine näitas, et sagedasemaiks eksimuseks, mis häiris intervjuu sujuvust, oli ühelt teemalt teisele hüppamine ehk fookuse muutmise intervjuu käigus. Kui teemade vahetus oli sujuv, tuli see intervjuule vaid kasuks, häirima hakkas aga see, kui teemasid vahetati ootamatut, poole teemakäsitlese pealt. Fookusi muutsid intervjuueerijad, intervjuueeritavate poolt peale surutud fookuse muutusi intervjuudes ei leidunud.

Analüüs näitas ka seda, et intervjuueerijad hoiavad võimu enda käes, nemad määravad vooruvahetused ning hindavad vastuste täielikkust. Selles osas ühtisid töö tulemused töö teoreetilises osas kirjeldatud tendentsidega.

Antud magistr töö näol on tegemist kvalitatiivse uuringuga ning antud tulemusi ei tohi laiendada kõigile raadiointervjuudele. Samas annavad saadud tulemused märku tendentsidest, millel on potentsiaali olla tulevikus väärtuslikuks uurimismaterjaliks.

Summary

Radio interviews in the Estonian Public Broadcasting

This Magister's Thesis studies radio interviews in the Estonian Public Broadcasting. The aim of the author is to find out which techniques and methods guarantee an effective interview.

For this purpose a selection was made amongst 30 interviews taped by the radio journalists of the Estonian Public Broadcasting. The interviews included to the selection were not edited beforehand. Interviews were transcribed and the analysis was proceeded on the basis of the texts.

The theoretical sources of the thesis originate from the traditions of studies of journalistic interview. The study of an interview has been associated with Anglo-American journalistic studies, the researchers have mostly worked with interviews by the British and American journalists. In the middle of the 1980s David Greatbatch, Steven Clayman and John Heritage mostly studied the following subjects: the character of the political and news interview; dominating conventions; neutrality of an interview etc. From the end of the 1990s journalistic interview has been one of the main topics among the journalistic researchers in Finland, Spain, China, Israel etc. In Estonia journalistic interview has not been extensively studied during last years.

The analytical part of the Master's Thesis is based on two methods of text analysis – conversation analysis (CA) and critical discourse analysis (CDA). CA is an accepted method to study conversations and interviews, it is widely used in studies of journalistic interviews. The main purpose of CDA is to find out the structure of the conversation and the hidden power relations in it. The method of CDA was used to study the vocabulary employed in the interviews.

The results of the study showed that interviewers often misuse basic rules of interviewing, which may cause entanglement in the course of an interview.

The results of the analysis showed that the main problem in interviews is asking questions. As the analysis of questions showed, most of the questions (38%) were open questions. The author of this work found two possible conclusions – the interviewers look for longer clarifying answers, or, the interviewers try to conceal their mispreparation by using open questions. The close analysis of the questions on their functions and composition point to the

insufficient preparation of the interviewer. Preferring open questions also refer to the interviewers' intentions to find out the interviewee's opinions.

Asking clear questions also means that the questions are formed in a simple logical way and that they are also clear for the interviewee. As the analysis of the interviews showed, this demand is often ignored. The main mistake in the course of interviews is to ask two simultaneous questions. Interviewees often answer only one question or skip the question(s) and follow their own subject, which may differ greatly from the main topic of the interview.

One of the most important feature in the interview is the competency of the interviewee, which should be examined beforehand or during the interview. For this purpose interviewers should make more use of filter questions which were very seldom used in the interviews studied for this thesis. The questions were mostly about the interviewee's name and occupation. There was only one interview in the selection completed for the current thesis during which the interviewee was asked if he/she had any information on a certain subject. The insufficient usage of filter questions resulted in incompetent answers by the interviewees.

The study of interview focuses showed that the most common mistake made in the course of an interview was switching from one topic to another or changing the focus during the interview. It was useful for the interview when switching was fluent, but it started to disturb the course of the conversation if topics were changed in the middle of the interview. The focuses were changed by the interviewers. There were no changes in the focuses by the interviewees.

The analysis also showed that the initiative is hold by the interviewers, they make decisions on switching the course and they assess the completeness of the answers. In this part the tendencies described in the theoretical part of the current work agreed with the results of the thesis.

The present Master's Thesis is a qualitative study and the results should not be extended to all radio interviews. At the same time the results mark tendencies which may have potentiality to be a valuable source for the future studies on this field.

Kasutatud kirjandus

1. Babbie, E. R. (1990) *Survey Research Methods*. Belmont: Wadsworth Pub Co
2. Beaman, J. (2000) *Interviewing for Radio*. London and New York: Routledge
3. Bell, P. & van Leeuwen, T. (1994) *The media interview: confession, contest, conversation*. Kensington, NSW : University of New South Wales Press
4. Black, T.R (1999), *Doing Quantitative Research in the Social Sciences – An Integrated Approach to the Research Design: Measurement and Statistics*, Sage Publications, London
5. Chilton, P. (2004) *Analysing Political Discourse. Theory and practice*. London and New York: Roudledge
6. Clayman, S. E. & Heritage, J. (2002) *The News Interview: Journalists and Public Figures on the Air*. Cambridge: Cambridge University Press
7. Clayman, S. E. (2001) *Answers and Evasions*. *Language in Society* 30(3): 403-442
8. Clayman, S. E. (2006) *Arenas of Interaction in the New Media Era*. To appear in Mats Ekstrom, Asa Kroon, and Mats Nylund (eds.) *News From the Interview Society*, pp. 239-264. Gothenburg: Nordicom
9. Clayman, S. E. (1991) *News Interview Openings: Aspects of Sequential Organization*. In Paddy Scannell (ed.), *Broadcast Talk: A Reader*, pp. 48-75. Beverly Hills: Sage
10. Clayman, S.; Heritage, J.; Elliott, M.; McDonald, L. (2007) *When does the watchdog bark?: Conditions of Aggressive Questioning in Presidential News Conferences*. *American Sociological Review* 72: 23-41
11. Clayman, S.E. (1989) 'The Production of Punctuality: Social Interaction, Temporal Organization, and Social Structure', *American Journal of Sociology* 95/3: 659–91
12. Drew, P.; Heritage, J. (1992) *Analyzing talk at work: An introduction*. – Paul Drew, John Heritage (Eds.). *Talk at Work. Interaction in Institutional Settings*. Cambridge: Cambridge University Press, 3–65

13. Ekström, M. (2001) Politicians interviewed on television news. *Discourse&Society*. Vol. 12(5): 563-584
14. Fairclough, N. (1992) *Discourse and Social Change*. Cambridge. Polity Press
15. Greatbatch, D. (1998) Conversation analysis: neutralism in British news interviews. In: Bell, A., Garret, P.(Eds.), *Approaches to Media Discourse*. Blackwell, Oxford
16. Greatbatch, D. (1986) Aspects of topical organization in news interviews: the use of agenda-shifting procedures by interviewees. *Media, Culture and Society*. Vol. 8, 441-455
17. Harro, H. (2000) Ajakirjandusžanride areng. / Peatükke eesti ajakirjanduse ajaloost 1900-1940. toim. Lauk, E. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, lk. 79-107
18. Hennoste. T. (2001) *Uudise käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
19. Heritage, J. C.; Roth, A. L. (1995) Grammar and Institution: Questions and Questioning in the Broadcast News Interview. *Research on Language and Social Interaction*, 28(1), 1-60
20. Hutchby, I. (2006) *Media Talk: Conversation Analysis and the Study of Broadcasting*. Glasgow: Open University Press. Pp. xiii, 185
21. Kasik, R. (2002) Lingvistiline tekstianalüüs. - Teoreetiline keeleteadus Eestis (TÜ üldkeeleteaduse õppetooli toimetised 4). Tartu
22. Laherand, M.-L. (2008) *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn : Infotrükk
23. Lauerbach, G. (2004) 'Political interviews as a hybrid genre', *Text* 24(3): 353-397
24. Loikmaa, K. (2005) Intervjuuküsimused eesti päevalehtedes. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool, Filosoofiateaduskond, Eesti keele õppetool
25. McLeish, R. (2005) *Radio Production*. Focal Press.
26. Montgomery, M. (2008) The Discourse of the Broadcast News Interview. *Journalism Studies*, Vol. 9, No 2
27. Nevile, M., Rendle-Short J. (2007) Language as action. *Australian Review of Applied Linguistics*; 30(3): 30.1–30.13.
<http://publications.epress.monash.edu/doi/full/10.2104/ara10730>, vaadatud 31.03.2008

28. Palmer, J. (1991) *Potboilers: Methods, Concepts and Studies in Popular Fiction*. London–New York: Routledge
29. Paterno, S. (2000) The Question Man. *American Journalism Review*, Oct2000, Vol. 22 Issue 8
30. Roosioja, M. (2007) TÕ ajakirjanduse õppekavade analüüs Euroopa ajakirjandushariduse standarditest lähtuvalt. Bakalaureusetöö. Tartu: TÕ Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond
31. Rääbis, A. (2001) Ametlike telefonikõnede lõpetamine: kuidas helistaja lõpetamist algatab. *Emakeele Seltsi aastaraamat*, nr: 47 / 2001; lk. 107-125
32. Sacks, H. (1992 (1965-66)). *Lectures on Conversation*. Ed. by Gail Jefferson. Blackwell. Cambridge&Oxford
33. Schudson, M. (1994) Question authority: a history of the news interview in American journalism, 1860s-1930s. *Media, Culture & Society*. Vol. 16, 565-587
34. Zbenovich, C. (2007) The fabric of the post-Soviet political interview (1991–1999). *Journal of Language and Politics*, 6:1 (2007), 75–90
35. Thorsen, M.; Møller, H.-G. (1996) *Teleajakirjandus*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
36. Wang, J. (2006) Questions and the exercise of power. *Discourse & Society*. Vol 17(4): 529–548
37. Harris, S. (1991) *Evasive action: how politicians respond to questions in political interviews*. Broadcast talk. Edited by Paddy Scannell. London: SAGE
38. Drew, P.; Heritage, J. (1992). *Analyzing talk at work: An introduction*. – Paul Drew, John Heritage (Eds.). *Talk at Work. Interaction in Institutional Settings*. Cambridge: Cambridge University Press, 3–65
39. Hennoste, T. (2002) Keelekasutuse uurimine. *Emakeele Seltsi aastaraamat* 48. http://www.emakeeleselts.ee/esa/ESA_48_pdf/keelekasutus.pdf (külastatud 12.02.2009)
40. Heritage, J. (1997). *Conversation analysis and institutional talk: Analysing data*. – David Silverman (Ed.). *Qualitative Research: Theory, Method and Practice*. London: Sage, 161–182

Lisa 1

Lisa 1.1.

Heiki Epner, Teie olete nüüd, ee, Eesti Metsaseltsi uus president ja ka selle visioonikonverentsi korraldaja. Ee, kas kerge võbeluse värin on hinges, et võtsite...kui võtsite Kaupo Ilmetilt juhtimise üle?

Ee, eks ta natukene ikka on ja Kaupo Ilmet tegi väga tublit tööd ja, no eks peab proovima samamoodi jätkata, aga, ee, eks see nõuab kogu meeskonna niukest head panust.

No tänane konverents, ee, on visioonikonverents „Kasvab mets, kasvab Eesti“. No, tulevikuvisionid Eesti metsanduse osas on paika pandud. Millised need saavad olema?

No, tegelikult me täna tõesti arutame siin, ee, suhteliselt vabas vormis seda, et mis on meie võimalused ja kuhu Eesti metsandus võiks nagu jõuda. Päris selge on see, et, ee, Eestis mängib metsandus väga suurt rolli ja kui metsandus kasvab, siis kasvab ka Eesti.

No, milline võiks meie metsandus olla näiteks kümne aasta pärast? Kuhu me välja peaksime jõudma?

No, ma arvan, et kümne aasta pärast mängib, ee, metsanduses, ee, oluliselt suuremat rolli, ee, just energeetikale müüdiv puit. See on nüüd üks selline koht, kus täna konverentsi esimeses pooles, ee, päris pikalt peatutakse ja-ja arutatakse... arutatakse selle üle, kas, ee, ee, see võib muutuda konkurendiks, ee, ee, traditsioonilisele metsandusele, ee. Ma arvan pigem, et see on, ee, metsaomanikele ja metsandusele suur võimalus.

Ega ometi ei ole, ee, karta, et, ee, meie metsi võib tabada, am, nii-öelda...suur raiumine?

Ee, täna on seis selline, et me võiksimme poole rohkem raiuda, kui me raiume ja selles mõttes on ikka patt, et meil see puit, ee, metsa jääb, ee, tõesti, ee, puit on, ee, kõige olulisem, ee, ee, loodussõbralik, ee, ressurss Eestis ja kui me sellest pool ainult kasutame, siis, ee, siis see ei ole hästi.

No, väga paljud firmad Eestis, ee, siis nii-öelda on ostnud puitu sisse Venemaalt, aga samas millised oleksid meie ekspordivõimalused välisurgudele?

No, tegelikult Eesti täna ju, ee, oluliselt, ee, rohkem, ee, viibki puitu ja puidutooteid, ee, välja. Eelkõige just puidutooteid. Ee, ümarpuitu, paberipuud õige pisut läheb meil, jah, ee, põhjamaadesse. Eestis ei ole nii võimsaid paberitööstusi, aga, ee, saepalki me ostame sisse – meil on tõsiseks takistuseks olnud arengus see, et meil ei ole, ee, noh, enam nii suurt, ee, ressursi võimalik Venemaalt saada. Ee, ka odavama puidu suhtes on olnud probleeme. Mm, metsandus ja mets on, ee, kõige olulisem ekspordiartikkel olnud, ee-ee, Eestile ja-ja kindlasti on ta ka seda kümne aasta pärast.

Nonii.

Lisa 1.2.

Tartu Näituste reklaami- ja müügijuht Margus Kikkul, milleks üldse motoeksootikat on vaja?
Noh, hea küsimus. Miks meil raadiot vaja on? Et üks motoeksootikat on ka selleks vaja, et praegu läbi raadiogi mõnus öelda, et rahvast on palju ja ja järelikult sellepärast tasubki seda teha, et ee on tekkinud inimestel hobid, on tekkinud inimesed, kes tahavad emotsioone ja üks me neid siin siis praegu rahuldamegi ja anname vihjeid, et kui on motomehe kirg sees, et et siis miks mitte osta mingisugune kas ATV või mootorratas. Mille poolest näiteks Tartu motoeskootika erineb?

Millest?

Kas või näiteks teistest näitustest Tallinnas?

Noh, Tallinna kohta ma ei oska öelda, aga Tartus on ta jah natuke omapärane. Ta läheb võibolla motoshowga ühte nišši, aga aga me oleme ikkagi autod ja mootorattad lahus hoidnud, sest eee need mõttemaailmad on natukene erinevad, et auto omanikke on meil suhteliselt palju. Võiks öelda, et kõik me oskame autoga ringi käia, aga mootorratas on elustiil ja see on elustiili mess ja seetõttu ta erinebki.

Kui hea ülevaate siis motohuviline, kui ta siia Tartusse tuleb nüüd, sellelt Motoeksootika messilt saab?

Ma arvan, et päris piisava ülevaate, sest üks igal inimesel on mingi mõte juba ennem tekkinud ja ja siin ta saab ikkagi võrrelda veel tsikleid ja ja ja võibolla nähes häid tuttavaid, kes ka siin on, et saada kinnitust, et astuda motomeeste tsunfi ja ja lõpuks osta ära see mootorratas.

No kui populaarne nüüd motomessi peetakse või motoeksootikat viiendat korda, aga kui rääkida varasemate aastate kogemuste põhjal? No suvel ikka Eestimaa nüüelda elustiili juurde kuulub see, et sõidetakse mootorratastega mööda kaunist kodumaad ringi, imetletakse loodust. On üldse hakanud selline kaasaegne elustiil meil siin Lõuna- Eestis levima?

No ma ei ütleks Lõuna- Eestis. Motoeksootika on ikkagi Eesti mess ja ja ses suhtes, kui lugeda ka foorumeid, siis käiakse siin üle Eesti kohal ja motomees on juba kord selline inimene, et kui on motoüritus ja väärt üritus, siis ta tuleb igast Eestimaa nurgast kohale ja ja see teeb meile ainult rõõmu.

Kas on endal plaan ka suvel istuda mootorratta selga ja võtta ette teekond mõnda kaunisse paika?

No kas nüüd mootoratas , aga selline ATV mõte küll on olnud, et ATV on ju päris selline hea abiline majapidamises juba, et et ta on sihukese hea obese eest, et et seda võiks ju lausa vaadata, et just see äsja sadanud lumi tõi ka mõtte sellest, et oleks riistapuu, millele sahk ette panna, väga tore.

Kas see on teadlik valik panna kokku siseturismi mess Suvi 2008 ja Motoeksootika?

See on hea mõte minu arust. See on hea mõte. Nad ikkagi täiendavad üksteist ja üks see siseturism ei ole nüüd nii atraktiivne kui motomess ja aga inimesed, kes turismihallist ka läbi astuvad, leiavad, igal aastal on leidnud hästi palju põnevaid avastusi ja see teeb rõõmu. Kuid muidugi kurvad, kurb meel on ses suhtes, et motomess on suureks kasvand, et järgmine aasta on vaja kõik paviljonid käiku võtta, et siis me oma suvemessile peame uue aja ja koha leidma.

Okei.

Lisa 1.3.

MM, olen Eesti Raadio päevauudistest. Et üks lühike küsimus, kui Teil hetk aega on .. et ... õõ.. Rahvaliit nagu on öelnud, et ta ei ei aruta nüüd seda ühinemist sotsiaaldemokraatidega. Ee. Keskerakonna endine peasekretär Kadri Must oli hommikul „Terevisioonis“ , ja andis mõista ...et et noh, et iga hetk on ikkagi, ...tähendab, see ei ole alusetu, mis nad räägivad, et te planeerite ühendust, ühinemist – sorry. Mis te selle peale nagu võiksite öelda uudistele?

Vaadake, ma võin Teile selle peale öelda samamoodi, et ..õõ.. et kuskil planeerivad Andrus Ansip ja Edgar Savisaar Keskerakonna ja Reformierakonna uut valitsust . Et ma võiksin samamoodi öelda, uskuge või ärge uskuge!

Et ühinemine täna kõne alla ei tule?

Selles mõttes, ega siis mingisuguse erakonna ühinemine ei ole mingisugune selline selline noh...see on pigem Keskerakonna poliitiline intriig, ma leian, antud hetkel. Et ju on neil põhjust ilmselt niisuguseid arenguid.. noh peljata väga kõvasti. Aga tegelikkuses ei tule..need asjad ei tule kuskilt, kuskilt ei kerki niimoodi äkits..äkisti ülesse. Et niisugused asjad eeldavad alati mingisuguseid erakonnasiseseid arutelusid ...vastavate organite otsused, juhatused, volikogud –mitte midagi niisugust pole juhtunud.

Õõ / Mida...?

Ja?

Jah, et ee..erakond praegu valmistub, ...hakkab valmistuma. Meil on... ma ei tea millest selline lärm on nagu kerkinud. Et õõ... erakond asub praegu tegutsema, õõ... tegutsema kohalike, ja siis Eurovalimiste kontekstis. Et täna on meil juhatus, kus me neid võimalikke, õõ... võimalikke selliseid asju arutame natukene Tallinnast väljas, ja.. ja laiendatud juhatusega, kus on maakonnaühenduste inimesed, arutame justnimelt Europarlamendi valimiste ja kohalike valimiste asju. Et õõ... ma ei saa nagu sellisest suurest lärmist üldse aru, kust see võetud on.

Õhõh, õhõh. Mis kellast kellani juhatus koos on? Ma küsin seda nüüd off the record, et me võiksime pärast siis helistada uuesti.

Ei õõh, ma ei tea, mis kellani ta on. Aga juhatus ... kella viie ajal.

Kell viis algab, jah?

Jah

No paar tundi...

Ega ega seal ei ole nagu sellist, sellist küsimust kindlasti seal ei..., seal ei tule üles üldse sellist küsimust, et õõ et see on on noh..

.. tavaline juhatuse koosolek?

See on jah, üsna tavaline, või noh selles mõttes ta ei ole tavaline, et ta on laiendatud juhatuse koosolek. Et me arutame lihtsalt, kuidas kuidas minna näiteks kohalikele valimistele, kuidas minna Europarlamendi valimistele, kas kas õõ igal pool lipp püsti panna, kas kasutada selleks kodanike nimekirju võvõvõ valimisliite. Missugused oleks inimesed, kes on Europarlamendi valmis...valimistele noh..

Mhm.

Ja ja ikka peamiselt sellised arutelud on.

Mhm. Selge. Aga suur tänu Teile praegu.

Olgu nii !

Jah. Nägemist!

Nägemist!

Lisa 1.4.

Abilinnapea Jüri Sasi, kas jää hakkab nüüd liikuma? Vahepeal oli taas varjusurmas nüüd linnaraamatukogu ja kunstimuuseumi uue hoone ehitamine. Milliseid uusi arenguid on täna märgata?

Kultuuriministeeriumiga oleme rääkinud läbi, et Tartusse võiks tekkida uus kultuurikeskus, kus oleks ühendatud nii linnaraamatukogu kui ka kunstimuuseum. Riiklik kunstimuuseum. Sest mõlemad vaevlevad väga suures ruumipuuduses ja mõlemad vajaksid kaasaegseid ruume ja see ühine...ühine hoone annaks moodustada täiesti uut tüüpi kultuuriruumi ja samal ajal hoida kõvasti kokku ka nii raha, aega kui ka ruume...kui ruume, sest paljud ruumid oleksid ühiskasutuses. Selleks, et seda uut tüüpi hoonet üldse kavandada, selleks moodustas linnavalitsus komisjoni, kuhu kuuluvad inimesed nii linnaraamatukogust, kunstimuuseumist, kultuuriministeeriumist kui linnavalitsusest, et kõigepealt leida eraldi pakutud nii linnaraamatukogu kui kunstimuuseumi ruumiprogramm ühised ruumid ja ühine osa, mille põhjal siis saaks hakata üldse kavandama uut kultuuriasutust.

No varem on räägitud, et see võiks tulla vana kaubamaja asemele, siis on pakutud Kiiini tänava piirkonda. Kuhu nüüd on mõtted peatuma jäänud?

Me oleme vaadanud seda sama krunti, mis jääb praeguse raamatukogu ja Emajõe vahele, see tähendab praeguse Vabaduse pst ääres olevat krunti, aga kus on praegu rajatud parkla, a sinna parkla kohale tuleks uus hoone. Ja see annaks võimaluse teha seda, kui uus hoone on valmis ja raamatukogu saab ära kolida, siis läheb raamatukogu hoone rekonstrueerimisele ja eks me vaatame, et seal on ilmselt võimalik teha ka niimoodi, et raamatukogu puhul oleks tarvis näiteks need fondihoidlad hoopiski rohkem avalikuks teha ja samal ajal kunstimuuseumil need fondihoidlad peaksid olema kinnised ja nad ei nõuaks nii kõrgeid ruume ja me saaks neid olemasolevaid ruume paremini ära kasutada. Aga noh, need on juba detailid, aga esialgu me peame lihtsalt läbi rääkima ja nii linnamuuseum...nii linnaraamatukoguga kui ka kunstimuuseumiga, et millised on üldse vajalikud ruumid, millised on ühiskasutuses ruumid ja millised on siis spetsiifilised ruumid mõlemale...mõlemale asutusele.

Millal võime juba konkreetsemalt hakata rääkima, kunas hakkab asi jumet võtma?

Noh, esimene käik tehti siis täna – moodustati komisjon. Ja nüüd on siis järgmine samm komisjon kokku kutsuda ja hakata olemasolevaid ruumiprogramme kriitiliselt üle vaatama. Ja kolmas...ja kui see on tehtud, siis algatame detailplaneeringu ja noh detaili tegemine võtab juba kuskil seal aasta aega ja siis pärast seda eelprojekt ja projekteerimised ja lõpuks ehitamine.

No millal võiks lõpuks kultuurikeskus Vabaduse pst ääres valmis olla?

Ee...no sinna läheb veel ikka õige mitu aastat aega.

Ok.

Lisa 1.5.

Nii, jah. Tartu haridustöötajate liidu juhatuse esimees, Kalle Kalda, nimetasite seda täna kokku lepitud, või õigemini alla kirjutatud palgatõusu muljetavaldavaks (rõhutatud). Miks?

Ööö, kahtlemata, sellepärast et, ööö, me oleme linnavalitsusega neid lepinguid teinud juba õige mitu aastat, aga selle aasta kasvuprotsendid on viimase paari aasta omast oluliselt suuremad.

Kuidas jäävad nüüd need kokkulepitud palgad võrreldes riiklikult määratud miinumute-miini-miinumute-miinumut, mhh, ei suuda praegu.

Noo, meil on paaril viimasel aastal Tartus õnnestunud koolide osas saavutada mõne protsendi paremad alammäärad kui riigi miinimumid. Lasteaedadega seni oli Tartus pilt vabariigi pildist halvem. Aga praegu me ühiste jõupingutustega jõudsime vabariigi tasemele ja väga loodan, et järgmistel aastal ka lasteaedade osas oleme seal natukene eespool vabariigi keskmisest.

Jäid nüüd selle lepinguga kõik haridustöötajad rahule?

Noo, meie sondeerime ikkagi pinda ametiühinguliikmete hulgas. Saame nendelt tagasisidet, hoiame kursis lepingu läbirääkimiste käiguga ja selle tagasiside osas võin öelda, kuna meil need ... mängumaa oli teada juba paar kuud tagasi ja ja küsisime inimestelt selle kohta arvamusi, ma arvan, et jäädakse rahule.

Ja nüüd enam ei saa streigiga ka ju keegi ärhvardada..

Öö, ka selles osas me juba, hea mitu kuud tagasi, arutasime seda mõtet, mängisime läbi neid stsenaariumeid. Uurisime seda rahulolematust nende võimalike resultaasidega ja vähemalt meie leidsime, et öhh, enam-vähem sellisel kujul, nagu see resultaat täna oli, Tartu pedagoogide hulgas streigisoov puudus.

Missugused sihid seate nüüd järgmisteks läbirääkimisteks, järgmiseks aastaks?

No siht on meil ikka sinna poole, et saavutada see enam-vähem Euroopa Liidu riikide olukord, kus õpetaja palgamäärad algavad riigi keskmisest palgast. Eestis see seni, ja ka Tartu linnas, see kahjuks veel nii ei ole.

Kui kiiresti sinna võite jõuda?

No ega me ei taha rohkem aega kulutada, kui praegu valitsuskoalitsioon on lubanud – kolme aasta pärast sinna jõuda.

Nii, tänan teid väga.

Suur aitäh.

Lisa 1.6.

...käima selle asja. Võin ma siis sisse juhatada Emajõe Veevärgi juhatuse esimees, jah?

Juhataja pigem.

Ahah. Emajõe Veevärgi juhataja, Andres Aruhein, mis on siis need põhjused, mis sunnivad kärpima Tartu ja Jõgevamaa veeprojektide mahtu, rahvas pikisilmi on, juba mitu aastat, elanud selles ootuses, et saab puhtama vee.

Noh, ee, kõigepealt, kõigepealt muidugi on põhjuseks see, et esialgu oli planeeritud natukene valesti ja... nii mahtudes kui hindades. Ja ja teiseks nüüd vahepealne suur ehitusboom ja sellega kaasnev hinnatõus, mis viis ehitusehinna ülesse. Õnneks on nüüd ehitushinnad langemas või langenud, nii et et, et et olemasoleva raha eest saab teha küll rohkem, aga aga mitte nüüd mitte nüüd piisavalt. Aga see väide, et et eee... et puhas joogivesi, et ei kaoks ära või ei tuleks, siis ee, siis puhta joogivee nimel, ütleme niimoodi, et olemasoleva raha eest me kindlasti tahame kõigepealt korda teha just puurkaevude joogivee puhastid rajada, et et tagada just puhas joogivesi ja... Pigem toimuvad kärped siukestes mahtudes, kus mmm... kus me näeme, et et nüüd ee... et teenuse kvaliteeti nüüd see sellisel nii oluliselt ei mõjutaks.

Tartu lähiumbruse vallad on huvitatud ka sellest, et näiteks Ilmatsalu ja Haage kandi rahvas saaks puhta vee, aastaid on sellest räägitud. Kas see puhas joogivesi sinnakanti kunagi ka jõuab?

Eeehh... kui meil nüüd... ütleme nii, et same dokumendid kooskõlastatud, siis... siis me loodame, et aasta lõpus võiksid töödus Ilmatsalu ja Haage kandis ka alata. Et et, et meie poolt on nad igal juhul planeeritud ära teha.

Kui kalliks seal need tööd lähevad?

Ohohooo! Praegusel hetkel... siin ma pean paberitesse nüüd sobrama minema.

Mhmm, no natukene jah, ootame ära.

Et et et... Katrin, kas sa saad mulle vaadata, kui kalliks lähevad eee... Ilmatsalus-Haages Jah. Meil on nüüd see teema, et et ma saan Tähtvere valla kohta ütelda umbes suurusjärgu.

Jah... jajah, ei umbkaudu, jah, ütleme siis Tähtvere vald ja Ilmatsalu ja Haage, need lähevadki Tähtvere valda.

See palju on... joogivee peale läheb, puurkaevude, puhastite ja selle peale... Kuski 15 miljonit paneme me, ütleme Tähtvere vallas, 15 miljoni eest... Praegu ütleme nii, et praegu esialgsel vaatamisel... kui nüüd täpsustada, siis mul on lihtsalt eee...

Ei ütleme umbkaudu see 15 miljonit, et ega see nüüd... ee... jah. Kui see midagi, peale koma tuleb, et et noh, et umbkaudu siis 15 miljonit, jah? '

Ee...jah... tegelt liidame kokku kohe, saab... tuleb... kohe... voh, valetasime. 27 pool miljonit.

Kas see sisaldab nii reovee kui puhta joogivee?

See on nüüd praegusel hetkel ainult joogivee peale... et reovee, et reovee peale läheb teine suu... sama suur summa

Millal on loota, et Tähtvere vallas ka kanalisatsioon paraneb?

Ee, no, me loodame et, et ee..., et me saa... esimestes kohtades käesoleva aasta lõpust ja 2010 aasta ütleme niimoodi et keskpaik või lõpp peaks olema nüüd see aeg, kus nüüd on olemasolevate siis ühtekuuluvusfondist saadud rahade eest ee... need tööd tehtud

Kas see tähendabki nüüd seda, et ee... oo... oludes, kus me räägime tegelt rahapuudusest ikkagi... Tähtvere vald siis esimeses järjekorras tehakse ära?

Ee... seda ma nüüd ütelda ei saa, et Tähtvere vald esimeses järjekorras tehakse. Et...ee kuna me... ee paralleelselt me... tahaksime sõlmida ikkagi mitu lepingut ja ja ... ma arvan, et, et ee... et Tartumaal alustatakse töid päris mitmes omavalitsuses samaaegselt.

Et... et millised need esimesed on, seda ma ei oska ütelda, aga kindlasti ma usun, et igas ühes midagigi hakatakse tegema käesoleva aasta lõpus.

Kuidas on lood Elva vee- ja kanalisatsiooniprojektiga?

Ee... ütleme niimoodi, et käesoleval hetkel ootame lõplikku kooskõlastust. Ja ja ja kui me selle kätte saame ametliku kirja, siis me saame selle hanke välja kuulutada..

Kas...

Ja noh, loodame, loodame, ee meie lootused on, et me saaksime selle välja kuulutada see nädal, aga aga... aga ma, ma ei oska, ei oska lubada

Kas kõige õnnetumas seisus on siis Jõgevamaa?

Ee... ma ei ütleks niimoodi, et Jõgevamaa kõige õnnetumas seisus on. Et, ega, nii Jõgevamaal kui ka üks va... omavalitsus, mis meil on Ida-Virus, et ee... et kõiki me, kõikidele me läheneme võrdselt ja ja... ja ei saaks küll ütelda, et et keegi oleks õnnetumas või halvemas seisus. Et et siin, siin võib öelda seda, et olemasolevad olukorrad on omavalitsuseti erinevad. Aga aga aga ütleme niimoodi, et meie poolt nagu mingisuguste ütleme nii et projekti elluviimise koha pealt küll ühelegi või teisele mingisugust ee allahindlust või juurdehindlust ei tehta.

Lihtsalt tuleb arvestada sellega, et need tähtsused, mis võib-olla esialgu välja käidi, liukuvad teatud aja võrra edasi

Ee, noh jah, see, mis esialgselt välja kuulutati, et need siin.. ütleme nüüd et see on siin nüüd on puhtalt ee... ütleme nüüd... aja... ajaloolise majanduslikust olukorrast tingitud põhjustel, miks osad, osad protsessid on nagu venima jäänud ja aga, aga ... ütleme lõpptähtaeg praegusel hetkel ei muutu, et et see, mis on algselt välja öeldud, et kakstuhat kümme lõpuks peab olema kõik tehtud, et et see lõpptähtaeg ikkagi jääb... meie, ütleme selle, selle ühtekuuluvusfondi projekti puhul.

Selge, nii, olgu. Aitäh teile. Kena, nägemist.

Nägemist.

Lisa 1.7.

Gobus Tartu teenindusdirektor Ervin Nõmm, esimene märts ei ole enam kaugel ja ... on ilmunud ka teade, et maakonna liinidel kallineb bussisõit, kui palju?

Eee maakonnaliinidel kallineb siis kõigepealt minimaalne täispileti hind ee kümnele kroonile kolmeteistkümnele kroonile ja maksimaalne täispileti hind siis neljakümnele kroonile neljakümne viiele kroonile.

Kui pika maa inimene saab selle raha eest sõita?

Kui .. seni ... sai... kümne krooni eest ee sõita kuni kolmeteist kilomeetrit, siis ee alates 1.märtsist saab sõita 13 krooni eest kuni 17 kilomeetrit. Jaaa ... maksimaalse täispileti hinna puhul siis sai ee 40 krooniga sõita alates 53st kilomeetrist ja nüüd 45 krooniga siis esimesest märtsist saab sõita alates siis 60st eeee kilomeetrist.

Kas alles jäävad ka seoses hinnatõusuga mõningad soodustused?

Ee. No meil praegu soodustusi on ainult eee (*paus*) sügava puudega lapse saatja 50%, mis on siis maavanema korraldusega kinnitatud jaaaa lisaks siis ee meie kui vedaja poolt on käibel siis go-in maksekaart, eee, mida saab siis soetada mm Tartu bussijaamast Eurolines kassast eee ja sellega on võimalus siis saada soodustust pileti pealt kümme kuni viisteist protsenti.

Mhmhh, kui aktiivselt neid ee go-in kaarte on Tartumaa rahvas ostnud?

Kusagil kahe üle kahetuhanda kliendi on meil pidevalt, kes neid kasutab ee jaa noh loodame, et tekib neid kasutajad juurde, kes teda ikka pidevalt kasutavad. Ja see kaart muidugi ei eelda seda, et teda kasutatakse iga päev, vaid kui teda kasutatakse, siis kaardi pealt see raha maha läheb, et aa iga konkreetse sõidu maksumuse võrra sealt kaardilt raha väheneb ja seda raha on siis võimalik juurde laadida, kas seal samas Eurolinesis kassas (*paus*) saja-kahesaja, kolmesaja või neljasaja krooni kaupa. Või siis eeeem igast maakonna bussist kassaaparaadi kaudu.

Mis see kaart maksmata läheb?

Kaart iseenesest maksab 50 krooni, aga kaardi väljastamisel laetakse algselt 200krooni sõiduraha peale ja selle summa eest on võimalik juba siis saada 10%line soodustus, mis siis kehtib kuni kolmesaja kroonini, kroonini, ee mis siis kaardile on raha laetud. Kui on kolmsada või siis rohkem krooni kaardile laetud, siis ee selle eest saab soodustust 15%.

Mhmhh, nii, kuivõrd nüüd te olete kursis ka see mis nüüd et eee linnaga eee bussipileti hinda tõsta või on, või on ainult maakond?

Eeeeh, eeih, linna-asjaga ei ole nii kursis.

Aa, selge, siis ma ei hakka küsima, sest praegu Margus Hansoniga tegin telefoniintervjuu, et ma just mõtsin, et et linnaga ka. Jaja seotud on see ikka nagu see tavaliselt nüüd on ikka, ka-kallis küitus, et kui vaatad, et see on ju lakke hüpanud?

Mm jah, kütuse aktsiisi tõus, mis ee ja lisaks aktsiistõusule ka veel lisaks maailmaturu hindadele pidev tõus ja see, mis veel siin sügisel ju kummitas oli see streigiohu, ohuga kokkulepitud, ühesõnaga siis üldtöö kokkulepe, mille alusel siis bussijuhtide palk paaetunnihinne siis tõuseb 42krooni peale, ja enam seda siis alates 1.veebruari tagasi ulatuvalt.

Mmmhmmh, nii, okei, aitäh!

Lisa 1.8.

Aktiaselts SEBE liinidirektor Väino Moor, Juhan Parts jagas siin maakondadele nüüd bussiliikluse dotatsioon, aga üksjagu hoiab tegelikult Võru linnas meeli ärevil nüüd see, mis saab bussiliiklusest. Kaugeltki mitte AS SEBE ei ole ainus, kes on viidanud sellele, et ei tule linnaliinidel ots-otsaga kokku kallinevate kütusehindadega. Millises seisus on nüüd läbirääkimised Võru linnaga?

Võru linnaga me istusime just eelmine nädal laua taga ja arutasime päris tõsiselt probleemi, et kuidas nagu edasi minna. Nii, et nende soov oli heatahtlik, ka meiepoolne, aga noh need rahalised võimalused on muidugi Võru linnal teistsugused, kui võib-olla siin Tallinnal, Pärnul või Tartul, aga ma lugesin tänasest Äripäevast, et linn võtab laenu, et võib-olla ka leiab ka siis selle ühe miljoni bussivedaja doteerimiseks.

Kui palju liine Võru linnas teenindada tuleb?

Meil on seal neli liini, mida me teenindame ja üle ühe miljoni liinikilomeetri nii, et neid liine palju pole, kuid noh sotsiaalselt on nad vajalikud ja selles mõttes on ka võib-olla Võru linna poolne mõte see õige, mis me ka välja pakkusime, et võib-olla tuleks seal piletihinda tõsta ja teine mõte, mis oli, et kindlasti kaaluda võimalust, et maa ja linna mõned liinid tuleks kokku panna, sest et noh meie näeme, et kaks tellijat nii väikeses kohas ei ole päris õige, et maavalitsus peaks seal võib-olla eeskujuna näitama ja tõesti leidma sellise ökonoomse, logistilise lahenduse.

Nii, et lahenduse leidmine Võru linnavõimudega on täiesti reaalne ja võimalik?

No me väga loodame.

Nii... võtame siis ka siit siis selle uuenduse... No palju on tegelikult räägitud ja rahvas Lõuna-Eestis on üksjagu oodanud, et millal käivitub varajasem bussiliin Tartust Tallinnasse, et jõuaks näiteks kas või hommikul startivatele lennukitele ja miks mitte ka reisisadamast väljuvatele hommikustele Soome laevadele. Väino Moor, tundub, et nüüd on põhjust asjast rääkida, et jää on hakanud liikuma.

Jah, väga pikk ettevalmistusaeg, aga 1. märtsist tõepoolest 3:20 Võrust ja 4:30 Tartust väljub meie 292 liin jõuab Tallinnasse enne seitset nii, et ta nüüd esimestele lennukitele päris ei jõua, aga kindlasti jõuab ta sadamasse ja jõuab ka nõupidamisteni nii, et selles mõttes on see ametnikele ja sellise komanderingusolijatele ja reisijatele väga hea liin. Me jätsime ka praegu sisse sellised kohad kui Põlva ja Põltsamaa, et ka sealt inimesed saaksid sõita nii, et oleks tore, kui rahvas seda kasutaks ja kui on vaja seda kiirendada, siis me kindlasti seda teeme.

Nõudlust võime siis öelda, et Lõuna-Eesti poolt on ja ja vajadust niisuguse liini järele oli ammu olemas?

Jah, rahvas on meile-mulle kirjutanud ja ja bussijuhtidega rääkinud niiet nüüd on nüüd on ee selline hea tagasiside et kuidas kuidas siis soov ka täitub.

Teie tõenäoliselt ei lähe seda teed et näiteks varahommikune väljumine Tartust Tallinnasse, on tunduvalt kallim kui näiteks päevased piletihinnad et see hind jääb ikka 140 krooni?

Ei meie seda seda hinda ei muuda niiet me, me ei arva et see reisija kes kell kolm sõidab Tartust, ja meie meie aja järgi siis kell, kell neli peaksid maksma teistsugust hinda sest et, see on ikkagi, noh, sihtgrupiga reisija kes tahab laeva peale või või lennuki peale või või nõupidamisele miks ta peaks teistsugust hinda maksma?

Sagedane Tallinn-Tartu liinil liikuja on pannud tähele ka seda, et kahekorruselised bussid sõidavad jätkuvalt kahe suurema linna vahel ja ja käigus on ka need uued Bova Magicud.

Jah me oleme Bovade kõrval veel ka sellistel nõndanimetatud tippväljumistel jätnud, jätnud kahekordsed ega me nendest ei ole veel päris loobunud me, juba oleme, juba oleme ka Hollandist vaadanud välja teistsugused bussid niiet, kindlasti see jätkub sest ega meie ei saa oma reisijat jätta siis.. ukse taha sellepärast et meil on mingi teistsugune

buss niiet.. Bovad on hästi peale läinud ja loodame et ka.. uued Bovad mis tulevad aga nad ei ole nüüd päris uued nad nad on uuemad.

No üksjagu valmistab kõikidele vedajatele tuska ja peavalu üha kalinev kütusehind Väino Moor, kui reaalne on lähiajal võibolla piletihinna kergitamine?

No viimased tendentsid nüüd mis siin nädal aega või kaks nädalat tagasi olid nagu lootustandvad et et.. et hind nagu läks allapoole aga aga aga eile ja üleile ja tänased.. on väga kurvad kuigi ilmad ei ole veel sellised et peaks nagu seda talvekütust kasutama niiet.. kui see tendents nüüd näitab ka märtsi alguses midagi tõusu siis, siis me peame tõesti mõtlema sest et muidu, muidu pole enam midagi mõelda aga praegu me küll ei ei planeeri. Ilmselt see on niisuguse, noh, seoses -4ga õues ja ja nii edasi. Loodame, et kütusefirmad ikkagi.. mõtlevad kõigi peale, sealhulgas bussifirmade peale.

Et hinnatõus on see viimane lahendus?

Meie jaoks küll jah, sest me oleme oma eelarves sellega nagu arvestanud aga aga eks me pigistame seda püksirihma igalt poolt mujalt.

Milliseid uuendusi kevad veel sõitjatele kaasa toob ee võibolla mõnest asjast on veel vara rääkida aga niivõrd-kuivõrd võib katet kergitada?

No ilmselt natukene negatiivse poole pealt see, et mõned mõned väljumised, ütleme kesknädalal oma logistiliste ümberkorraldustega lähevad kinni siin võibolla mõned, mõned kaliinid mis noh niisugused kiirkaug-kaugliinid või või nagu meie nimetame poeskäimise liinid aga noh sellest on veel vara rääkida me siin valmistame seda ette ja ilmselt kuu aja pärast on ka pilt selge.

Mhmmh. No ega's midagi...

Lisa 1.9.

Ei, ülesannetes. Kohusetäitja asemel ülesanne. Valga maavanema ülesannetes – niimoodi ongi ametlik tiitel täispikkuses.

Ahah. Kalev Härk, Valga maavanema... uh, mis ma nüüd ütlesingi. Üle... kohusetäitja.

Ülesannetes.

Ülesannetes, jah. Mis ajendas siis visiooni konverentsi kokku kutsuma?

Esiteks me oleme uurinud natuke valgamaalaste arvamust Valgamaast ja tema tulevikust ja ka ettevõtjate arvamust ja näinud, et tegelikult probleemid on mõnevõrra ühtemoodi, aga natuke erineva rakursi alt vaadatuna. Ja kui elanikke sinseid kõige rohkem teeb murelikuks see, et on nagu töökohtadega asjad halvad, ei ole selliseid häid, hästitasustatavaid ja huvitavaid töökohti, siis ettevõtjad vastupidi just kurdavad, et ei ole kvalifitseeritud tööjõudu. Ja siit hakkaski tunduma, et tegelikult probleemi on võimalik nagu üheskoos lahendada ja et tegelikult on võimalik need otsad niioelda kokku viia ja pakkuda rohkem ja paremaid töökohti valgamaalastele üheskoos.

Milline võiks Valgamaa olla näiteks transiidi seisukohalt aastal 2020, kui suur keskus?

No täna me näiteks teame seda, et kui kõik plaanid õnnestuvad, Rail Baltica, Via Hanseatica arendamised ja nii edasi, siis on võimalik näiteks Tartusse saada Valgast 30 minutiga ja Riiga siit 60 minutiga, et need on kiirraudteede ja maanteedevõrgustiku arenduses täiesti võimalikud. Lisaks sellele on meil siin lähedal asuv ka Kodula piiri jaam avab siis uue transiidikoridori, see on siis Koidula piiri jaamast Valga peale. Nii et potentsiaali paari-kolme aasta jooksul noh, me näeme, et väga suurt ja väga sügavat.

Üks küsimus on loomulikult kuidas meelitada noori spetsialiste maakonda, millist lahendust nähakse?

Eelkõige ikkagi maine ja töökohad. Ja siin ongi nii, et noh mainega me tegeleme koostöös omaüskliiduga? – maavalitsuse arendusagentuur ja teiselt poolt siis töökohtade loomine, et just ettevõtjaid oleme kaasanud sellesse arengu konverentsi ja diskussiooni, et kuidas olemasolevates ettevõtetes pakkuda uusi ja paremaid töökohti ja kuidas luua uusi ettevõtteid ja uusi töökohti.

Mh-mh-mh. Äää... mis veel on arutatud?

Rohkem ei ole, no tähendab, põhiline, mis täna ka diskussiooniks üles on, on see kogukondade koostöö...

Aaa, vot ma puudutangi kaksiklinn Valga-Valka.

Jah.

Milline võiks 12 aasta pärast olla koostöö olla naaberriigilinna Valkaga, sest Valga on ju kaksiklinn, moodustades nii-öelda ühtse terviku Valga-Valka?

No arvatavasti on tegemist tõsise keskusega, mis on noh, ajalooline ka Liivimaa keskus olnud. Ka praegu on näha, et koos on kahes linnas kokku 21 000 elanikku ja päev päevalt kogu see infrastruktuur ja see teenindusvõrk nagu sulandub kokku.

Kaubandus, teenindus – kui kaovad ka mõned bürokraatlikud nüansid transpordi liikumise vahel, siis hakkavad liikuma ka rongid ja bussid üle piiri vabalt. Noh, selles mõttes, täna on siin mõningaid takistusi. Lisaks sellele oleme me näinud seda, et kuna asukoht on väga soodne Tartu ja Riia vahel ja ka Venemaa suunal, siis ilmselt noh, siin on ka see transpordi-logistika potentsiaal väga tugev.

Igal juhul Valgamaa näeb oma tulevikku kaunikesti optimistlikult.

Absoluutselt.

Nii, aitäh.

Lisa 1.10.

Ene Selart, avalike suhete spetsialist.

Nii, väga hea. Nii, milline on siis praeguseks kellaaajaks kannatanud noormeeste tervislik seisund?

Hetkel saan noormeeste tervisliku seisundi kohta öelda seda, et üks nendest viibib meie neurointensiivravi osakonnas üliiraskestes seisundis. Teda opereeriti öösel ja praegu hommikul opereeriti teda teist korda. Teine noormees viibib pulmointensiivravi ehk kopsuintensiivravi osakonnas. Tema seisund on raske, aga stabiilne ning ta on teadvusel. Ja kolmas noormees sai esmaabi ning suunati kodusele ravile. Neljanda patsiendi seisund on hetkel veel täpsustamisel.

Ma rääkisin ka koolidirektori Alina B.-ga ja tema ütles, et vanemate kaudu on temani jõudnud informatsioon, et üks noormees on edasi saadetud silmakliinikusse ning on opereeritud üks silm

Kahjuks selle kohta mul praegu info puudub. Et seda ma ei oska kommenteerida, et võib-olla ütleme, sellele küsimusele ma ei saa vastata selles mõttes, et ma saan vastata lihtsalt sellele, et mis osakonnas nad viibivad ja milline on nende hetkeseisund, aga ravi käigus võidi teda viia vahepeal silmakliinikusse, seal opereerida ja siis tuua tagasi ütleme siis ma ei tea, mis osakonda, millisega nendest patsientidest tegemist oli, et seda ma ei saa kommenteerida.

Eee... kui suur on näiteks elulootus sellel noormehel, kes on väga kriitilises seisundis?

Eee...tema seisund on praegu üliiraske ja seda ma kahjuks kommenteerida ei saa. (Küsimaja hakkab midagi vahele ütleva, kuid vastaja jätkab.) Ma saan ütelda ainult, et tema seisund on üliiraske.

Mis..ee.. kella paiku kannatanud.. ee.. Ülikooli Kliinikumi jõudsid?

Kahjuks ka sellele küsimusele jään ma vastuse võlgu, et.. et see on ilmselt kiirabi (paus) kiirabi teema, ma võin vaadata praegu kas ma leiän selle...

No ärme hakka seda panema jah.. jah..jah... jah...

Jah, seda kellaaega ma ei oska ütelda

Aga praeguseks võime kinnitada, et eee... rohkem kui ee.. 12 tundi on nüüd arstid juba Maarjamõisa Kliinikus ee tegelenud noormeeste elu eest võitlusega.

Jah, seda küll. Jah.

Mhmm, mhmm. Noo okei. Kuule...

(segab küsimajale vahele) „Jah, et tegelikult saaks uudistesse panna ainult vast selle sinu esimese küsimuse (ja) minu esimese vastuse. Et see on praegu hetke seisundi kõige adekvaatsem ja kompaktsem ülevaade: üks neurointensiivis, üks pulmointensiivis, üks kodusel ravil ja ühe seisund on veel täpsustamisel.”

Mhmm. Aga kas sa seda võid öelda, et kas ee.. kannatanud poiste vanemad on ka juba jõudnud kliinikumi?

Kahjuks ma seda ka ei oska...

(samal ajal) Mhmm, mhmm, mhmm, mhmm....

...ja ei saa kommenteerida. Et ma saan ainult ütelda selle üldise tervisliku seisundi kohta ja rohkem ma ei saa ütelda.

Mhmm, mhmm... okei... Kuule, ...kui midagi on, siis... jah, anna.

Jah.

Hoiame sidet siis..

Aga kõike head!

Võib-olla päeva jooksul...jah...veel, veel midagi tuleb eksole...et

(vahele) Jah teeme nii. Ma panen meiliaadressi järsku kirja või...? Et saab meili peale panna?

Jah, pane, pane xxx ätt er punkt ee.

Ätt xx...?punkt xx?

xxx, punkt, xxx, ätt, e, r, punkt ee.

Selge. Et kui mul see neljas patsient selgub... siis ma...saadan.

Jah, jah et siis pane jah see sinna jah juurde et siis ma ei hakka sulle tagasi helistama... Aga nüüd on nii et vist esimesest aprillist pidi muutuma noh need meiliaadressid et siis tuleb see e, r, r lõpuga. Et pane praegu, et kuni 31. märts on see ja alates esimesest aprillist on siis e, r, r, punkt e, e.

Et praegu on ühe r-iga?

Jaa. Praegu on ühe e-ga...või tähendab ü-ü-he r-iga jah... ja siis läheb kahe r-iga. Tead meil siin...

(vahele) Mhmh...

See tohuvabohu kestab veel hea jupp aega edasi. Jah kuule aitäh sulle.

Noh tavai.

Noh, kena.

Kõike head, nägemist.

Mhmh. Nägemist."

Lisa 1.11.

Tartu Ülikooli Õpetajate Seminari klassiõppe programmi juht Evi Saluveer, Õpetajate Seminaril 180 aastat, iga on auväärne, aga hingelt olete ikka vist jäänud nooreks?

Ee, ma arvan küll, sellepärast et ükski õppeasutus ei saagi hingelt vananeda, sellepärast et need asukad ja õppurid on noored inimesed ja seetõttu ma arvan, et Õpetajate Seminar on endiselt hingelt väga noor õppeasutus.

Millised nõuded seab ee nüüd õõ Õpetajate Seminarile tänane päev? Haridusreform viiakse läbi lõputult, aga üks on kindel: õpetajakoolitus peab jääma?

Ee, sellega ma olen täiesti nõus, et õpetajakoolitus ei kao kuskile ja see peab jääma ja me oleme nii palju kui võimalik üritanud ajaga kaasas käia (paus), aga mida me kindlasti oleme püüdnud säilitada, on see, et ee et näiteks meie üliõpilased saaksid võimalikult palju praktikat, et nad ei läheks kooli ainult teoreetiliste teadmistega ja see ongi võib-olla üks asi, mida me Õpetajate Seminari pikast ajaloost oleme kaasa võtnud, see pikk ee rõhk ee pedagoogilisel praktilikal, et üliõpilased, kes meilt lõpetavad, lähevad kooli ja on üsna hästi varustatud ee nii teoreetiliste teadmistega kui ka igakülgete praktiliste oskustega.

Kuivõrd noored inimesed ee üldse tahavad tänapäeval ee tulla o-omandama õpetaja kutset?

Ee õnneks ee ma arvan, et madalseisust oleme me üle saanud, sest et mõned aastad tagasi oli tõesti selline ... seis, et noored ee pigem valisid teisi erialasid kui õpetaja oma, kuid ee paar viimast aastat on näidanud, et see huvi on jälle tõusnud ja kui meil tänava aasta oli lahtiste uste päev haridusteaduskonnas, siis ee meie saalis oli üks sadakond noort inimest, kes olid veel(?) huvitatud õpetaja kutsest ja ma usun, et kuskil (paus) ee kaks kolmandikku neist olid huvitatud just nendest erialadest, mida pakub Õpetajate Seminar; see on siis klassiõpetajad ja koolieelse lasteasutuse õpetajad.

No praegu olete te Tartu Ülikooli alluvuses. Kas auväärt alma mater kirjutab teile palju ette, mida peate tegema või oleteee säilitanud ka teatud iseseisvuse?

Ee, loomulikult olles ülikooli osa me peame oma tööd korraldama ülikooli reeglite ja seaduste järgi, see ... puudutab meie õppekavasid, see puudutab õppejõududele esitatavaid nõudeid eee ja ja palju muud, aga samas oleme me suutnud võib-olla säilitada eee mitte niivõrd iseseisvust, kuivõrd ääm arvestada ka teiste dokumentidega. Näiteks ää meie õppekava erineb teistest ülikooli teistest õppekavadest selle tõttu, et me(paus) lähtume ka õpetajatekoolituse raamnouetest jaa-ja mis võib-olla annavad meile natukene ee sellist ee teistsugust ee kuidas ma ütlen manööverdamisruumi või võimalusi natukene oma õppekava teistmoodi korraldada kui kui päris ee ülikool seda ette näeb vastavalt õppekavastatuudile. Et me nagu lähtume ka sellistest teistest dokumentidest, mis on seotud just õpetajakoolitusega.

No siin 180 aasta jooksul on hariduse saanud päris mitmed tuntud nimed, kes on nime teinud Eesti haridus- ja kultuuripõllul. A kui rääkida nüüd tänasest päevast: kui palju teil õppejõudusid on, kes siis teadmisi jagavad?

Ee, hetkel on meil eem kirjas 35 õppejõudu, aga nad töötavad väga erinevate koormustega; et ma arvan, et neid, kes töötavad täiskohaga, on umbes kakskümmend, aga meie õppekavad on koostatud nii, et et nendel õpetavad ka paljud ee õppejõud teistest teaduskondadest, nii et tegelikult meie õppekavadega on seotud ee nii nii meie enda ee õppejõud kui ka väga mitmed õppejõud ülikooli teistest teaduskondadest.

Ühte vist võime kinnitada siiski, et ega õpetajakutse ei kao, maasool jääb Eestimaal püsima, olgu riigikord ja lipuvärv missugune?

Sellega ma olen täiesti nõus, sest ee nüüd just ee aastapäeva eel me oleme vaadanud ee ka oma ajalugu jälle võib-olla hoolikama pilguga ja tõesti see kool on olnud ee erinevate valitsuste all ja siin koolis on õõ või õppeasutuses on läbi viidud õppetööd väga

erinevates keeltes: saksa keeles ja vene keeles, aga aga see sisu ee õpetajate koolitus on ikkagi suuresti jäänud samaks. Et ee ma arvan ka, et õpetajakoolitus on on üks üks eem üks asi, mis tõenäoliselt mitte kunagi ei kao ja mille järgi jääb alati vajadus püsima.

Kui sünnipäevalaps püüaks nüüd ennast portreterida, siis ee kuidas ta seda teeks? Milline tema tänane nägu on?

Ee, tänane nägu on selline, et ääm meil on umbes nelisada viiskümmend väga motiveeritud ee meeldivat tudengit, kes on valdavas enamuses naissoost. See kool alustas ju ainult noormeeste õppeasutusena. Meil on väga ee (paus) kutsekindlad ja väga oma tööle pühendunud õppejõud ja paljud neist on ka ise töötanud koolis, nii et nendel on hästi suur ee koolikogemus nii õpetamisel ülikoolis kui ka kui ka paljudel üldhariduskoolis. Eem meil on eee ilus maja, mida meee mida me oleme enda käes saanud hoida juba alates 1947. aastast. ... Ja ... ma ei oskagi muud nagu ütelda.

Te ütlesite, et see kool alustas ju Õpetajate Seminarina kunagi ee ammustel aegadel 180 aastat tagasi, siis olid siin valdavalt meesterahvad. Praegu on meie koolides naised. Mida peaks tegema, et rohkem mehi kooli meelitada?

Eem, ma arvan, et see on raske küsimus ja sellele ei oskagi niimoodi kohe vastata, aga võib-olla aitab sellele kaasa õpetaja elukutse üldise maine tõstmine, et ja mulle tundub, et viimasel ajal on selles suunas ka liigutud, et kui võe-võtta kõiki neid programme jaa jaa mis õpetajate kooli kutsumiseks on mõeldud, siis ee võib-olla see natuke töötab ja võib-olla ka ikkagi peaks nende kuigi see palgateema on-on vist küll igavene teema, aga aga võib-olla võib-olla tasuks see ka siiski veel kord üle vaadata, nii et et meesterahvas, kes kooli tööle läheb, tunneks tõesti, et ta saab saab sellist palka, millega ta saab oma peret ülal pidada.

Kui palju näiteks on noormeeste hulgas huvi teie kooli vastu kas või viimastel aastatel suurenenud?

Ee kahjuks ma ei saa seda öelda, et see huvi on suurenenud; et ee meil on hetkel ka üksikuid noormehi, aga mingisugust ee huvisuurenemist noormeeste seas ma kahjuks küll öelda ei saa.

Lisa 1.12.

...muuseumi teadusdirektor Lea Leppik. Milline tähendus siis kultuurilooliselt on kaheteistkümmel akadeemikul?

No kaksteist akadeemikut pidid tegelikult esindama tollaegse eesti teaduse paremaid jõude ja valitigi erinevate erialade esindajad. Noh, nende ümber veidi vaieldi, kas olid kõige paremad. Eriti vaieldi keeleteadlase ja ajaloolase ümber, sellepärast et neid oli teisi ka, kes oleks võib olla olnud ka tugevad, aga põhimõtteliselt olid nad kõik tõesti tegijad Eesti teaduses.

No kui rääkida keeleteaduses, mis suuri vaidlusi tekitas, siis kelle ümber kõige rohkem vaieldi?

Ei hakkagi praegu parem... Tähendab, pakuti igasuguseid variante, aga see, kes määrati koha peale, oli Julius Mark.

Et tolle aja kohta olid need väärilised nimed?

Em, ma arvan küll, jah. Ma võin nad ette lugeda. Keeleteadlane siis Julius Mark, õigusajaloolane Jüri Uluots, ajaloolane Hendrik Sepp, neurokirurg Ludvig Puusepp, põlevkivitööstuse rajaja Paul Kogermann, taimefüsioloog Hugo Kahu, mikrobioloog Karl Schlossmann, lepra ravimeetodi väljatöötaja Aleksander Paldrok ja tähestatistilise koolkonna rajaja Ernst Öpik. Nii et tegelikult olid nad tõepoolest kõik väga tuntud nimed.

Milline on siis aegade side Anno Domini tuhat üheksasada kolmkümmend kaheksa ja kakstuhat kaheksa?

No, aegade side on üsna mitmesugune. Kõigepealt on kindlasti väga paljud nendest ideest ju edasi arendatud, mida tollel ajal arendati ja kõik me võime vaadata, kui palju nende samade meeste teoseid on uuesti välja antud Eesti Mõtteloo sarjas ja muudes sarjades ja ka lihtsalt huvi pärast. Tegelikult mõned ideed on justnimelt uuemal ajal saanud õige hoo sisse. Kasvõi Edgar Kant on eriti võib olla see mees, kes õieti hinnatud ongi alles tänapäeval.

No millistes valdkondades toona, vahetult teise maailmasõja eelõhtul siis Eesti teadus Euroopas juhtivate teadusriikidega rinda pistis?

Nüüd üks põhimõtteline lähenemiskoht muidugi oli see, et kui me praegu väga hindame seda, et teadus oleks rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline, siis sõdadevahelises Eesti Vabariigis sellesse suhtuti teisiti. Et teadus pidi eelkõige andma praktilisi lahendusi Eesti riigi enda jaoks ja see praktiline lahendus võis olla, noh, alates humanitaarainete emakeelsetest õpikutest kuni tõepoolest põlevkivitööstuseni. Nii et selles mõttes on see suhtumine natuke teistsugune teaduse ülesannet nähti teistmoodi. Aga rahvusvaheliselt hinnati kõrgelt ja kes olid ka tuntud tõepoolest tollel ajal rahvusvaheliselt, noh, kindlasti Ludvig Puusepp juba enne Tartusse tulekut. Väga suurt rahvusvahelist huvi äratasid ka Paul Kogermanni uurimused, sest põlevkiviga väga palju polnud tegeldud üldse, ja muus mõttes ka. Ja kindlasti väga suurt rahvusvahelist huvi äratas Ernst Öpik oma astronoomiliste uurimustega.

Nii. Väga hea. Üks suur erinevus 70 aasta taguse ajaga on see, et praegu, kui me räägime teadusest, siis oluline on see, et kui palju juhtivates välismaa teadusajakirjades on professoril publikatsioone ilmunud, aga enne teist maailmasõda, tundub, et see oli vist siis riiklik prioriteet, et põhitähelepanu oli pööratud ikkagi, et kasutades siis hilisemat väljendit "teaduselt praktikasse", et Eesti riigi siseselt asjad kõigepealt korda saada.

Ja, ikka, ikka. Seda peeti väga loomulikuks ja teadlaste ülesannet nähti ikkagi selles, et eelkõige aidata kaasa oma riigi ülesehitamisel ja selles mõttes väga kõrgelt hinnati, kui keegi kirjutas emakeelse õpiku või kui ülikooli juures oli seerumilabor, mis tootis rõugevaktsiini näiteks terve eesti jaoks, siis see oli see tegevus, mida eesti riigil oli

praktiliselt vaja ja seda hinnati kõvasti. Aga iseasi muidugi, ega noh, ega need välispublikatsioonid tollal ajal ka paha ei teinud ühelegi teadlasele ja väliskonverentsidest osavõtmine. Muidugi riik oli ka vaene. Ütleme kolmekümnendate teiseks pooleks oli natuke jällegi see olukord paranenud, aga kahekümnendate lõpus oli vahepeal ikkagi periood, kus ei olnud võimalik konverentsidel käia, sest raha ei jätkunud.

Lisa 1.13.

Keskkonnateenistuse juhataja Ülle Mauer, kui keskkonnateadlikuks on siis tartlased muutunud selle paari nädalaga kõiksugu jäätmete ja prügi sorteerimisel?

Tartlased on väga keskkonnateadlikud, ma võin öelda, et seda pakendiuputust, mis meid on tabanud me ei osanud ilmselt keegi ette näha, et pakendeid sorteeritakse väga aktiivselt. Väga palju tuuakse ja tegelikult ei ole probleem täna mitte selles, et tartlased ei sorteeri prügi, vaid ikka probleem on selles, et kogumissüsteem ei võta vastu neid pakendeid, mida tartlased ära toovad.

Kelle kapsaaeda siis tuleb kivi veeretada?

Pakendite kogumist korraldavad pakendiorganisatsioonid ja nemad teevad lepingud jäätmevedajatega ja need lepingud on sellised, et on mingisugune arv tühjendusi, konteinerite tühjendusi ja täna siis need endised tühjendusgraafikud, nendega ei ole mitte midagi peale hakata. Aga ütleme nüüd nii, et pakendiorganisatsioonid ei ole ilmselt ka arvestanud väga suurte kulude suurenemisega, neil on nagu ilmselt keeruline neid finantse leida, et maksta lisatühjenduste eest ja teiselt poolt on ka vedajad hädas, et nemad ütlevad, et nemad ei jõua nii palju vedusid teostada, et mõni firma ütleb, et tema saab teha nädalas ühe veo, see on kõige rohkem, mis ma saan linnas teha pakenditele. Nii et eks siin on tegelikult kogu süsteemis on hästi palju selliseid haigeid kohti nii-öelda.

Ma tean, et üsna suureks probleemiks on inimestel kujunenud vanapaberi äraandmine, et neid konteinereid napib ja te ütlesite ka, et on kavas nagu mingi väike üleminekuaeg, et võtate asja tõsiselt ette veebruaris. Mis siis hakkab muutuma?

Me tahame veebruaris kindlasti kontrollida kõiki ühistuid ja asutusi, kellel peaksid omal olema omal paigaldatud vanapaberikonteinerid. Ja ja osad nendest ei ole kindlasti seda teinud. Mõnikord on seal objektiivsed põhjused, et kui täna minna jäätmefirmasse ja küsida endale vanapaberikonteinerit, siis seal võib olla ooteaeg. Ja neid konteinereid siis alles tellitakse, aga mõnikord on seal ka lihtsalt passiivsus ja ükskõiksus. Et räägitud on sellest väga palju, kordan üle, et kui on Tartus maja, kus on üle 10 korteri, siis sellisel majal peab olema paberikonteiner ja meie ametnikud veebruaris väga tõsiselt seda kontrollivad.

Kas linnavõim nüüd mõtiskleb ka sellele, et tellida võiolla neid kõikvõimalikke konteinereid juurde ja et võib-olla et ka neid prügiveoautosid oleks rohkem, et ei tekiks paberi-, prügiuputust ja saaks korraldada ära veo nii nagu kord ja kohus?

Neid konteinereid ei saa tegelikult juurde tellida linn, et ütleme kui on pakendite osas konteinerid, siis kogu seda süsteemi korraldavad ikkagi pakendiorganisatsioonid, et nemad peavad neid tellimusi esitama. Ja paberikonteinerite osas, no firmad neid tellimusi teevad, aga praegu on nii, et tootjad ei jõua vist ka jälle järgi

Võtan vikerhommiku jaoks ka isegi mitte kui keskkonnateenistuse juhataja Ülle Mauer vaid kui linnakodanik Ülle Mauer, tavainimene. Kui palju te ise sorteerite kõikvõimalikke jäätmeid?

Mina sorteerin paberi ja paberpakendid eraldi, toidujäätmed ja ütleme aiajäätmed, need ma kompostin. Pakenditest ma kogun klaaspakendeid ja tetrapakke. Väikseid salatkarpe mina liigiti ei kogu. Nii et ma olen pakendite hulgas sellise valiku teinud. Ja ohtlikud jäätmed need lähevad ka kõik eraldi.

Kas teie elukohas on kõikvõimalikke pakendikonteinereid piisavalt või tuleb ette võtta ka mõni pikem jalutuskäik, et klaastaara, vanapaber ära anda?

Minu kodukohas, ma elan Raadil, et minul ei ole väga kaugel. Et meil on nii, et klaaspudelid viib poiss jookseb viib ära. Konteinerisse on umbes 400 meetrit. Et ei ole vaja pikka jalutuskäiku teha.

Kui nüüd paralleele tõmmata muu maailmaga, et võime siis öelda, et jäätmete sorteerimine on hea asi?

Jäätmete sorteerimine on hea asi ja, aga ta peab ikka olema nii, et kõik etapid siis toimivad, et mitte nii, et igas etapis on mingi probleem sees, nagu ta praegu natuke kipub olema.

Lisa 1.14.

RMK konsultatsiooniosakonna konsultant Vaike Pommer, täna räägitakse siin Tartu Ülikooli raamatukogus pärandkultuurist. Mida see pärandkultuur tähendab?

No pärandkultuur on mitmeti defineeritav, aga meie mõistame pärandkultuuri all kõike seda, mis meile on jäänud eelmiste põlvkondade tegevusest ja, ja seda me tahamegi rahvale teadvustada ja eriti peame silmas muidugi maa- ja metsaomanikke, kelle maadel see nende omandit väärtustab.

No RMK tegeleb eelkõige metsaga. Kuidas mets siin pärandkultuuri juures mängu tuleb?

Mets tuleb mängu sellega, et metsas on need muutused olnud tunduvalt leebemad kui põllumajandusmaastikul, mida on küll poldreid ehitatud, küll meljoreeritud, küll kivid ära korjatud, et mets on, mets on sellise tasasema kohtlemise osaks saanud ja sealt võib enam leida.

Mida võib leida?

No... ma ei tahaks seda suurt tüübistikku, mida me kõik oleme välja töötand ja seda metoodikat siin üles lugeda, aga-aga praegu on meil nimekiri üle 130 tüübi, aga lihtsamas keeles öeldes, ka vana talukaev on tänases mõistes juba pärandkultuuri objekt ja või karjamaaküün või joogiküna või talitee, mida enam 50-60 aastat pole kasutatud ja mis ometi püsib.

Kui palju nüüd inimesed, kes metsas ja põllumaal tegutsevad, selliseid asju ära tunnevad?

Ilmselt ei tunne väga palju, et tunnevad sellised sügava koduloo huviga inimesed ja nemad ka osasid asju, et just Järvamaal on meil see positiivne kogemus, kus välitöödel olid valdavalt koduloo huvilised inimesed ja rõõm oli kuulda, et peale koolitusi, mida me oma inventeerijaile teeme, siis tuli üks tõsine talumees ja ütles, et: „Ma pole kunagi arvanud, et ma sealt metsatukast, mida ma tunnen poisikesest peale, leian lubjaahju, et ma lihtsalt ei teadnud, et see on lubjaahju vare, ma ei tundnud seda ära, et selles mõttes jah... ..on see keeruline, et mitte et inimesed ei taha, vaid inimesed ei tunne.

Ja kui ära ei tunta, siis ei osata hoida?

Jaa, nii see paraku on. Ja sellepärast me peamegi väga oluliseks seda... ee.. neid lõpmatuid infopäevi ja kogunemisi, kus me üha ühte ja sama kuulutame, et see on oluline, see on hea.

No tänase üritusega lõpetate ka paar projekti..

Jah, need on kaks pool aastat tagasi alanud Euroopa struktuurifondide toel tehtud projekt koos Keskkonnaministeeriumiga ja Soome Metsamajandus Arengukeskusega Tapio, mille üldnimi oli „Metsandusliku pärandkultuuri kaitse ja rakendamine“ ja kuna projektiinimesed olid väga tublid, siis meile ainti lihtsustatud võimalusel selline preemia, boonused ja võimaldati projekti laiendada ja teine projekt siis oli juba „Metsandusliku pärandkultuuri tähtsustamine loodusturismis“.

Neid pärandkultuuri märke metsas ja maastikul on ülesse otsitud. Mis nüüd nendest siis edasi saab? On kusagil olemas ka info selle kohta, kui palju neid praegu on?

Ee... jah, kuna projektid on olnud, välitööd on tehtud neljas maakonnas, Harju-, Lääne-, Rapla- ja Järvamaal, siis ligi 40 inventeerijat, kes meil on projektis välitööd teinud, on kaardistanud, pildistanud ja geograafiliselt määratlenud üle 6000 objekti. Ja täna võin küll rõõmuga öelda, et maa-ameti tugi on meil olnud tubli ja öö jooksul saadi käima see kaardiserver, kus avalikus kasutuses igaüks võib vaadata, mis kusagil paikneb ja.. ja see on rõõm.

Võib kunagi välja jõuda ka selleni, et kogu Eesti kõik 15 maakonda on nii-öelda ära kaardistatud selles osas?

Jah, me oleme selle projekti esitamise algusest jutlustanud, sõna otseses mõttes, et meie eesmärk on kaardistada kogu Eesti. Ja see ei ole oluline, et kas seda teeb RMK või seda

teeb see või teine projektijuht, aga ma olen kindel, et me sinna välja jõuame, et see tundub küll hull ja publik vaatab ka vahel selliste hallide silmadega kui hulle, aga me oleme kindlad, et see on oluline.

Kui kiirest selleni jõuda võiks?

Praegu on natuke.. natukene segased ajad, et RMK-s on ümberkorraldused ja keskkonnaministeerium ja kultuuriministeerium arutlevad kumba tegevusvaldkonda see kuuluks ja see on alati väga keeruline, kui ei osata määratleda ja tuntakse natukene ka ... hirm on vast vale sõna, aga ikka, et võib-olla peaks ikkagi keegi teine seda tegema.

Lisa 1.15.

Professor Andres Metspalu, millises seisus siis tänasel päeval 2008” on geenivaramu projekt?

Geenivaramu projekt areneb tõusvas tempos, praktiliselt iga kuu ikkagi on rohkem geenidoonoreid, kui eelmisel kuul. Ja laiendame andmekogujate võrgustikku, vahendajate võrgustikku ja tähistame oma nagu andmekogu päevast päeva. Ütleks, et inimeste huvi tasapisi kasvab, see muidugi eeldab ka nendele selgituste tegemist, jaaa me peame ikka nagu ennast reklaamima ega niisama ei tule keegi ka siia, nad ei leia seda üles, aga kasutades need eee meediavõimalusi, Interneti ja ja meie tublid andmekogujad nii perearstid kui ka haiglate töötajad need kõik on meile olnud suureks abiks, ja üllatav on see, et geenivaramul on tegelt väga palju või toetajaid olnud ja toetakse siiaani.

Noh inimesed praegu veel väga vilkalt ei ole eee teie juurde siia tulnud. Mis see siis eee neid kammitseb, kas hirm, teadmatus, vähene informatsioon?

Me saame nädalalõpuks kaheksateist tuhat geenidoonoreid täis. See on kaugelt kõige suurem andmekogum, mis Eestis on olnud, jaa ma arvan, et eee see noh kui vaatate neid numbreid võiks ju veel rohkem olla, mis on tõi loomulikult, aga mis võib olla kammitseb ongi see, et inimestel on igapäevasi tegevusi väga palju, kõik on väga hõivatud, kõik jäävad tööl ja mitmes kohas, ja siin intervjuule tulla läheb ikka üks või kaks tundi aega ära. Ja tundub niimoodi, et paljud inimesed siiski on raskustes, et seda aega leida. Nad ütlevad, et kui me töötaksime nende töö kohas kohe, et siis neil oleks nagu kergem tulla, ja me otsime võimalusi kuidas ka suurematesse asutustesse minna ja seal alustada geenidoonorlusega, nii nagu veredoonorlus vahel käib ka Riigikogus ja Raekojaplatsis emm tegelt tehakse seda tööd. Niimoodi et meie ka püüame kogu aeg laiendada seda võrgustikku ja ikkagi inimesi rohkem informeerida. Ma arvan, et üks lisa, nagu bonus, mis inimesi toob juurde on see kui me nagu teeksime rohkem objektiivseid uuringuid, et praegusi me mõõdame siin vererõhku ja pulsisagedust, ja ja määrame kehamassi indeksi, aga lähiajal me hakkame ka mõõtma kolesterooli ja veresuhkrute ja niisugusi asju, mis võib olla toob eee inimesi juurde eee ja eeee tegelt eeee on see üllatav, et inimesi tegelt niisugused väärtused huvitavad.

Kas see geenivaramu projekt on hakanud nüüd eee liikuma ka eee Tartust kaugemale maapiirkondadesse?

Jah, ta ... me oleme kogu aeg üle maa töötanud ja meil on ikka noh liigi nelisada andmekogujat üle terve Eesti, vaata seda kaarti seal on nagu tublimamad andmekogujad on tähistatud punaste punktidega ja seal on üle terve Eesti neid. Nii et meie kogume kõikides maakondades praegu sellel hetkel ja laiendame nagu emm suurematesse eemm haiglatesse nii linnades kui maakondades. Ja mis on oluline lisada võib olla on see, et andme kogumine on küll tähtis asi, kuid me juba (paus) tegeleme ka andmete uurimisega ja kui siin enne Jaanipäeva saame kahekümne tuhandeni, siis teeme nagu esimesed kokkuvõtted, kes meil siis geenidoonorid on, eee mis moodi nad välja näevad jaaa mis meil on siis siin andmekogus olemas, nii et kuskil Jaanipäeva paiku me teeme nagu esimese sisulise kokkuvõte.

Praegu kui ma nüüd vaatan seda Eesti kaarti, neid punaseid täpikesi on üsna palju Jõgeva-, Tartu-, Põlva-, Võru- ja Valgamaal, aga millegipärast üks ainus täpikene on siis Saare-, Pärnu- ja. ja Läänemaa. Kas need piirkonnad on praegu nagu jäänud vaateküljest kõrvale? Need on ee täpikesed, kus kogutakse ee noh mitu kui need geenid on et nagu kuus.

Need, kus kogutakse vähem, need siia kaardile jõudnud. Siin on nagu ainult tublimate, nagu meie eeskujundlikud andmekogujad. Tegelikult kogutakse igal pool ka Pärnus, ei ole mitte ainult Pärnu linn, vaid on ka rida perearste Pärnu maakonnast, samas on võib

olla Saaremaal on praegu sel hetkel eee vaestest osast, kuna üks tubli andmekoguja suri meil ja me praegult otsime seal asendajat. Läänemaal on läbirääkimised just Haapsalu haiglaga praegu pooleli, Rapla haiglaga. Niimoodi, et tasapisi meee lähme rohkem ja rohkem sügavuti eee Eesti maapiirkondadesse.

Teie jutu kuulates, kui näiteks mul tekib tahtmine hakata geenidonoriks, milline mu siis esimene samm oleks, ja eee võib olla eee teevad ka oma esimese sammu mmm tuhanded raadiokuulajad?

See oleks tegelikult väga lihtne, kui teil on arvuti käepärast, et te võiksite trükkida selle meie küsimustiku selle osa mida saab kodus täita, see puudutab eelkõige teie vanemaid, teie vanavanemaid, me küsime, kui vanaks nad elasid ja kui on teada, millesse nad surid. Ja teine asi see, meid huvitab ka, kuidas te elate, selles mõttes et need asju (te ei oote?), et on kodus võimalik paremini ette valmistada näiteks teie dieediküsimused, mida te eelmisel nädalal sõite, see on nagu oluline, et arvestada välja teie totaalne energia eee tarvidus ja energia kasutamine. Nii et kui...Neid küsimused saab kodus ette valmistada ja siis arsti juures siin läheb ruttu, muidu võib ka tulla lihtsalt Tiigi tänav 61b või Gildi tänava polikliinikusse ja ja eee aga kõige parem on helistada ette neli nelikümmend kaks kakssada kakskümmend neli neli null kaks kaks null vabandust neli neli null kaks kaks null ja seitse ette Tartusja seal pannakse teil aeg nagu arsti juurde, saate kindla kellaaja ja päeva, ja tulete kohal.

Lisa 1.16.

Siis sisse niimoodi. Alles 2007 aasta, - alles tänavu varakevadel valitud Riigikogu on siis saanud nüüd juba esimese vabatahtliku lahkuja sealt ja sellesks on siis proua Liina Tõnisson, kes eile võib öelda siiski suhteliselt ootamatult sellise avalduega välja tuli. Proua Tõnisson, öelge... tõesti teist viimasel ajal ei olnud väga palju kuulda ehkki varem olete olnud suhteliselt aktiivne poliitik ja nüüd siis selline ootamatu samm ja need põhjused olete nüüd ka välja öelnud, aga natuke taustaks siiski, et millest selline põhjus või avaldus siiski tuli, et kas on teatud pettumus ja kibestumus riigikogust?

Ei, ärge, mkhm, vabandust, ärgem nii drastiliselt seda võtkem, ma tuletan teile meelde, et ma ei ole ühegi erakonna liige, ma olin vaid – olin tänase päevaga mu mandaat veel kestab - sotsiaaldemokraatide fraktsiooni liige. Sotsiaaldemokraadid kuuluvad valitsuskooalitsiooni. Ja Valitsuskooalitsioon töötab oma kindlate reeglite järgi, mis on läbi pikkade aastate välja kujunenud, aga see tähendab seda, mis iga aastaga nagu rohkem ja rohkem silma paistab, et valitsus teeb otsuse, annab need parlamendi valitsuskooalitsioonile teada ja see on seejärel peaaegu et kohustuslikus korras täitmiseks. Valitsuskooalitsiooni parlamendiliikmetel ei ole kombeks Eesti parlamendis sõna võtta. Kuna mina olen esimest korda oma 15-aastase parlamendistaazi jooksul parlamendis valitsuskooalitsioonis, siis oli see mulle uus kogemus, mis tähendas seda, et ega keegi ei keelanud mul rääkida ainult, et mis teemal oleksin ma pidanud esinema, kõik on otsutatud, kõik on paigas, kõik on niigi selge, aga selline suhteliselt tegevusetu istumine parlamendis aalis ei paku mulle rahuldust, ma olen teoinimene, ma arvan, aga võib olla täiesti asjatult, et mina olen just see inimene, kes peab tegema, kes peab sekeldama, et asjad õigesse paika läheksid, vastasel juhul lähevad nad valesse paikka. Nii, aga kuna kõige selle järgi täna ja praegu puudub vajadus, siis ei ole mind ka sinna vaja. Ja minu lähedasemad sõbrad teavad, et see ei ole ühe ega kahe päevaga kujunenud arvamus, see on mitmete kuude mõtisklemiste tulemus nii, et neile see ei olnud kindlasti üllatus ja ma arvan, et võibolla Eesti ühiskonnas vajatakse mind kusagil võib olla hoopis rohkem kui sellise korraliku ja kohusetundliku nupule vajutajana. No ometigi te otsustasite ikkagi kevadistel valimistel kandideerida ega omati seepärast, et opositsiooni jääda, et siis saada seal rohkem sõnaõigust.

Ei, kahtlemata mitte, no iga parlamendiliige, kui valimised tulevad, tahab kaasa lüüa, lootuses ikka paremale elukorraldusele selles riigis ja see on endast mõistetav aga, ei, kahtlemata ma ei arvestanud ei opositsiooni ega koalitsiooniga, ma lihtsalt arvestasin, et võimalik, et mind on veel mingisuguses olukorras vaja, et ma olen kuskil kasulik. Noh nüüd täna mulle tundub, et ma võin kuskil mujal kasulikum olla.

Kas ei tundu et võib olla seetõttu ei tahetud teid kuulda võtta, et olite siiski endine keskerakondlane?

Ei, te saite minust täiesti valesti aru. Ma absoluutselt ei taha öelda, et sotsiaaldemokraadid mind kuidagi kuulda ei võtnud, vastupidi, ma olen neile äärmiselt tänulik sellepärast, et ma ei tea Eesti parlamendis juba pikki aastaid, et keegi saaks olla parteiväline, et tal ei ole kohustuslikus korras partei piletit taskus. Sotsiaaldemokraadid ei ole mulle kunagi sellist, kuidas tuleb öelda kohustust peale pannud või sellist survet avaldanud, vastupidi ma olen neile äärmiselt tänulik, et nad mind nii öelda oma seltskonda võtsid, see on üks üks meeldivamaid kogemusi mul, kus sinu sinuga arvestatakse fraktsioonis ilma sinult nii öelda vastutasu nõudmata.

Täna väga...

Te saite minust täiesti valesti aru.

Väga hea. Teil on väga pikaajaline parlamendiliikme kogemus, 15 aastat olete riigikogus Toompeal olnud, mis siis on selle meie parlamendiga juhtunud, et te ütlete riigikogu liikmetel

ei ole enam sõnaõigust, et valitsus või mingisugused väiksed tagatoad tänapäeval juba otsustavad asju.

No. Aga nii on..

Sellest räägiti juba 90. aastate alguses

Vaadake aga kui 90 vähemalt peeti parlamendis debatte, lausa sõnasõdu, vaieldi, esitati argumente, tõestati, kõik olid huvilised. Täna ma ei näe neid huvilisi selles saalis enam, kõigil on mingisugused väga olulised kõrvaltegevused: kes tantsib, kes laulab, kes ratsutab, kes sõidab jalgrattaga. Aga need on ju võõrtegevused, aga ma ei näe sellist, noh kuidas tuleb öelda, südamest tulevat indu selles parlamendis, et midagi selle riigi heaks ära teha, igaüks tegeleb oma isikliku populaarsusega, tundub mulle.

Ja nüüd ise otsustate ka siiski samas loobuda.

No aga...

Kas see ei ole käega löömine natuke?

Ma arvan, et ma olen selle riigi heaks teinud, mida ma olen osanud, ma ise arvan, et ma olen palehigis töötanud ja ja seega nagu ma juba ütlesin, mina rohkem teha ei oska, ja ma ei löö käega, ma kutsusin ka eile õhtuses oma parlamendi viimases kõnes parlamendi liikmeid üles olema iseseisvamad, mõtlevamad, aktiivsemad äkki nendest noortest inimestest kasvab midagi midagi tõeliselt professionaalset, kes tegelevad rahva probleemidega.

Teie asemele peaks riigikokku tulema Jüri Tamm, kel on ka juba kogemus selles rollis olemas. Kuidas te teda hindate?

Ma jätangi oma koha sellepärast südame rahuga maha, et minu asemele tuleb Jüri Tamm, kes inimesena on äärmiselt aus, kohusetundlik ja võib olla tuleviku suhtes ka positiivsemalt meelestatud kui mina. Mul ei ole Jürile ühtegi etteheidet, vastupidi, ma loodan teamast palju. Jah, tal on vähem poliitikatöökogemusi kui mul, aga ma olen lubanud, et ma olen tal alati käepärast kui ta peaks vajama.

Aitäh, Liina Tõnisson, selle intervjuu ja siis selle pikaajalise töö eest, me loodame, et te siis Eesti poliitikast siiski veel ei lahku ja teie teravat meelt ja sõna saab ikkagi jätkuvalt kuulda.

Kui keegi seda vajad siis kindlasti.

Lisa 1.17.

Kell Vikerraadios saanud seitse ja kolmkümmend viis minutit. Räägime nüüd päevapoliitilistel teemadel. Täna peab valitsus saama taas kokku, et leppida kokku edasine eelarvekavand. Täna arutab valitsus siis riigieelarve kärpeid ning püüab kokku leppida järgmise aastate, järg...järgnevate aastate riigieelarve strateegiat. Nüüd on meil telefoniühendus rahandusministri Ivari Padariga. Tere hommikust.

Tere hommikust.

No milline on see sõnum, millega teie täna valitsuse istungile lähete? On vahepeal olukord positiivsemaks läinud?

No nüüd alates eelmist neljapäevast ei ole ju ka mmmm meil ühtegi lisa..ee..koosolekut olnud, et ega täna mm siis esmaspäeva õhtul me lähmegi välja mmm nüüd nende asjadega, mis esmaspäev, mis me neljapäeval kokku leppisime, ehk siis eelkõige teema riigi kinnisvara aktsiaselts ja-ja tema tulevik, samuti eeldatavasti tuleb teemaks ka kohalikud omavalitsused ja-ja-ja nende finantskohustused, et neid tuleb paratamatult kõige selle eelarve kontekstis võtta, nii nagu me ei räägi ju täna mmm mitte üksinda riigi eelarve ja tema eeee kärpmete vajadustest, aga me räägime ikkagi valitsussektorist, kuhu kuulub siis nii-öelda kõik riigis toimub toimuvad kulutused.

No teie kolleeg ja teie erakonnakaaslane Heiki Nestor ütleb tänases Postimehes ka, et tõenäoliselt ei suudeta kõike ikka endiselt kokku leppida ka täna ning tuleb veel üks istung teha. Kuivõrd positiivseks teie ise hindate seda, et lepitakse kokku, otsustatakse ära, et hea küll me kõik peame püksirihma pingutama?

No ega ma ei ole eeldandki, et need läbirääkimised lihtsad saavad olema ja miks eelmisel neljapäeval oli-oli lihtsalt esimene lugemine kogu sellele teemale ja täna läheb arutus edasi ja-ja ma ei ole veel täna kindel, et täna need arutlused eee nagu lõpuni saavad arutatud ja noh ega siis rahajagamine pole kunagi lihtne.

Skeptikud on väitnud, et see eelarve või eelarve kärpmete diskussioon ee on küll viimane hoop valitsuskoalitsioonile. Kuidas teie seda kommenteerite?

Noh ei ole see valitsuskoalitsioon nii habras teps mitte, et selles suhtes, et valitsuskoalitsioonis jõudu küll ja-ja ega noh ei ole ühtegi valitsuskoalitsiooni kelle jaoks eelarvekõnelused ei ole selline hell teema. Et siis selge et, selleks et olla edukas minister on vaja vaat ministrit ka-ka siis rahalisi hoobasid selle jaoks.

No te lisaks praegusele riigieelarvele tegelete ka uue riigieelarve strateegia koostamisega. Mis on järgmise aasta või järgnevate aastate olulisemad teemad riigieelarves?

Noh, kõigepealt me panemegi paika need rahalised piirid, millest saame rääkida ja täna täna me peame mõistlikuks, et-et võrreldes kehtiva riigieelarvestrateegiaga näiteks järgmisel aastal oleks-oleks kulutusi ligi seitsme miljardi krooni võrra vähem. Ja-ja selle ettepanekuga oleme me ka siis kabinetti tulnud ja-ja siit lähtuvalt on meie tegevused, et meil on kasiino ajalised piirangud ees ehk siis seadus ütleb, et ma pean olema nende aruteludega mai lõpuks valmis, et siis mai viimasel valitsusistungil peab olema see eem riigieelarve strateegia saama kinnitatud.

Ja ma saan aru et tänasel päeval veel ei saa öelda, mis on need järgnevate aastate prioriteetid eelarves?

Ei selles suhtes on niimoodi, et-et siin on õõää ka sellised poliitilised arutelud on väga ää, kas siis üldisemad poliitilised arutelud on-on-on selgelt ees, et vä et-et-et kuidas me üldsegi lähtume siis, et kas me lähtume-lähtume siis kärpmetest järgnevatel aastatel matemaatiliselt, et-et-et lahutame, kas igalt ühelt proportsionaalselt või siis, või igalt ministriumilt mingi koefitsiendiga üldsumma või läheneme nii et vaatame rohkem sisu sisse, et mis me saame teha ja mida mitte.

Meie ajalehed ja ka telesaated, uudised, raadiouudised on täis erinevaid prognoose, kuidas Eestil läheb üha halvemini ja Eesti Pank on avaldanud meil uue prognoosi, mitu erinevat prognoosi, kuidas Eestil läheb veel kiiremini halvemini. Kuidas teie sellistele viimase päeva kuulutajatele nii-öelda kommentaari vastu annaksite?

Noh viimsest päevast on asi kaugel ja-ja-ja selles suhtes on riik eem, kes teeb õigel ajal õigeid otsuseid nagu tänasel juhul tehakse eelarvekärpeid, et selle riigiga ei saa midagi hullu juhtuda. Et need riigid, kes kardavad tõele näkku vaadata ja ei julge neid, ei julge otsuseid teha on, nendega võib olla alati-alati probleeme ja muresid. Et selge, et ega siis see tänasel juhul me tahame, et riigieelarvest oleks tasakaalus, see on igati õige ja-ja selge et-et Eesti riigil on ka raskemateks aegadeks erinevaid reserve. Kuigi ma ütlen et-et kui ma olen vaadanud jälginud neid erinevaid arvamusi, nii Eesti panga analüüse kui rahandusministeeriumi analüüse, siis stsenaariumeid on erinevaid aga ükski stsenaarium ei ole selline, mis, noh mis oleks nii-öelda ääretult must, et-et selge et ääretult palju sõltub, kui hästi me suudame ennast orienteerida emmm ekspordile, et selge et odava allhanke aeg eesti majanduses on läbi jump väga paljud ettevõtted, kes on võtnud endale eesmärgiks olla edukad ekspordiettevõtted. Üks selge, et tuleb-et tuleb kogu seda valdkonda toetada ja-ja-ja lootakse ja vaadata seda, et-et majandus ikkagi siis areneks kasutoovalt.

No loodetavasti oleme meie siis vähemalt see riik, kes, mida juhib valitsus, kes julgeb oma otsuseid vastu võtta.

Noo-jah ei ole ju mõtet tulla mmm aega raiskama valitsusse, kes otsuseid ei tee.

Mhmh. Nii on. Ma tänan rahandusminister Ivari Padar täna hommikul meiega liitumast ja jõudu teile eelarvestrateegia läbirääkimistel.

Jah, tänan teid.

Seitse ja nelikümmend üks minutit on kell Vikerraadios.

Lisa 1.18.

Kell on saanud nüüd 7 ja 36 minutit. Räägime prügist – teemast, mis tõenäoliselt selle aasta algusest on väga paljudele nii peavalu valmistanud ka kui ka küsimusi tekitanud. Täna Postimehest loome ... loeme lugu sellest, et muinsuskaitsealune maa mattub prügisse.

Loendamatud autokummid, sajad mustad prügikotid ja vihmast vettinud voodid palistamas Tallinna külje all oleva Jõelähtme valla suvilarajooni aukus külateid. Selline pilt avaneb riigile kuuluva muinsuskaitsealusel maal. Lisaks loole näeme ka tänasest ajalehest fotosid sellest, et olukord on ikka hhhh piinlik kui nii öelda. Meil on nüüd telefoniühendus keskkonnaministri Jaanus Tamkiviga. Tere hommikust!

Tere hommikust!

Lihne küsimus. Mida teha selleks, kuidas välistada seda, et (naeruturtsatus) Eesti inimesed võtavad kätte ja viivad prügi kuhu iganes. See Jõelähtme vald pole ju ainus näide. Ma kujutan ette, et ükskõik, kes on käinud Eestimaa teedel ja näinud seda, mis tegelikult toimub.

Jah, tõepoolest. See, mis on juhtunud, see on juba tehtunud. See kevadine suurüritus, mis on kavandatud vabatahtlike poolt Eestimaa puhtaks teha, me loodame, et me suudame selle koostöös siis ka ministeeriumiga need asjad ära korraldada jaja olukorda parandada, aga põhiküsimus on ikka selles, et see prügi ebaseaduslikesse kohtadesse ei satuks ja see ennetuslik tegevus ja suhtumise kujundamine ühiskonnas, et see on väga taunitav tegevus. Ja ka kodanike endi selline järelvalve, kui midagi sellist juhtub, siis tuleb sellest teavitada või või sellele inimesele, kes sellise asjaga tegeleb, teda tuleb siis hoiatada ...

... noh, te räägite ka sellest, eksju, et loomulikult on võimalik teha trahve ja peaks tegema trahvi inimestele, kes seda teevad. Kui sageli tegelikult üldse inimesed, kes viivad suvalisse oma prügi või või autokummid või midaga iganes metsa alla, kui sageli nad vahele jäävad? Vaevalt, et inimesed viitsivad nii öelda istuda igapäev metsa all ja vaadata, kes toovad nende metsa lähedale prügi.

Seda muidugi jah, aga tuleb tunnistada, et keskkonnainspeksioon viimasel ajal on muutunud selles osas aktiivsemaks ja neid trahve on tehtud rohkem kui kunagi varem ja ... khm ... need trahvid on küllaltki kopsakad. Ütlen ära, et eraisikutele näiteks kuni 18 000 krooni ja juriidilistele isikutele kuni 50 000 krooni sellise teo eest. Ega tingimata ei pea alati ka nägema, kui see prügi sinna viiakse. Prügi on teatavasti väga selline individuaalne ja kui seda prügi analüüsida ja vaadata, mis seal tegelikult seal sees on, siis on võimalik selle prügi omanik kindlaks teha. Ja selle tulemusena ka teda vastutusele võtta ja ja keskkonnainspeksiooni juhtidega me oleme sel teemal vestelnud ja ja lähitulevikus saab see tegevus olema oluliselt aktiivsem.

No 3. mail on suur kampaania „Teeme ära 2008“, võtame kätte ja teeme Eestimaa puhtaks. Kui inimene, kes lihtsalt näeb teeveeres prügi vedelemas, ei tegele sellega ei taha seda teada, kas, ma ei tea, keskkonnateenistused võtavad kätte ja näevad lihtsalt, et metsa all on prügi – lähen võtan ära – või hakatakse pigem otsima süüdlasi, et kes peaks selle ära viima?

Tehakse nii ühte kui teist. Esimene lahendus, mis on ka täiesti loogiline, on ikkagi see, et tuleks üritada kindlaks teha, kes selle prügi sinna viis. Sest vastasel juhul kujuneb ju olukord, et osa inimesi viivad prügi metsa ja teised sealt seda koristavad. Niimoodi me tulevikus kindlasti enam edasi jätkata ei saa. Et me peame saama sellele tegevusele piiri peale, mis tähendab seda, et vähemalt osa nendest inimestest, kes on sellist tegevust harrastanud, neid tuleb võtta vastutusele.

Kas 1. jaanuarist kehtima hakanud uus prügisorteerimisekord on teie hinnangul ennast õigustanud? Kas eestlased teavad, tahavad teada ja viitsivad tegeleda sellega, et see prügi, mis, olgu siis mitte nüüd enam metsa all, vaid lihtsalt lõpuks ka prügimägedel, jõuab sinna niimoodi nagu uus kord ette näeb?

Jah, selles osas tuleb tunnistada, et on positiivsed uudised. Et kuskil 80% või isegi rohkem Eestimaalast inimestest ütlevad, et nemad teavad sellest küsimusest, sellest probleemist, et nemad sorteerivad prügi. Mis on tegelikult väga hea tulemus. Et sellest prügimajanduses ei ole ainult halvad uudised, et selles osas sellised ühiskonnateadlikud kodanikud on väga hästi tulnud protsessiga kaasa ja inimesi tuleb tunnistada ja kiita selle eest.

Eeee ... äkki oskate nõu anda. Kui ma lähen linnast välja või ka linnas näen prügi, mida ma peaks tegema? Võtma selle üles või või vaatama, et ah küll keegi tegeleb sellega?

Jah, noh, võiks võtta selle üles, küll aga ma ei kujuta päris hästi ette, et tõepoolest et inimesed hakkavad looduses käima ja niimoodi ükshaaval prügi korjama kokku ja seda kusagile ära viima, et öö... küllap on ikkagi see, et tuleks siis teavitada sellest kohalikku keskkonnateenistust, kohalikku keskkonnainspektsiooni, juhtida tähelepanu. See prügi tuleb muidugi sealt lõpuks koristada, aga nagu ma ütlesin, kogu selle protsessi eesmärk on ikkagi see, et me peame selle tegevuse Eestimaal ära lõpetama.

Et me lihtsalt ei loobi igale poole?

Justnimelt. See, et me ei pane prügi selleks mitte ettenähtud kohtadesse. Inimesed, kes sellega tegelevad ikkagi nagu ma ütlesin nad peavad saama seda ikkagi tunda, siis kasvõi läbi oma rahakoti.

Kolmandal mail on suur kampaania, suur heategevusaktsioon „Eestimaal puhtaks“. Õelge ausalt, kas võtate ka ise sellest osa, lähete Eestimaal puhastama?

Jah, keskkonnaministeerium on selle protsessiga kaasas ja me oleme selle vabatahtlike ringi ja selle esindajatega Rainer Nõlvakuga ka kohtunud ja seda teemat arendanud, et keskkonnaministeeriumi abi selle protsessi läbiviimisel, selle ürituse läbiviimisel on kindlasti olemas ja aitame enda poolt kaasa ja kindlasti keskkonnaministeeriumi inimesed võtavad sellest osa. Nii et ... Nii et ega siin sünnib meie kõigi ühise panusena.

Nii et ma siis ikkagi loodan, et minister ise on ka metsa all teed puhtaks tegemas.

Jah, kindlasti, kui ma olen Eestimaal pinnal sel ajal, siis loomulikult olen ma selle ühel üritusega kaasas.

Suur aitähk teile Jaanus Tamkivi ja ilusat päeva.

Aitähk!

Seitse ja nelikümmend kaks minutit on kell Vikerraadios.

Lisa 1.19.

Tulemas on esimene mai ja see on üle maailma igal pool ametiühingute aktsioonide periood ja isegi täna on ka juba üks miiting tulekul ee ja sellepärast võtsimegi ühenduse ametiühingute keskliidu juhi Harri Taligaga. Tere hommikust Harri.

Tere hommikust Vikerraadio.

Nii, mida siis räägid meile tänasest miitingust mnmööd millega Tammsaare pargis keskpäeval alustate.

No tegelikult täna ei ole nüüd päris miiting. Täna on, täna me tähistame jah küll avaliku niioelda koosolekuga või avaliku üritusega ee rahvusvahelist tööõnnetustes hukkunud ja vigastatud töötajate mälestuspäeva, mida maailma ametiühingute konföderatsioon korraldab juba kolmeteistkümnendat aastat järest ja-ja kus siis umbes kaheksandat või üheksandat aastat löövad kaasa Eesti ametiühingud. Nii et see on selline mmm üritus, kus me siis ee juhime tähelepanu sellele, et Eestis on lood töötavishoiuga ja tööohutusega väga halvad. Meie ee niioelda hukkunute ja vigastatute numbrid on suhtarvudes kaks korda kõrgemad kui-kui arenenud Euroopa Liidu liikmesriikides ja see kõik tuleneb sellest, et Eesti riigil praktiliselt puudub töökeskkonna poliitika. Eesti riik ei ole midagi teinud selleks et-et kehtestada tööõnnetuste kutsehaigus kindlustus. Täna täitub muuseas 15 aastat päevast kui allkirjastati kolmepoolne kokkulepe, kus-kus rõhutati vajadust tööõnnetuste kutsehaigus kindlustus kiiresti kehtestada, aga nagu öeldakse ee, midagi sisuliselt selle aja jooksul juhtunud ei ole.

Paraku on see nii. Aga siis on tulekul esimene mai ja teatavasti eelmisel aastal tuntud sündmuste tõttu jäid nagu laiemad ettevõtmised ära aga sel aastal kavatsete ilusat ilma ära kasutada ja ikkagi välja tulla.

Jah õõ, tõesti nii ta on ja-ja tavapäraselt algab siis meie üritus ee niioelda rahvapidu siis ee kell kaksteist 1. mail Harju mäe kõlakoja juures, kus me varasematelgi aastatel oleme Tallinnas oma-oma üritusi esimesel mail korraldanud ee. Ilm tõesti väga ilusat. Ma loodan, et sellesmõttes ka rahvast tuleb palju. Esineb ee meil seekord ansambel PS Troika ja-ja siis ee lisaks PS Troikale on ka Peeter Oja lubanud tulla ja-ja rahvast naerutada oma sketsidega.

Aga ei saa üle ega ümber sellest mmm milleni jõuti eelmisel nädalal ehk läbirääkimiste uue töölepinguseaduse eelnõu ümber, ee kuidas ise hindad, kas kilbige või kilbil tuli ametiühing välja, sest ajakirjanduses ja ka poliitikute poolt ..antav.. antud hinnangud on väga vastuolulised.

Eeh, noh kui me ei oleks ee nõ kilbige, siis me ei oleks sellele leppele alla kirjutanud. See on ju päev selge. Ee kui keegi püüab jätta muljet, et ametiühingud on totud, kes millestki aru ei saa ja-ja lasevad endale niioelda koti pähe tõmmata, siis see hinnang küll tõele ei vasta. Et teisisõnu ee maa.. nendest hinnangutest, mis seni kõlanud on võtaksin pigem komplimentina ee ühte-ühe-ühe juhtpoliitiku välja arv..väljaõeldud arvamist, et-et ametiühingud saavutasid liiga hea tulemuse, liiga hea kokkuleppe, et sellega ei saa mitte rahul olla ja see asi tuleb kõik riigikogul ümber vaadata. Nii, et kui me räägime töölepingu seaduse eelnõust, see on väga mahukas teema. Seal on väga palju erinevaid sätteid ja-ja ütleme nüüd koondamishüvitiste ja-ja siis etteteatamistähtaegade eee väljakiskumine üldisest kontekstist on-on täiesti meelevaldne, ei pea paika. Ametiühingute jaoks on äärmiselt oline see, et esiteks seda sama koondamishüvitist maksab töötukassa ainult tööandjalt laekunud maksetest. Tähendab ise me ei maksa oma koondamisi kinni. See oli algusest peale meie väga selge põhimõte ja nõue. Teine teema on-on üldse see, et töötajate turvalisus suureneb oluliselt just nimelt töö kaotuse ajal ehk tööstuskindlustus hüvitise määrad tõusevad.

Töötuskindlustuse hüvitise saajate ring laieneb. Ooa poolte kokkuleppel lahkunud, kes jah algul olid küll siis kui seadus vastu võeti olid-olud kirjas kui-kui isikud, kes saavad kindlustushüvitist, kuid reaalselt ei ole nad kunagi kindlustushüvitist saanud. See säte tühistati enne kui kindlustushüvitisi maksma hakati.

Teine oluline moment on see, et kui inimene lahkub oma soovil, ka täna on neid üsna palju, tuhanded inimesed, kes lahkuvad omal soovil, aga-aga hakkavad siis saama 1000 krooni töötubiraha või-või riigi töötutoetust, on selge, et ükski terve mõistusega inimene ei lahku omal soovil 1000 kroonise hüvitise peale. Need on tegelikult varjatud koondamis juhtumid. Ka need saavad kaitse. Ka nemad hakkavad saama töötuskindlustushüvitist. Tõsi küll, esialgu niioelda madalamas määras, aga ka see on oluline samm edasi.

Töötajate vastutuse piirangud väga selged, väga täpsed. Täna on-on väga palju piiramatu varalist vastutust, kollektiivset varalist vastutust, kus, mis on täielik niioelda nõukogudeaja rudiment ja-ja, mida tööandjad meelsasti kasutavad. Selles osas toimuvad põhimõttelised muudatused ja tööandja peab hakkama maksma vastutuse eest eraldi tasu kui ta tahab seda vastutust kehtestada. Töötaja saab vastutada ainult niioelda selle tasu ulatuses mitte kogu oma palgaga. Need on väga lühidalt öeldes kõige olulisemad muudatused mis-mis ee kindlasti ei ole töötajale kahjulikud.

Mida sa ennustad, kas riigikogus ee kokkulepe niioelda kistakse lõhki või õõ läheb see läbi enam vähem sellisel kujul.

No ma usun, et Eesti on siiski nii palju juba tsiviliseeritud riik, et seda kolmepoolsuse põhimõtet, mis kogu maailmas ee tsiviliseeritud riikides on aluseks töösuhete ja-ja sotsiaalkindlustuse tööturupoliitika küsimustes. Kolme..ee, et seda austatakse. Kolmepoolsuse põhimõttel toimub ka rahvusvaheline tööorganisatsioon, kus on esindatud lisaks riikidele või valitsustele ka ametiühingute ja tööandjate ühendused nii, et kindlasti see debatt tuleb keeruline. Kindlasti see deeb.. see debatt tuleb tuline ja meie soov on-on, selge soov on see, mis-mis sai sisse kirjutatud kolmepoolsesse kokkuleppesse, et ee töölepingu seaduse eelnõu arutellu riigikogus kaasatakse ee sotsiaalpartnerite esindajad ehk siis ametiühingute ja tööandjate keskliidu esindajad. See tähendab seda, et meie inimesed hakkavad viibima ee kõigil nendel sotsiaalkomisjoni aruteludel, kus-kus sellest seadus eelnõust juttu tuleb, kus-kus arutatakse konkreetseid neid muudetud ettepanekuid. Ja ka tööandjad on öelnud väga selgelt seda, et nende huvi on, et see seadus eelnõu jääks tasakaalu, et seda kokkulepet, mida-mida me oleme sõlminud või mille me oleme saavutanud et-et seda-seda austatakse. Sest selge on see, et kui seal püütakse niioelda uuesti asi tasakaalust välja keerata ja-ja jaa ee kirjutada sisse muudatusi, mis on tööandjat.. või töötajatele kahjulikud, siis loomulikult me nendega nõus ei ole, siis me hakkame korraldama protesti aktsioone.

Ega midagi. Aga kõigepealt, siis läheme 1. mail siis näitama oma solidaarsust. Aitäh sulle Harri Taliga Eesti Ametiühingute Keskliidu juht. Meie jätkame siit aga töölispoisi lauluga.

Lisa 1.20.

Kui mul oleksid konnasilmad, siis ma vaataksin üle nurgakalle, et kas Marek Strandbergi jalgratas on alles aga ta kinnitas, et pani selle kenasti lukku ja seni vist pole veel ära viidud. Tere hommikust, Marek Strandberg.

Hommikust.

Me lubasime, et räägime tegelikult ühel mureteemal. Sellest, et.. puudega ahju kütmine ja maja kütmine võib osutada ühel päeval juba päris korralikuks.. luksuseks.

Ja, täpselt nii. Selles mõttes, et mida enam me võtame kasutusse laiemalt suurenergeetikas kõikvõimalikke taastuvkütuseid: puitu, muud biomassi, põhku - mida iganes, seda .. väärtuslikumaks see ka majanduse jaoks muutub ja ma arvan, et ei ole kaugel aeg, kus inimesed, kes on harjunud kümneid tihumeetreid puid oma.. oma.. talvises mugavas majas niioelda ära põletama, on päris tõsise valiku ees. Ja valik on see, et kuna tegelikult enam mingit odavamalt kütust võtta ei ole, siis valik on ainult üks – maja soojustada ja energiasäästlikuks muutuda.

Ja me räägime siin tegelikult ka konkreetsetest plaanidest. Näiteks nendega, mis on seotud Tartu ümbrusega.

No nii, Tartu ümbruses, nagu te teate, on Fortum plaanis ehitada. Ja ongi ehitusplaanid käimas...ühte suurt niioelda soojus-elektrikoostootmisjaama..ja nii nagu te teate on Tallinna lähedale Väosse samasugune kerkimas... Laiemalt, mida rohkem selliseid jõujaamu kerkib, seda parem nii ökoloogilises kui majanduslikus mõttes. Loomulikult ka inimestel tuleb arvestada paratamatult, et see tingib ka kütuste kallinemise ja ühtekokku sellist aega, kus oleks valikuliselt üks kütus või mõned... häbematult odavad, seda aega maailmas enam ei ole.

Nonii. Aga igatahes me loeme igal nädalal lehest, et Eestis päris innukalt tegelikult otsitakse ikkagi alternatiivseid võimalusi. Ja jutt ei ole sugugi ainult tuumaenergiast, mille poole teie olete kõhedusega vaatate. Möödunud nädalal tõi siin kaks uudist sellest, et prügiga võib sama hästi elektrijaama käigus hoida.

Jaa loomulikult. Et riik on...

On see ka hea mõte?

See on nii ja naa. Selles mõttes, et see sõltub prügist ja oluline on tähele panna seda, et prügipõletusjaamu kasutatakse ennekõike riikides, kus prügi sorteerimine on korrektne ja korralik. Milles on küsimus? Sellest prügist tuleb eemaldada eelnevalt täiesti eraldi spetsiaalsetes põletuskolletes siis kloore ja muid halogeene sisaldavaid plastikuid, näiteks nagu polüvinüülkloriid või siis PVC nagu seda lühendatult küs.. kutsutakse. Sest nende plastikute põlemisel võib tekkida ülimalt toksilisi ühendeid. Ja teine asi, mida tuleb Eestis silmas pidada, et keegi ei hakkaks juba suletud prügilaid selle nimel, et sealt mingisugust jäädet välja võtta ja seda põletama, avama.

Jälle häda.

Kahjuks küll, jah. Et me peame lähtuma ikkagi sellest, et juhul kui prügi on sorteeritud, juhul kui me teame, et need materjalid, mida põletama hakatakse, ei tekita mürgiseid ja toksilisi ühendeid, siis.. palun väga.

Igatahes prognoosid on tehtud, et kui peaks meile kerkima need prügi jõul töötavad elektrijaamad, siis mõne protsendi ulatuses võiks energiavajaduse ära katta küll. Paari protsendi kanti jääb täna ka elektri, vabandust, siis tuuleenergia panus, mis loomulikult võiks teena veel kasvada.

No Eesti energiaallikast võiks tuul moodustada neljandiku või kolmandiku ilma erilise probleemita kui mõistlikult läheneda. Ja.. ja.. ma arvangi ,et tegelikult niioelda Eesti lahenduseks on energeetiline mitmekesisus ja seepärast ma ütlesingi ja ma olen selles sügavalt veendunud, et tulevik maailmas on selline, et ühtegi märkimisväärselt

odavamad energiaallikat kui mingi muu, ei ole olemas ja.. ja.. tuumaenergiaga juhtub sama lugu - kui nõudlus selle järele kasvab, siis pange tähele, ka tuumaelektri hind läheneb ükskõik millise muu energiakandi hinnale.

No homme on teil konverents, kus te räägite kõigile neil neemadel lähemalt aga pöörame korraks asjad nõnda, et, Marek Strandberg, te olete tarbija, kes peab nüüd valima neil päevil, missugusele küttele siis õigupoolest oma maja rajada ja valida tuleb sellest keskkonnast, mis meil täna siin on. Kui puudega kütmine ei ole enam see väga hea mõte, siis mis on parem?

Ei, kõik küttes on head. Lihtsalt tuleb valida see õige maja. See on nagu võtmeküsimus, millest räägime.

Energiasäästlik..

Energiasäästlik maja ja see on ainukene viis, millisel moel pikas perspektiivis toime tulla ükskõik milliste kütustega ükskõik kui kalliks nad muutuvad. Ja mingit muud lahendust ei olegi. Ei ole olemas niiõelda garanteeritud odavat kütust. On võimalik ainult ehitada säästlikke hooneid.

Kena, te lähete nüüd jälle säästlikult jalgrattaga sõitma. Kuuldavasti silmapõletik oli hiljuti olnud..

Ka mitme otsaga asi aga põletikust sain lahti.

Aitäh, Marek Strandberg. Kena päeva.

Lisa 1.21.

Ma palun, et te ütleksite oma nime ja ametinimetuse.

Kalev Kreegipuu, Eesti Põllumeeste Keskliidu nõukogu esimees.

Millised on praegu põllumeeste kõige tulisemad probleemid, mis vajaksid arutamist?

Eks kevad on saabumas ja kõige kurvem ja tulisem probleem on see, et praegu viimastel kuudel põllumeeste olukord on väga kiiresti muutunud kehvemaks. See olukord, mis oli veel aastavahetusel, on tänaseks kardinaalselt muutunud ja paljude põllumeeste jaoks on probleem, kuidas minna põllule, millega osta kütust, millega osta väetisi, sest et põllumeeste bilansid on jäänud viimastel kuudel nii kehvaks, et ka pangad ei võta enam põllumehi jutule. Kuni selleni välja, et ikka aeg-ajalt viimastel päevadel tuleb uudiseid, et osade põllumeeste arved on juba nii-öelda arestitud ja kinni pandud, et see on päris kurb ja tõsine probleem praegu.

Loomulikult põhjuseid on mitmeid ja kõige suurem põhjus on kindlasti turu kukkumine nii eelkõige just piimahindade osas, aga ka teravilja ja rapsi ja muude meie poolt toodetavate toodete hinnad on madalad praegu, alla omahinna eelkõige. Alla omahinna toota ja müüa teatud aja võib, aga mingil hetkel saabub ikka see piir, kust edasi minna ei saa.

Millised on tuleviku väljavaated? Mis võiks veel nüüd kevade hakul ja suvel juhtuda?

Noh, eks me kõik ju loodame siiski, et meisse suhtutakse mõistvalt nii riigi poolt kui pankade poolt ja loodame loomulikult ka turgude paranemist. Aga noh, praegused märgid küll näitavad kahjuks seda, et lähinädalatel või lähikuudel turud oluliselt ilmselt ei parane, et võib olla ehk sügise poole. Nii et, eks me ise peame pingutama ja me loodame ka teatud riigi tugelele ja abile ja garantiidele selleks, et need kuud siiski üle elada.

Suur aitäh!

Palun.

Lisa 1.22.

Alustame juttu võib-olla selle helgema poole pealt... et homme tehakse üks lasteaed lahti uuesti... avatakse.

Jah.

Et ... kui palju jääb nüüd Tartus see..peale selle lasteaia avamist jääb veel neid nõ järjekorras ootavaid lapsi, kellel veel kohta pole?

See on keeruline küsimus, sellepärast, et siin on kaks momenti. Üks on see, et järjekorras need kes on kirja pannud, et nemad tahavad kohti saada on lapsi üksjagu, umbes seal tänase päevaga umbes kuussada.

Aga kui Sipsiku lasteaia valmides pakuti lapsevanematele kohti, siis pidi kahesaja kuuekümmene lapsevanemale pakkuma, et sada kaheksa last saada lasteaeda - seega kellele ei sobinud: tuli ootamatult, et laps ei ole veel nii vana, ei taha veel lasteaeda panna, kellele ei sobinud asukoht, kes jääb ootama järgmist pakkumist, kes oli leidnud mingi muu võimaluse. Noh, et need põhjused olid erinevad.

Nii, et ..aa arvan, et nüüd kui aasta pärast avatakse ka Kummeli lasteaed, siis praktiliselt see aktiivne järjekord on Tartu linnas kadunud.

Et kui möödunud aasta lõpul tuhatkond last järjekorras, tegelikult see vajadus on oluliselt väiksem?

Jah, tegelikult on see vajadus oluliselt väiksem. Siin on põhjus ka selles, et oleme kolme aastaga juurde suutnud teha sada viiskümmend uut lasteaia kohta, järjekord on oluliselt väiksemaks muutnud kui ta oli

Aga välja on käidud ka selline ütlus, et hea oleks nüüd kui eralasteaed moodustaks kümme protsenti, kõigist neist riigilasteaia kohtadest, et kuidas nüüd seda plaani on kavas soodustada või täide viia?

Me maksame nii eralastehoiule kui ka eralasteaedadele pearaha. Jatäna on küll see, täna on see suhteliselt tagasihoidlik, kuid üritame eralasteaedadele ja eralastehoiule makstavat pearaha järjest suurendada , ka sellel aastal oleme suurendanud viie protsendi võrra, just, et just innustada neid, kellel on võimalus ja tahtmine huvi teenust pakkuda, et nad teeksid seda.

Kui palju praegu eralastehoiule pearaha riigilasteaia alla jääb?

Noh, kui me ei arvesta investeringuid , siis moodustab eralastehoiuteenus seitsekümmend viis protsenti linna lasteaia pearahast.

Aga kui me nüüd tuleme lasteaikasvatavate palkade juurde, millest tänased lehed kõik kirjutavad, kuidas neid kärbitakse ja mis see kõik kaasa toob. Millised on kärpetingimused Tartu linnas, kui palju see väheneb. Alustamegi sellest, kui palju see väheneb?

Pigem peaksime täna rääkima sellest, et me ei suuda tõsta lasteaia töötajate palka, et ta mitte ei vähene, vaid loodetud palgatõus jääb ära. Täna me maksame samasugust kui aastal kakstuhat kaheksa, see tähendab eelmine aasta.

Kui palju see on ?

Kõrgharidusega lasteaiaõpetaja palk... miinimumpalk on üheksa tuhat kolmsada kuuskümmend krooni, iga lasteaed, kellel selleks võimalus, saab maksta rohkem, kuid vähem ei tohi. Sest nii me sätestasime palgamäära, sõlmisime lepingud ametiühingutega ja sätestasime selle palga, palgamäära.

Aga kuidas on nüüd lood sellega, et lasteaiaid on pandud kokkuhoiurežiimile, et mille arvelt seal siis kokku hoida?

No.. et kokku hoida....see ei puuduta nüüd palkasid, palgarahad on eraldi teema. Aga kokkuhoiurežiim puudutab seda, et kogu Eesti riik on pandud kokkuhoiurežiimile. Ja nii nagu valitsus võttis vastu kaheksa miljardilise negatiivse lisaelarve. Kõige teravamalt puudutab see kohalike omavalitsusi, nende tulubaas kahanes selle tõttu tänu

kõigile piirangutele Tartu puhul umbes sada viiskümmend miljonit krooni, kui Tartu eelarve kokku üks koma seitse miljardit, sees ka finantseerimistehingud ja laenude refinantseerimised, mida ei saa nõ aktiivseks rahaks nimetada, sada viiskümmend miljonit moodustab umbes....laias laastus kümme protsenti ja selle tõttu... kokku hoidma peab linnas absoluutselt kõikidelt valdkondadelt, see ei puuduta mitte ainult lasteaedasiid ja koole, puudutab ka kultuuriüritustel, linna majandust, linnavara, see puudutab kõike-kõike.. teid, tänavaid. Tuleb väga raske aasta.

Aga lasteaia kokkuhoiust nüüd konkreetselt rääkides. Et millised on ettepanekud? Mille arvelt koomale tõmmata?

Seda peab nüüd igaüks otsustama, koos oma hoolekoguga, mida teha, kust kokku tõmmata. Et mida nad siis teevad Meie saame siin nüüd ainult soovitada. Meie ei saa öelda, kuidas ja mis. Et peate tegema niimoodi naamoodi. Lasteaiad on kõik erinevad. Nad on erinevad oma suuruse poolest. Erinevad ka selle poolest, et paljudel juhtudel.. no ongi ainult kogukonna lasteaed, kus käivad ainult selle piirkonna lapsed, aga mõndadesse tullakse ka kaugemalt, isegi teisest linnaotsast.. nii et siin lasteaiaid koos hoolekogudega peavad väga tõsiselt vaatama kulud üle ja pakkuma välja, kus kokku hoida, mida säästvamalt teha. See, et.... Olen juba kuulnud hüüatusi, et enam ei ole võimalust, et kõik on juba väga ära säästetud.. aga kui raha lihtsalt ei ole ei saa teha kulutusi millega oleme siiani harjunud..... no nii nagu koduski: kui ikka rahakotis haigutab tühjus, tuleb paraku nii mõnigi asi jätma ostmata, mille peale seni on kulutatud ning millega harjutud.

Kui linn saab teha soovitusi, millised need oleksid?

hhhhhh siin on hh näiteks nädalavahetusel küte maha keerata, näiteks lahkudes kustuta valgus hhhh Jaah

No kui lehest lugeda on juttu olnud ka natuke konkreetsimatest, olgu need olid ka konkreetsed, aga natukene ulatuslikumad, mis puutub töökorraldusse või?

Näiteks mõni lasteaed on juba läinud sellele teele, ja minu arust väga õigesti teinud.. no et linnavalitsuses kinnitatakse lasteaia lahtiolekuajad.. enamustes on see seitsmest õhtul seitsmeni, aga reaalselt vaadates lasteaedasiid...esimesed lapsed, üksikud lapsed, tulevad seitse viisteist, siis seitse kolmkümmend juba rohkem, ja siis tulevad kuni üheksani...et siin on see kokkuhoid ja samasugune asi on selle lasteaia ära minemisega. Alates kella neljast võetakse lapsi ära, massiliselt võetakse viie kuue ajal, mõned üksikud, väga üksikud jäävad seitsmeni. Hommikul seitsmest õhtul seitsmeni. See ei ole reaalne, ei ole mõistlik. See oleks üks kokkuhoiuvõimalus.

Olgu, aga kui nüüd koolide koha pealt. Koolides ju ka kärbitakse.

Jah, ja need kärped on samuti koolides väga valusad. Sest ega praktiliselt ei olegi koolidel midagi muud jäänud kui küte, elekter ja vesi, eeeeeeee ja palgakulud. Selles osas see tuletab kangesti meelde tuhande üheksasaja üheksakümne viiendat üheksakümne kuuendat aastat, kus oli samasugune situatsioon. Ainult need neli artiklit – küte, elekter, vesi ja palk ja kõik. Need suutsime välja maksta ja tagada, rohkem midagi ei suutnudki. Praegune kriis võib-olla läheb isegi sügavamaks, kui ta oli siis. Aga noh....me peame olema selleks valmis. Me peame valmistuma halvemaks. Et siis, et ikkagi ...ikka suuta nii omavalitsusena tagada avaliku teenust, kui ka.. kui ka tagada koolide kui ka lasteaedade normaalne vähegi normaalne režiim ja tööritm.

Aga mis siis nüüd oodata on, kas tuleb käia koolis veidi jahedamates klassiruumides?

Seal on olemas terviskaitseameti eee...mm...suhteliselt ranged piirid, milline peab klassi temperatuur olema. Ja sellest temperatuurist alla poole kindlasti ei saa ruumide temperatuur olla.....aga seesama asi, et palju tõhusamalt tuleb pilku peal hoida igasugustel kulutustel, sest ega teist võimalust ei olegi koolidel-lasteaedadel kokku hoida, kui lihtsalt piirata oluliselt kulusid.

Koolides on käimas siuksed hirmujutud, et kevadine koolivaheaeg võib tulla õpetajatele ilma palgata, kuivõrd neil alust on?

Ma arvan, et koolide puhul ei ole see mõistlik, seda ei ole vajadust ka teha, sest kooliõpetajate palgad tulevad riigieelarvest. Ja kui riigieelarves on siiski raha õpetajate palgakokkuleppe, kirjutasime ametiühingutega alla ka õpetajate palgakokkuleppe. Seal on ...erinevalt nüüd lasteaiaõpetajatest, kelle palka me ei saanud tõsta, siis õpetajatel kuna nende palk tuleb riigieelarvest ja riik nägi neli protsenti palgatõusu ette, seal on ikkagi rehkendatud, et õpetaja saab ka koolivaheajal palka. Olgu, aga lasteaia teema juurde tagasi hüpatas, siis kui oli juttu, et kolme viimase aasta jooksul juurde tulnud veidi üle viiesaja koha. Et palju siis on kavas järgmiste aastate jooksul kohti juurde luua?

No nüüd nädala eest alustasime Kummeli lasteaia ehitust, sinna tuleb sada kaksikümne kohta, lisaks sellele me tahame sügiseks kolmes lasteaias lisarühma teha, sinna tuleb veel umbes seitsekümne kohta, juurde. Karoliine ootab juurdeehitust, sinna tuleb kaksikümne täiendavat kohta juurde. Siis ootab Kulli tänava lasteaedade... sada kaksikümne kohta ja ootab ja ootab ka eee...Pepleri tänava lasteaed.... nii et umbes viissada lasteaiakohta peaks tulema juurde lähi kolme aasta jooksul juurde

Olgu, ja siis veel niipalju, et... kas....nüüd on välja käidud lause, et lasteaiakohtade juurdeloomine ei kannata nüüd kärpete arvelt? Et see jääb jõusse?

Ei saanud aru.

Et lasteaiakohtade juurdeloomine: seda nüüd kärped ei puuduta?

Lasteaiakohtade juurdeloomist ei puuduta kärped tõesti, sest uue Kummeli tänava lasteaia ehitust rahastatakse eurorahadest, ja linnal on kanda viisteist protsenti osalus, selleks kavatsesime võtta laenu, seda on rahandusministeerium ka soosinud, et linn saab ka edaspidi võtta välisprojektide kaasfinantseerimiseks. Need rühmad mis me teeme juurde teistesse olemasolevatesse lasteaedadesse. Ma loodan küll, et need pääsevad kärpimiskirve alt ära, sest paraku on tõesti ka niimoodi, et oleme pidanud küll väga palju ka investeeringutest maha tõmbama ning sellest vajalikust kärpest on veelõige mitukümne miljonit puudu, kuid ma küll tahan seista selle eest, et täiendavad lasteaiakohad ikkagi jääksid alles, et neid maha ei tõmmataks. Võib-olla peaks tõesti veel niipalju ütleva...Mis veel puudutab neid lasteaiaõpetajate palku. See aasta on tõesti erandlik, et palgad ei tõuse Aga kui me nüüd tuletame meelde eelmist aastat, eelmisel aastal võrreldes üleelmise aastaga tõusid Tartus lasteaiaõpetajate palk nelikümne protsenti, üle-üleelmisel kaksikümne protsenti. Võrreldes veel aasta tagusega. kolme aasta jooksul keskmiselt tõusnud kuuskümne protsenti, nii et...noh et me tegime eelmine aasta selle suure hüpe, ja... jaa meil oli tõsine soov, et lasteaia ja kooliõpetajad saaks ühesugust palka. Meil oli eelmine aasta ka see suur abi: riigipoolne kuus miljonit krooni, aga noh nüüd kui see ära kadus, siis hakkas jälle see vahe sisse tulema lasteaiaõpetaja ja kooliõpetaja vahel. Kooliõpetaja palk neli protsenti suurem kui lasteaiaõpetaja palk.

Ja kas võib nüüd siis loota lähima kolme aasta jooksul siis Tartust sellised pikad lasteaiasabad on kadunud?

Jah, ma arvan küll, sest me oleme praegu suutnud ...ee... hoida seda uute lasteaiakohtade loomise tempot küll graafikus, et mis me kolm aastat planeerisime...senini oleme planeerinud teha, kõik realiseerunud ja oluliselt lasteaedade kohtade järjekorda vähendanud.

Aitäh!

Lisa 1.23.

Emajõe Lodjaseltsi juhatuse esimees – Priit Jagomägi, täna alustate siin lodjakojas viikingilaeva ehitust. Kus nüüd üldse selline mõte tekkis, et Tartusse võiks teha või Tartus võiks teha ühe väikese, noh võib-olla mitte ka nii väga väikese viikingilaeva?

No, nüüd kaks aastat tagasi või natuke rohkem kui kaks aastat tagasi saime vette hansalodja „Jõmmu“ ja-ja siis peale selle lodja valmisaamist oligi meil vaja mingit järgmist laeva ehitama hakata. Ja-ja kuna viikingilaev on siin eee Tartule ka omane laev, et iseenesest juba viikingiajal läbis Tartut vana vana veetee, et siis siis siis mõtlesime et võiks nüüd ajas veel 500 aastat tagasi minna ja teha teha ühe veel ühe vanema laeva kui see hansalodi „Jõmmu“ on ja sealt see sealt see idee sündis.

No kustkohalt võtate selle ehitamiseks eeskju?

No kahjuks Eestist ei ole ühtegi viikingiaegset laeva leitud veel aga maailmas või siin lähemates maades või on mõningate leiud täitsa olemas. Ja kuna kuna on nagu ajaloolised tõendid olemas, et siitkaudu käisid need samad laevad läbi, mis mis siin eee Skandinaaviamaadest on leitud siis me olemegi eeskjuks võtnud ühe Taanist leitud laevavraki, mille mille järgi me siis seda hakkame ehitama. Et suure tõenäosusega siin Tartus, Tartu asutamisaegadel liikusid samasugused viikingilaevad. Et see konkreetne eee (paus) laev, mida me siin täna tahuma hakkame või mille kiilupuud me tahuma hakkame on eee (paus) on leitud Taanist Roskilde lähedalt. Ja-ja see info pärineb ka suuresti Taani Roskilde Viikingilaeva Muuseumist, et kuidas see ehitus nagu täpselt välja peaks nägema hakkama. Eee, aga ma mõtlen mis, mis veel, mis veel...

No ma küsin vahepeal.

No ja, võib-olla läheb jutt liiga pikaks.

Väga laias laastus jagunevad viikingilaevad kaheks: sõjalaevad ja kaubalaevad. Neist kirjutab ka näiteks eestlast puhul Läti Henrik. Missuguse laeva teie tahate teha: sõja- või kaubalaeva?

No tegelikult see on selline vahepealne laev, mida mida sai kasutada nii üheks kui teiseks, et siukene hübriidvariant tuleb sellest. Et seda seda arvatakse, et kasutati jah nii kaubaveoks, sõdimiseks kui ka kalastamiseks, et peaks olema siuke eriti universaalne variant viikingilaevast.

Kui suur see laev olema saab?

No pikkust eee tal tuleb samapalju nagu hansalodjal „Jõmmu“, et tsirka 12 meetrit on ta pikk ja-ja pea kolm meetrit on keskelt lai, et lodja laius on seitse pool meetrit, et lodi on kõvasti kõhukam laev, et see viikingilaev on siuke suhteliselt sihvaka kerega pikk-pikk laev, mis on nagu tunduvalt kergema konstruktsiooniga kui see hansalodi meil ehitatud on.

Kui palju siis aerupaare sinna tuleb?

No kuus aerupaari on sellel laeval ja noh 12 sõudjat. No vanasti oli väidetavalt 18 meest olnd sellise viikingilaeva meeskonnas, kes siis tüürisid ja sättisid purjesid ja-ja kui vaja siis sõudsid sellist alust.

Kust nüüd sinna selle meeskonna võtate?

No meil on lodjaseltsis 30 liiget, et... Paljud meist on siin Tartus juba laevajuhi koolitust ka saanud, et Tartus on selline selline koht täitsa olemas, kus laevajuhte õpetatakse, et see on Eesti Mereakadeemia Merekooli Tartu osakond, kus esimesed lodjaseltsilised eelmine aasta said diplomi kätte ja ja nüüd sellel aastal peaks seitse seitse järgmist laevajuhti lodjaseltsi juurde tulema. Ja järgmine aasta loodetavasti kaheksa kaheksa tulevast viikingilaeva meeskonna liiget lõpetab selle kooli.

Nii et meeskonna probleeme... meeskonnapuudust ei tohiks tulla?

Noh, jah. Ma arvan, et saab siin linnakodanike juurde kutsuda kui, kui oma meeskond kokku ei tule (naerab).

(Naerab). Et nii nagu viikingiajal tehti. Et siis kui meestel läks igavaks vaadata kuidas vili kasvab, mindi laevale ja sõideti retkele.

Noh sedamoodi jah. Et eks meil ka mõlgu meeles siin pikemat sorti sõidud selle paadiga ka, et seda me saame suhteliselt lihtsalt merele liigutada või kuhu iganes, et... Täna me saame kätte siukse spetsiaalse treileri, millega me saame viikingilaeva mööda maad ka vedada kuhu, kuhu vaja ja mere äärde viia, kui, kui jõgede ja järvede peal isu täis oleme sõudnud ja purjetanud.

No sellega hakkab siis kaasas käima vist ka väike töökoda.

Jah, et... Meil peaks tulema sellest asjast välja siuke rändav lodjakoda, mis koosneks siis sellest ratastel viikingilaevast ja siis paadi ehituseks vajalikest töökodadest, et seal on siis paadiehituse riistad kõik olemas; siis tõrvakoda tõrvakeetmiseks, tõrvaahi; köie keerutamiseks, köiepöör ja... ja sepikoda rauast juppide tegemiseks. Et siis peaksime saama ükskõik kus laagri püsti lüüa ja siis järgmise laeva või paadi valmis ehitada.

Kui kaua nüüd selle laevaehitamiseks aega olete varunud?

Noh, selle tahame järgmise aasta suveks valmis saada. Et, et üritame võimalikult autentselt teda ehitada ja vanaaegsed tööriistu kasutada. Ja ei tahaks väga kiirustada selle laeva valmis ehitamisega, et siin on lodjasõite ka... Hansalodjaga on praegu vaja päris palju sõita niimoodi, et paljud meie ehitajatest on selle asjaga seotud ja... Ja-ja praegu ongi plaan niimoodi, et alustame praegu kiilupuu tahumise ära ja tee.. paneme päevid ka kiilule külge ja siis, siis sügise poolel läheb suuremaks plangutuse ehitamiseks ja-ja talv on muidugi hea, rahulik ehituseaeg siis jõgemööda sõita ei saa, et siis peaks saama seda plangutust ehitada ja kaari sisse sobitata sinna viikingilodjale.

Et kui nüüd see laev valmis on, mis funktsioone ta siin Tartus täitma hakkab?

Noh, tal .. on mitu... Aga noh põhimõtteliselt jah, tahaks, tahaks sõidutada linn... linnarahvast ja linnakülalisi temaga. Ja tahaks, et sellega hakata Tartu piirkonda nagu kaugemates maades ka tutvustama, tutvustama. Et siuke esindusfunktsioon võiks sel olla ja siis, siis muidugi saaks, saaks sellega lõbusõitu teha, ja-ja võib olla väikseid, väikseid lodjamehi koolitada, et selle laeva kandejõud on muidugi väiksem kui praegusel hansalodjal, et väga palju rahvast me sinna peale ei saa võtta, aga, aga saame, saame jah, kümme, kümme reisijat sinna kindlasti peale võtta, kui mitte rohkem.

Nii.

Lisa 1.24.

Jah... Eesti Rahva Muuseum tähistab oma sajandat aastapäeva. Muuseumi teadusdirektor Pille Runnel. Esimeseks suuremaks ürituseks on selline rahvusvaheline, aga juba traditsiooniline konverents. Mida see konverents muuseumi jaoks tähendab?

Konverents järjekorra numbriga viiskümmend kaks on tegelikult iga-aastaselt olnudki see viis Eesti Rahva Muuseumi sünnipäeva tähistada kevadeti. Aasta konverents on alati aprilli keskel, siis kui lumed sulavad ja rohi tärkab ja ja eks ta oma sisult kujutab seda sama. Sellised talve jäljed kaovad ära, aga võrsub selline roheline värskete mõte. Need teemad on olnud väga erinevad. Väga paljuski seotud teadustööga, aga võib-olla selle ja eelmiste aastate konverentsid vaatavad natuke enam konkreetsetest uuringutest välja ja otsivad selle muuseumi enda mõtet. Muuseumi institutsiooni, muuseumi tähenduse mõtet, seda, mida muuseum ühele ühiskonnale või riigile või rahvale on.

No siin on kohal päris palju selliseid rahvusvahelisi, välismaiseid esinejaid. Kas seda muuseumi mõtet otsitakse siis vähemalt üle Euroopa uut?

Jah, tegelikult Eesti Rahva Muuseum on alati olnud, üks muuseum on alati, tal on roll oma ühiskonnas, aga ta on alati olnud ka selline ühiskondade või riikide ülenev koht, kus erinevad mõtted kohtuvad. Et, sel aastal, me me tegime ka otsustavalt nii, et andsime sõna eelkõige oma külalistele, kes selleks sajandaks juubeliks Tartusse kohale tulevad. Ja neid külalisi on tõesti nii ida kui lääne poolt.

Missugune see Eesti Rahva Muuseumi uus mõte või nägu võiks olla?

Ma arvan, et kui Eesti avalikkus tunneb või mäletab Eesti Rahva Muuseumit sellise natuke romantilise ideaalse talupojakultuuri muuseumina, mida ta kahtlemata edasi on, siis üha rohkem peab muuseum hakkama rääkima sellises tänases päevas või aitama seda ka mõtestama, tegelikult muuseumid ka mujal maailmas on... neid peetakse selliseks infoühiskonna, teadmusühiskonna võtme asutuseks, nii et üks meie oskusi on võib-olla see, kuidas me tänase päevaga haakume, kuidas me seda praegust ühiskondlikku elu või, või õigem oleks vist öelda kultuurilist elu oskame mõtestada, et me ei räägiks lugusid enam mitte ainult sellest tõesti ajatust minevikust, mida see talupoeglik kultuur, väga ilus väga tore kultuur, esindab vaid, et me hakkaksime rääkima lugusid ka sellest, mis siin ja praegu juhtub. Sellest praegusest argikultuurist ja, ja inimeste olemusest, seda inimestele huvitavaks teha. Et see on üks suund, kuhu me praegu liigume, mida me alles otsime, sest ka tänapäevast rääkimiseks peab selle taga olema uuringuid, kogusid, kõike-kõike, aga ma arvan, et selleks ajaks, kui see uus maja valmis saab, siis on valmis ka meie lood...

On sellest tingitud ka need näitused, mis käsitlevad näiteks Nõukogude aega?

Jaa, Nõukogude aja selline läbirääkimine ja mõtestamine, on ka iseenesest mõistetav. Meie ei tee seda muidugi mitte niivõrd sellise ajaloolise tõe otsimise mõttes. Meie viimaste aastate näituste projektid Nõukogude ajast on ka seotud sellise argikogemuse, ka dokumenteerimisega, sest nende näituste käigus on tegelikult kogutud ERMi kogudesse hulganisti neid esemeid, mis, mis Nõukogude aega kirjeldavad. Mõned näituse külastajad on küll üllatunud, küsinud, et no mis sellest näidata, et noh mul on ju kodus samasugune köök või samasugused suhkrutopsid, aga juba järgmisel hetkel või juba nende inimeste lapsed, lapselapsed, vaatavad seda üllatusega ja, ja Eesti Rahva Muuseum on varsti üks neid väheseid kohti, kust seda kõike veel ainult leida võib.

Kas Eesti Rahva Muuseum peaks olema Eesti rahva või ethnose muuseum või kõigi Eestis elavate rahvuste muuseum?

Ma arvan, et ta kindlasti on olnud ja jääb selliseks Eesti identiteedi kandjaks, Eesti rahva identiteedi kandjaks, aga tegelikult ta võiks rääkida lugusid kõigist Eestis elanud inimestest ja, ja me teame, et Eestis elanud inimesed, kui me läheme tagasi keskaega,

päris kaugele sellisest rahvus, rahvusmõttest, siis me teame, et rahvus oli tol ajal hoopiski teisejärguline asi, põhiline oli seisustepõhine elu ja tegelikult me võiksime aidata näidata ju ka seda, seda mida tähendas elu üldse sellises ühiskonnas just inimkogemuse pinnalt noh mitte sellise ajaloolise jutustusena või, või ka tänapäeval, kus, kus rahvas on loomulikult inimese üks olemise telgesid, aga sellises globaliseerivas maailmas on inimesel ka palju teisi identiteete, et neid avada, neid kõrvutada, neid huvitavaks teha on ka kindlasti just Eesti Rahva Muuseumi kui sellise kultuuriloolise, kultuuri, kultuuride muuseumi ülesanne.

Nii, suur aitäh.

Lisa 1.25.

Ja...et seda oksjonit ei toimu, see sai meile ka teatavaks enne oksjoni toimumise...algust. Tere kõigepealt...Lembit Poolak, Eesti Taksojuhtide Liit...jaa, jaa üks....eeee...põhjus, miks ei toimunud oli loomulikult Tartu taksojuhtide ja takso firmade esindajate vastuseis ja Eesti Taksojuhtide Liit võttis siis ka omaltpoolt kokku...äääh...strateegiliset...kui väga tähtsat objekt, infrastruktuuri objekt, taksopeatust peaks olema ikkagi mittemaksuline, sest kohalik omavalitsus annab õiguse osutada oma haldusterritooriumil taksoteenust ja...eee...ei ole täna ettenähtud, et ühis...ee...ühiskondlikult...ohh kuidas öelda...ühistranspordi infrastruktuuri objekt oleks täna kauplemiseobjektiks. Ja...selle tulemusena jõudsid ka Tartu linnavalitsuse ametnikud seisukohale, et on targem...see oksjon ära jätta ja otsida lahendeid, mis siis...eee...looksid Tartu kesklinnas...eee...avalike taksopeatuste võrgustiku.

Nii et praegu siis see kompromislahendus on see, et tehakse juurde parklaid...taksopeatusi, kus võivad siis peatuda võrdselt...ee kõigi firmade taksod?

Eee..jah, nii ta peabki olema, sellepärast et konkurentsi tingimustest oleksid olnud eee...osa...eelistatud olukorras ja füüsilisest isikust ettevõtjad ei oleks üldse saanud osaleda...eee...paraku...ee...kogu selle süsteemi...ee täielik väljatöötamine, kuidas me taksoteenindus peaks olema lähitulevikus, ma arvan, et see...peaksime sellega hakkama nüüd tegelema, kui on majandusraskused ja kõik puudused tulevad paremini ilmsiks...ee siis näitab ka see Tartu linna väga konstruktiivne tänane...eee... nõupidamine seda, et kohalik omavalitsus püüab omaltpoolt kõik teha selleks, et...eee..sellised struktuurid saaksid linnaruumi sulanduda...eee...samas säiliks ka võimalikult rohkem parkimiskohti tavamasinatele, kuid siiski peab ütleva seda, et vastavalt ühistranspordi seadusele peavad nad looma eelise... õigused... ühistranspordile, seal hulgas ka taksole.

Siin oli täna jutuks ka taksoeetika, et kui nüüd tulevad sellised...avalikud taksoparklad, kus on võrdsed võimalused kõigil taksofirmade...

taksopeatused

Just, taksopeatused...et kõigil taksofirmade...eee...esindajatel on seal võrdsed võimalused, et kas...taksoeetika on selliseks kompromislahenduseks valmis?

No ma arvan niimoodi, et see on nüüd...probleem, mis seadus ei reguleeri...üks hetk ... ja tähendab seda, et meil ei ole väljatöötatud eetika...teenindaja eetikat taksoveaol, kindlasti oleks see vajalik, sest eee...palju asju me ei saa reguleerida seadustega, need peaksid kuidagi olema reguleeritud teistmoodi...noh ma toon ühe näite, et ei saa olla, et üks taksojuht ütleb seda, et...ee...see on minu klient...taksoklient ei ole eee...kaup, vaid ta on tarbija, kellel on õigused, õigus valida endale sobilik takso, vastavalt siis oma kriteeriumitele hind või...mis see ka ei ole. Nii et eee...ka eetika alla käib see, et teenindajana alati ei tohi sa rääkida, keda sa teenendasid...kuhu sa viisid ja nii edasi... Nii et tähendab seda eetika probleemi tegelikult me täna üldse ei ole jõudnud veel käsitleda.

Ma lihtsalt sellepärast korraks küsisin, et see korraks kerk...kerkis niimoodi teemana niimoodi pisteliselt üles, et...et kas taksoeetika nüüd on Tartus niivõrd tasemel...et ei oleks igasugu kinniparkimisi ja muud...taolisi ebameeldivusi?

Noo...ega nüüd...eks taksojuht ole samasugune inimene nagu iga teinegi...eee...taksojuhtide seas kindlasti leidub neid, kes...ee...alati ei arvesta teiste inimestega...eee kuid ma loodan, et ...ajapikku siiski taksojuhtide kaader siiski saab olema...meil selline, kes...eee vastab siis meie ootustele...aga seda võtab aeg.

Ja kui nüüd tulla uuesti tagasi nende avalike taksopeatuste juurde, et...kas see nüüd mingil moel võiks siis tunda anda ka tavatarbijale...sellesmõttes, et midagi muutub takso ehi...sõidutariifides?

Ma ütleks niimoodi, et see on esimene samm selles suunas, et taksovedu oleks üldse jätkusuutlik, tähendab et nüüd majandus raskustest need taksod üldse ära ei kaoks. Hakkame pihta selleks, et me peame ee...leidma teid, mis vähendavad seda koormust...maksukoormust, mis on vedajal tänase majandusolukorras...jaa...ee...see on üks sammudest...eee..sammu peame vaatama sellest, kuidas me oma kindlustuseprobleemid saame lahendada, nii et ei oleks ebavõrdset kohtlemist takso...eee juhtide suhtes, elukutse baasil, vaid eelkõige peame jõudma selleni, et eee...et need koormused...maksekoormused...sest ütleme ausalt ega vahet ei ole...taksojuhil, kas ta maksab Tallinna mahviale...taksomahviale, või siis maksab kohalikule omavalitsusele, sõltumata sellest. Nii et ma leian seda, et parem on ikkagi see, et...eee...kui kohalik omavalitsus annab selle õiguse sul seda teenust osutada, siis ma ei pea muretsema sellepärast, et järsku mind maksustatakse kaudselt kuskilt teistpidi.
Olgu nii.

Lisa 1.26

Et tahtsingi nüüd siis lähemalt uurida, et kuidas Tähtvere lasteaed siis nüüd selle kokkuhoiurežiimi juttudega päri on ja ja kust kohas siis kokku püütakse hoida.

Vastaja: Eeh noh päri tuleb olla eee selles mõttes, et ee see esimene kärpimise ring, mis meil nüüd siis ee veebruari kuu lõpupoole siis teadmine kätte tuli, selles osas oleme me ee kärpeid teinud, palgad, palkade osas ja ka töökorraldust ümber korraldanud niimoodi, et selle kontrollarvuga mis meil praegu nagu ee eelarve täitmiseks on antud me oleme nagu hakkama saanud.

Kui palju on siis tulnud nüüd palku kärpida?

Ee no palgad jäid 2008...ee aasta tasemele õpetajatel ja täpselt samuti muul toetaval personalil. Ainult siis õpetaja abidel rühmas on ee selle aasta tõusuga.

See väike tõus mis oli ette nähtud

Jah see väike tõus, mis ee tuli, see jäi neil alles.

Aga millised on olnud nüüd need töökorralduslikud muutused, mis on tulnud teha?

Ee töökorraldused muutused on sellised, et me iga hommiku tundide ajal ee kirjutame kõike ilusti paberi peale üles, arvestame pedagoogide neid tunde kuna me saame neile vaba aega anda ee, kas hommikul või õhtul. Lõuna ajal ee me ei saa, praegu ei ole arvestanud sellega, et me lõuna ajal anname, sest seal on lapsed ee noh kõige tihedamas tegevusest. Õuest välja tuleku ee töö, lapsed riidesse, sööma, magama, individuaalne töö, mis meil kõik planeeritud on selle kattuva tunni peale nii öelda, kus kaks õpetajat koos töötavad. Ee meie lasteaias seda ei ole arvestama hakanud, kui võimalust vaba ajaga, siis inimestele tasuda lisatööd ja ületunni tööd. Ee see minu meelest sisuliselt ju nagu ongi ee ametikoha vähendamine, kuna me rahaliselt ei ole võimalik ee lisatööd, mida inimene teeb või ületunni tööd rahaga tasuda, siis me anname vaba aega, selle 1,0 koormuse ee puhul kui vähegi võimlik on. Missugusel päeval juhtub lapsi vähem olema, me ei saa ju seda ette planeerida. Aia rühmas on 24 last, sõimerühmas 16 last. Ee nad ee võivad täpselt ee olla iga päev kõik kohal ja võ võib sealt ka pooled näiteks puududa vat kui see puudub lapsi, siis me saame seda tundi, ee kokku hoida ja selle vaba aja anda ja siis nii öelda see inimene asendab.

Nii, et ee..

Puudujat. Ma vist rääkisin segaselt.

Ma just tahtsingi nüüd täpsustada, et..

Jah..

...kas seda vaba aega siis nüüd antakse ee näiteks nende hommiku tundide arvelt, kus on siis veel vähem lapsi..

Jah..

...et, kas siis

Kui neid on vähem lapsi, mitte kõikide õpetajate puhul ja kõikide rühmade puhul seda ei saa ju teha, aga kui kui hommikul on vähem lapsi, siis me liidame rühmad kokku ja õpetajal on 1,0 koormust ja ja ta saab selle ee tunni eest töötasu, palka nii öelda eeee ja tegelikult on ära see tund aega, tuleb hiljem tööle, kodus hommikul näiteks. Ja ja me kirjutame need tunnid ülesse ja selle eeeee raha eest siis ta asendab puudujat inimest, kes on haige või keegi on koolis, neid on meil ju ka kogu aeg, et me ei tasu, me ei tasu siis eee lisatasudega vaid vaid selle vaba ajaga.

Sain ma nüüd siis õigesti aru, et ee põhimõtteliselt, kui tuleb hommikul välja, et on on vähem lapsi hommikul tulemas ja muidu õpetaksid lapsi kahe rühma õpetajad, kasvatajad, et siis kui tuleb välja, et nüüd on vähem lapsi, siis pannakse rühmad kokku ja üks õpetaja läheb koju.

Jah, ei ta eee selles mõttes jah, et ta peaks nagu koju minema, aga me eee no siiski eelnevalt natukene teame oma kogemustest ja meil on see üks päev ette teatamine ka

lastevanematele, kui laps puuduma jääb, siis ee me ei kutsugi seda õpetajat hommikul välja, vaid tulebki üks õpetaja kahe rühma peale hommikul kohale, kui me teame, et et ee järgmine päev on vähem lapsi hommikul.

Ja see vaba aeg, mis nüüd siis saadakse vähemate laste arvelt, et ee see on siis ühtlasi nagu töötasu hilisemate asenduskordade eest, kui tuleb neid teha...

Just, jah. Töötasu hilisemate asenduskordade eest.

Aga siin on nüüd juttu olnud ka sellest, et just nimelt seda sama topelttundi võib olla vähendada, kust siis ee on keset päeva nüüd see olukord, kus on kaks kasvatajat korraga tööl, et ee, et on ettepanek tehtud, et võib olla võiks selle arvelt kokku hoida, et kuidas teie seisukoht selles osas on.

...noh ee see on halb, hehhohehe see oleks halb otsus. Ee selle all kannatavad otseselt kannatavad töökoht, sest me oleme planeerind ka individuaalse töö ee, mis on väga tähtis ee erivajadustega lastega, kas siis need, kes on natuke maha jäänud, või on need, kes on eriti andekad jaja ja niisukene individuaalne töö on just ee selleks puhuks planeeritud, kus kohal kaks õpetajat on, et nad saavad arutleda...tehtu üle ja saavad lastega individuaalselt tegelda, siis selline asi jääb muidugi ära... ee me ei tahaks, et see nii läheb.

Et praegusel hetkel te igal juhul säilitaksite selle sama topelt tunni praegusel kujul?

Jah säilitaks küll, sellepärast et, et selle hommikuse tunniga nagu ju ongi praktiliselt ju seda ametikohta vähendatud ju... sisuliselt.

Mhm.

Sellepärast, et, et kas nüüd see hommiku tund eee.. võttagi kui töökoormus vähemaks ja ja siis maksta lisatasud ja ületunnid...rahas, aga praegu lihtsalt on, on ametikohana alles ja saab inimene selle tunni eest töötasu, aga ta ju asendab ilma rahata.

Mhm. Aga kas nüüd on midagi muutumas või muutunud juba ka lasteaija lahtioleku ajal, et siin on, lehest võib lugeda, et mõned lasteaiad tehakse näiteks pool tundi hiljem lahti, mõned pannakse varem kinni, et kuidas, kuidas Tähtvere lasteaias lood...

Ei meie seda otsust ei teinud eeee.. meil jääb ikka seitsmest seitsmeni lahti meil on ka õhtul kella seitsmeni lasteaiad avatud, see ei tähenda muidugi, et kõik rühmad nüüd töötavad, hommikul töötasid aga nüüd ma noh ennem jutt käiski selle hommikuse tunni kohta, et kus vähegi võimalik hhhh me paneme tunniks ajaks rühmad kokku ja ja ja teeme siin niisugusi valverühmi nii öelda. Ja õhtu poole meil ongi ainult üks valverühm, see tähendabki seda seitsmeni lahtiolekut, et, et ikkagi kõik üksteist rühma on ee.. kella kuueni lahti ja siis öö.. ainult üks rühm on valverühm, mis on kella seitsmeni lahti (intervjueeri tahaks justkui vahele segada)ja ja seal tule.. on ju need õhtused.. õhtu töö eest lisatasu, siis sellele õpetajale maksta, kes siis seal valverühmas töötab... tund aega peale kuut.

Ja see lisatasu, see siis tuleb rahas või see tuleb samuti vaba aja arvelt?

Noo praegu ma kujutan ette, et rahas...

Mhm!

...ee peaks leidma selle võimaluse, sellepärast, et see on kümme protsenti siis tunnitase juurde....

Aga, kuidas on lood nüüd lasteaija majanduskuludega, kas sealt arvelt on tulnud ka midagi väga olulist kärpida?

Majanduskuludega on niimoodi, et kuna me eeeee... soo..kütte... ja e noh sooja arved tasume nüüd oma tuludest, siis Tähtvere lasteaias on ee.. eraküte ee.. pakub seda teenust. Ja see on väga kallis teenus ja ja meie oma tulude eelarvest siis e.. väga suur osa või enamus osa lähebki selle ee..kütteraha ära maksmisele jaa meil jääb nii palju ilmselt üle, et siis osta puhast... puhastusvahendeid, tasuta pesu pesemise eest..ee firmale, kes meile teenust osutab. Siin lasteaias ei ole pesu pesemist oluliselt üldse koha peal enam

jaa.. kõige muu pealt ka siis ee.. muud ju ei jätkugi eriti midagi osta, hoiame väga kokku, ostame ainult hädavajalikku.

Kas see, et lasteaias koha peal enam pesu pesemist ei ole, kas see on ka nüüd osalt tingitud sellest kokkuhoiust ee...

Ei, ei, ei..

Aa..

Ei see on meil juba aastaid niimoodi.

Aha...

Meil on kohapeal ainult ee.. üks pesumasin ja ja seal saab siis laste... kuna meie lasteaias käivad lapsed, kes on ühest kuni kahe aastani. Kaks e... väga titade rühma niisugust tillukeste laste rühma e.. siis e... meil ikkagi on vajadus vahest koha peal pudipõllusi.. pudipõlled ära pesta ja ja noh ja hügieeni tagamiseks natuke muidki asju. Et muu... pesu pesemine on meil aastaid juba pesumajas, et sealt e.. sealt ei ole nagu midagi.. ära võtta.

Nii et saan ma siis nüüd õigesti aru, et põhiline kokkuhoid, mis nüüd tuleb, tehaksegi selle hommikuse tunni arvelt, kui on vähe lapsi korruga koos?

Jah, ja ja hetkel oleme meie niimoodi hakkama saanud

Et lapsevanemad...

...ee.. selle palgafondi ja eelarve jaotamisega, kui, kui on see raha mida meil praegu on võimaldatud ja lubatud kasutada ee...siis sellega on Tähtvere lasteaias niimoodi hakkama saadud. Kui seda raha ei vähendata, siis, siis ee.. noh meie töö praegu käib ja, ja, ja ei kannata väga rohkem kui, et õpetajatel võeti nüüd see, see palgatõus tagasi.

Ahah. Aga..

... ja e... ostmata jäävad siis muidugi eee... noh õppekuludeks ette nähtud siis, siis e.. nüüd mänguasju me osta ei saa ja ja ja õppevahenditega peame väga tagasihoidlikult olema ja ainult hädavajaliku ja loomulikult remondid ja inventari soetamine e.. need jäävad kõik- ära.

Nii, et annab see siis ikkagi nüüd mingil moel tunda ka selle lastehoiu teenuse e.. pakkumises, kui nüüd õppevahendeid ei, ei saa soetada selliseid mida, mida sooviks?

Noo absoluutselt, kui me ikkagi ei saa juurde osta, kui meil midagi otsa saab ee.. ja ra.. selle..sellepärast, et raha lihtsalt ei ole siis me ee.. peame ilma nendeta olema hhh.. aga ma arvan, et, et ee.. mitte midagi ka olulist tegemata ei jää, õppekasvatustöö ikka toimub ja, ja ja üks õpetajad siis kasutavad rohkem loovust ee.. ise midagi teha ja valmistada lastele ja e.. mis, mis seda raha nii palju ei nõua.

Ahah!

Ma arvan, et la.. lastele me ikka pakume kõige paremat, mis meil pakkuda on.

Nii, et lapsed selle arvelt ei kannata?

Vähemalt e.. täna võin ma öelda, et täna veel nad küll ei kannata jah.

Ahah! Aga...

... mis edaspidi saab, seda ma ei oska öelda.

Olgu nii, suur aitäh selle, selle jutuaajamise eest!

Ja palun.

Kõike head!

Kõike head!

Lisa 1.27.

Jah.

Et Audentese juhataja Ahto Orav, nüüd on siis saanud teatavaks see, et Audentes tahab kinni panna Tartu kooli. Mis sellise otsuse tingis?

No väga kokkuvõtvalt ee võib öelda, et ee. Tartu... Tartu erakooli filiaali sulgemine on tingitud majanduslikest põhjustest. Ee..... Tartu erakooli filiaal on on nüüd palju aastaid järjest juba juba päris ... suurtes majandusraskustes olnud, kus ... kulud on oluliselt tulusid ületanud. ... Ja ja küsimus ei ole siin mitte ebaefektiivses majandamises või oskamatus juhtimises, vaid vaid lihtsalt viimase viie-kuue aasta jooksul on kooli õpilaste arv ee..... pidevalt vähenenud ja ja saavutanud piiri, kus kus kus siis ... klassikomplektides õppivate õpilaste arv on nii väike, et et kool ei ole võimeline enam ee... kvaliteetset teenust organiseerima ja ei ole enam jätkusuutlik. Ja ja pealegi teeb ee..... suurt muret ee..... ka tulevik, sest ee..... ega siis haridusmaastiku arengu ja ja demograafia vastu ei saa ka meie siin kuidagi ja ja ja ja ... lähima kuue-seitsme aasta jooksul Tartus jõudsalt väheneb ka kooliminejate ja põhikoolis õppivate laste arv, kokkuvõttes. Nii et et et ... ka siis Tartu tugevate põhikoolide taustal ... lihtsalt neid õpilasi kõigile ei jagu ja ja ... kõige valusamalt siis löikab see siis erakooli, kes peab ju ennast ära majandama õppemaksudest. Nii et et kuna klassides on on õpilaste arv juba juba keskmiselt kuus kuni kaheksa last, siis sellega ... lihtsalt ei võimalik seda kooli enam ära majandada. Ja ja ... ja ja ... see on siis see nii-öelda pikaajaliselt väljakujunenud olukord ja ja nüüd siis, selle aasta alguseks siis vastu võetud ... ee... otsuse tulemus.

Mis siis õpilastest edasi saab?

Ee.....protsess läheb siis edasi niimoodi, et ee..... et ee..... erakool siis ee.. ... käivitab tegevused kõikidele lastele sobivate õppimisvõimaluste leidmiseks Tartu linnas. Me alustame ... ee..... läbirääkimisi kõikide teiste põhikoolidega Tartu linnas, ee..... hakkame võrdlema kõiki õppekavasid ja üritame siis lastele leida just neile kõige sobivamad ee... õppimisvõimalused kas siis oma piirkonna koolis või siis vastavalt lapsevanema soovile siis mingisuguse kallakuga või või või mingisuguste ainete osas tugevama tasemega koolide osas. Ja ja samuti oleme ... ühendust võtnud Tartu Linnavalitsusega, kes siis on.. ... on suhtunud sellesse mõistvalt ja ja on pakkunud ka igakülget abi enda poolt ee..... nende koolidega kokkulepete ee..... saavutamisel.

105

Nii, ma tänan väga teid...

Lisa 1.28.

Ain Saar, mis homme Võrus toimuma hakkab?

Homme tähista... Võrus..ee..võrulaste tahtväljenduspäeva, juba siis teist aastat järjest ja.. homme on siis küünalde panek kella kuue ajal kalmistul Vabadussõjas langenute kalmudele. Pärast seda on siis tõrvikukäik Võru kesklinna, kus siis..ee.. Võru juhid tervitavad võrulasi ja kahek..üheksateist kolmkümmend esineb.. ee..Kilingi-Nõmme ansambel O.P.A.

Mida see tahtväljenduspäev kujutab endast?

Tahtväljenduspäev oleks.. ee.. meie oma identiteedi tugendamise. Nimelt 21 aastat tagasi toimus ju Võrus ee.. esimene Nõukogude-vastane.. ee..väljaastumine, mis leidis üldrahvaliku..e.. toetuse. Et.. ee.. Kui Hirvepark oli esimene Nõukogude-vastane aktsioon, siis ee.. ta erines selles suhtes, et et ee.. Võrus oli nagu üldrahvalik toetus sellel asjal taga ja ta on kindlasti üks küllaltki tähtis verstepost Eesti taasiseseisvumisprotsessis ja meie ajaloos.

Rääkige palun sellest 21 aasta tagusest sündmusest natukene lähemalt. Mis siis toimus?

Toimus selline asi, et ee.. grupp noori oli kavandand.. tähistada.. Vabadussõjas langenute kalmudel.. ee.. või mälestada Vabadussõjas langenud sõdureid ja.. kuulutas heatahtlikult välja ühe manifestatsiooni, mis Nõukogude Liidu konstitutsiooni alusel oli lubatud [muiates]. Ee.. kohalik julgeolek sai sellest teada ja.. tekkis kohat..e.. kohutav paanika ja paanika käigus siis otsustati asi lahendada selliselt, et juhid kupatati Tallinnasse, sõjakomissariaati ja ee.. rahvas jäi siis omapead. Kalmistu piirati sisse ja juhiti rahvamass, kes siis ee.. solvus aga selle peale, et võim ei lase neid kalmistule, murdis sellest läbi ja sellest saigi nagu siis.. niukene..vastuseis võimu ja rahva. Ja kui muidugist tuli teatavaks, et juhid on arreteeritud ja viidud Tallinnasse, siis tõusis pahameel ja kogu see tige rahvamass suundus siis linna, kes nõudis..e..e..arreteeritute vabastamist. Ja ja..õnneks mingit..ehh..Tartu-sarnast verevalamist ei toimunud ja koeri lahti ei lastud, sellepärast, et meil oligi üks väga tai..taibukas miilits siin..ee..Vahing, Endel Vahing oli ta nimi, kes suutis rahva maha rahustada ja andis isklikult lubadused, et kõik arreteeritud saavad koju. Ja sellega nagu see.. värk lõppes, aga see oli nagu ee.. taasiseseisvumisprotsessi alguseks Võrus.

Et siinkohal me peame [Jaa] meelde tuletama, et tegu oli aastaga 1987.

Täpselt.

Mis oli tagantjäreli..või mis pärast juhtus? Kas arreteeritud lasti vabaks?

Jaa.. ee.. kh.. meid hoiti ju Tallinnas.. kui ma ei eksi, siis oli see Pärnu maantee sõjakomissariaadis, kust me.. öö.. üritasime ka põgeneda ... Just enne..enne sinna transporti me tegime peatuse Lasnamäel ja üritasime põgeneda [naerdes], aga..meid saadi kätte ja siis viidi.. ee.. karmilt ee..sinna sõjakomissariaati, kus hoiti siis silma peal, kuna me olime siis..ee.., noh, nende jaoks väga ohtlikud. Ja ee.. kella seitsme ajal vist lasti nagu meid lahti, selles mõttes, et see sama buss, mis meid nagu Tallinnasse viis, sõitis siis taas Võru poole. Et me olime kusagil poole kümne, üheteistkümne ajal vist Võrus. Üheteistkümne ajal, ma arvan.

Nii et ee.. selle meelevalduse juhtidele-organisatoritele korraldati nii-öelda väike reis?

Jah, ee..väike reis. Kusjuures võib-olla oleks huvitav rääkida sellest, et ma sain suvel kokku Stockholmis ee..mm.. ühe endise Võru sõjakomissariaadi.. ee..ülema asetäitjaga, kes.. ee.. rääkis südameilt..ee.., kuidas.. kuidas teda nii väga solvas, et kohalikud parteijuhid andsid talle selle korralduse ja hiljem tegid ta patuoinaks. Ee.. nii et sõjavägi.. tegelikult sõjaväge kasutati lihtsalt ära eksle. See oligi kohalik võimuladvik – kompartei ja..ja.. rajoonijuhid –, kes selle asja organiseerisid.

No Võru oli sel ajal ju võrdlemisi militaarne linn. Kuidas seal üldse oli läbisaamine.. või noh, nii-öelda läbisaamine Vene sõjaväega?

Noh Võrus oli ju tol ajal.. Küllatki kohe külje all.. seal, kus on praegult Kuperjaanovi Üksikjalaväepataljon, asus üks väeosa, ma küll peast ei mäleta, mis väeosa see oli. Ja need sõdurid ikka jõlkusid linna peal, aga mingeid konflikte ma ausalt öelda ei mäleta, et oleks olnud, ja Võru on üldse siuke väike koht, kus tegelikult rahvuskonflikti pole kunagi eksisteerinud, et selge on see, et on olnud löömisi, enamasti ikka tüdrukute pärast eksju, aga nagu rahvuslikul baasil ei ole kunagi siukest vastuolusid olnud. Ja ja sõjaväelased ise, oli ju mitmeid intsidente, kus räägiti, et et sõjavägi on valmis ja ja. Isegi ee.. väidetud, et et kui see Suvorovi lööming oli, et siis oli sõjavägi tahtnud sekkuda, aga et asi oli maha rahustatud. Aga mina isiklikult arvan küll, et mingit probleemi otseselt sõjaväega ei olnud.

Mis juhtus pärast? Mis edasi sai?

E..edasi sai see, et Võrus, kuna siis see 21. oktoober muu oli nagu stardipauk siis taasiseseisvumisprotsessile, siis moodustati Vaba Sõltumatu Kolonn, mis hakkas ju aktiivselt tegutsema ..mmm.. just Vabadussõjas langenute mälestuse jäädvustamisega ja meie esimeseks lubaduseks oli ju taastada Vabaduse.. Vabadussõja monument, mille Nõukogude võim oli hävitanud. See oli 46ndal aastal. Kevadel alustasime siis töösid ja ja. Meie ettevõtmine inspireeris siis ka teisi. Kaasaarvatud muinsuskaitset ..ee.. ee.. võtma üles seda Vabadussõja küsimust ja 23ndal juunil 1988 avati siis Võrus, mitte küll esimesena, aga esimene nagu päris otsast lõpuni taastatud vabadussammas. ..E teine võib-olla küllatki tähtis verstepost, mida mainitakse, on 1. mai, kui Võrus toimus ..mmm.. paraad... või või õigemini paraad ei toimunud, vaid rahvas võttis tribüüni ja esitati esmakordselt nõue Eesti iseseisvusele. Et see on ka küllatki tähtis verstepost tegelikult Võru nagu ajaloos. Ja muidugi lipp ä, sellepärast, et et Võrus tõsteti ju sini-must-valge lipp ju 88 juba. Ja jäi maha rebimata. ..E ja ja lipu lippu siis just kasutati kogu aeg igal üritusel, mis korraldati, nii et ..e.. see oli juunis, kui ma ei eksi, siis heisati ju lõpuks lipp ee.. Vaba Sõltumatu kolonni poolt ja Võru rahva toetusel heisati Suure Munamäe torni. Nii et võib-olla jah lipu au kuulub ka tegelt, me oleme vähemalt osalised selles [naerdes].

No kuna ma ise ka neid sündmusi teataval määral mäletan, siis mulle tundub, et Võru, Võrust toimunud räägitakse tänapäeval kuidagi vähe.

Jah, täiesti nõus.. ee.. Võru.. See on ka natuke kurb, et et meie oma, see on ju meie oma rahva ajalugu, meie ühisvara ja ja me peame ikka aru saama, et Eesti on natuke suurem kui kui ainult Tallinn ja ka mujal linnadel on tegelikult.. ja ja ka küladel ja asulates toimus asju, millel on väga tähtis, tegelikult suur tähendus taasiseseisvumisprotsessis, aga need on kahjuks kõrvale jäetud.. Ja täpselt sama moodi Võruga, et et Võrus toimunud nagu ei mäletata, aga me oleme ise pingutand selle nimel, et asjad kirja panna, nii et.. Meil on kaks raamatut: üks on „Aksioonide aeg“ ja teine on „Võru veri ei värise“, mis kirjeldavad kolonni tegevust ja ja Võru sündmusi.

Ja kas nüüd ka see tahtväljenduspäev võib sellel kaasa aidata, et natukene meenutatakse ?

Jaa, ee.. meedia on olnud väga väga vastutulelik vähemalt möödunud aastal ja sel aastal on ju lahkelt trükitud meie meie nagu avaldusi ja.. Ee, kui ma ei eksi, siis „Lõunaleht“ ja ja mitte Sitsi, „Lõunaleht“ ja „Võrumaa Teataja“ mõlemad avaldasid ju tegelikult 87nda, 88nda aasta sündmuste kronoloogia ja ja ja. Toimus arutelu sel teemal, nii et ee.. ma arvan, et siukest asja on vaja seal, et ajalugu, kui me tahame õiget ajalugu, siis me ei tohi nagu tekitada ise siukeid valgeid laike, kus minnakse mööda asjadest ainult sellepärast, et et selle organisatsiooni või partei või või ”ah, et need inimesed ei ole võimupumba juures“ ja ei pruugi jäädvustada oma mälestustki ..hhhh.

Nii, Tänan Teid väga selle intervjuu eest.

Lisa 1.29.

Professor Jüri Allik, milliste uuringutega homme, millised uuringud homme üldse tutvustusele tulevad ja just siis need, mis puudutavad nagu selliseid arusaamu rahvustest?

Eem... see uuring, millest mina räägin tutvustas meie uurimisrühma, kuhu peale minu kuulub veel hulk inimesi eem... puudutab ühe teema jätku, mis sai alguse paar aastat tagasi, kui me olime ühes autorite kollektiivis, mis avaldas parimas teadusajakirjas „Science“ artikli, mis näitab seda, et rahvuslikud stereotüübid või see, mida me arvame iseenda rahvusest või oma naabritest, et see ei lange kokku sellega, millised on tegelikud inimeste arvamused iseendast. Nii et see nii-öelda rahvuslikud stereotüübid... neil ei olnud nagu alust ja meie mõte oli selles, et püüaks siis välja selgitada, et mis... mis siis põhjustab inimestel stereotüüpe, et kuidas tekivad stereotüübid. Kui nad ei kirjelda tegelikke isikuomadusi, siis nad peavad olema millestki muust tingitud. Ja selleks me võtsime ette väga kindlatel põhjustel Venemaa. Sest Venemaa on üks hea uurimisobjekt, sest see uuring, mida tehti neljakümne üheksa riigiga, seal oli üks oluline probleem oli see, et meil oli tarvis see test või ankeet oli tarvis tõlkida kahtekümmend seitsmesse erisse keelde ja kindlustada, et kõik tõlked on ühesugused on väga keeruline. Aga Venemaal enamus elanikkonnast oskab ja saab aru vene keelest ja sellepärast me siis õnnestus koguda andmeid neljakümnest Venemaa paigast alates Kamtšatkast lõpetades Karjalaga. Eee... ja me tahtsime põhilist kahte asja teada – kuidas venelased ise hindavad tüüpilist venelast, kuidas nad hindavad iseennast ja kuidas nad hindavad siis nii-öelda ideaalset või sotsiaalselt soovitud inimest. Ja selle põhjal me, ma arvan, et nüüd me teame natuke paremini kuidas kujunevad stereotüübid ja mis nende taga on.

No mida siis selle uuringu põhjal venelaste kohta öelda saab?

Selle põhjal saab öelda, et enamus... esiteks, et see stereotüüp... me küsisime tüüpilise venelase kohta, kuidas ta on Kamtšatkal, küsisime kuidas ta on Moskvast, küsisime kuidas ta on Karjalas. Selgub, et see ettekujutus tüüpilisest venelasest on väga ühesugune. Praktiliselt ei ole vahet, millises paigas venelasega on tegemist. Inimesed arvavad teoreetiliselt või no subjektiivselt, et ta... need arvamused temast, milline ta on - kas ta on jutukas või... või kohusetundlik, kas ta on ärev, kas ta on arrogantne teiste suhtes, et need langemused langevad väga hästi kokku. Üldine mulje on selles, kui me võrdleme seda, kuidas inimesed kirjeldavad iseennast, siis arvamused tüüpilisest rahvuskaaslasest on... on pigem negatiivsed kui positiivsed. Üldiselt inimesed arvavad, et neurootilisus, ebakindlus...eee... viha teiste inimeste vastu, et need ei ole nagu soovitatavad tunnused, siis tüüpilist rahvuskaaslast hinnati pigem negatiivselt kui positiivselt. On samuti ka meelekindlusega, mis tähendab kompetentsust, korraarmastust, töökust. Siis...eee...venelased ei olnud väga kõrgel arvamusel oma tüüpilisest rahvuskaaslasest. Nii et võiks öelda, et venelased on, noh, pigem realistlikud ja kriitilised oma... oma kaaslaste suhtes. Kui... kui see, et nad upitaksid või peaksid, seaksid enda rahvuse väga kõrgele võrreldes teistega. Võrreldes Eestiga tuleb küll öelda, et nad, et see pilt oma rahvuskaaslastest on nagu positiivsem kui eestlaste oma. Me oleme analoogset uurimust teinud Eestis. Anu Realo tegi selle ja... ja Rene Möttus on neid uuringuid teinud meie rühmast ja... ja siis tuleb välja, et kui me küsime, milline on tüüpiline eestlane, siis eestlane on veel... veelgi kriitilisem.

Nii et siis tüüpiline eestlane arvab teisest eestlasest väga halvasti?

Noh, ma ei ütle halvasti, ma arvan, et see on universaalne et eee... vähemalt... vähemalt selle maailma piirkonna kohta ja nende rahvaste kohta, keda me oleme uurinud, et see arvamus tüüpilisest on... on sotsiaalselt soovitatavuse mõttes natuke kehvem. Ütleme... aga see ei puuduta ka mitt...mitte, see ei ole niuke väga universaalne, sest mõne... mõne

omaduse suhtes võivad need sotsiaalne soovitus ja... ja tegelik hinnang kokku langeda. Nii et... aga need on vähe...väike...vähe on selliseid inimese isiksuse omadusi, mis niimoodi käituvad, nii et...

Aga millest see tingitud võib olla?

No ma arvan et see, ma kardan, et see võib olla siuke universaalne, see on niimoodi kuidas üldse inimesed suhtuvad oma rahvusesse. Et see võib olla see...meil teistsugused näited, et keegi peaks oma rahvust oluliselt paremaks kui... kui... kui ta peab iseennast. No ütleme seda, sellist asja ei ole. Üks võimalus on see, et ongi niimoodi, et inimesed... inimestel on nagu enda suhtes nagu positiivsem arvamus kui... kui noh ütleme liigikaaslaste või rahvuskaaslaste suhtes. Et see on nagu niisugune psühholoogiliselt universaalne, kuigi sama kehtib ka siis kui me ei küsi mitte tüüpilist vaid võtame inimese väga hea tuttava või... või... või... või sugulase või, siis... siis... siis see stereotüüp on ikkagi natuke negatiivsem kui see kui... kui see, mida inimene arvab iseendast või lähedastest tuttavatest. Nii et selle stereotüübi puhul negatiivsus on natuke... natuke suurem. Aga...me oleme püüdnud ka sel...selgitada, millest need...miks... miks ja kes on need, kes just rõhutavad seda nii-öelda negatiivsemat poolt, siis selgub, et see on eee... eelkõige kindel rühm inimesi, kes ise o... võiks öelda niimoodi, et ei ole väga rahul selle ühiskonna pildiga, kus nad elavad. Nii et mõnes mõttes võib öelda, et see pilt on ka realistlik või vastab sellele arusaamale, milline inimesele on arusaam ühiskonnast. Kui ta hindab, et ühiskond on tema suhtes vaenulik, kui ta peab eee... tegelema ellujäämisega ja tegelema turvalisuse, julgeolekuga, siis ta projitseerib need omadused nagu oma liigikaaslastele. Oma ärevuse, oma... oma hirmud, oma kartused ja kahtlused ja selles mõttes tõlgendab oma... oma liigi...rahvuskaaslast just nende samade negatiivsete omadustega, mis, ma kujutan ette, osaliselt Eestis võibki õige ja võib-olla veel rohkem on see õige Venemaa kohta.

Saab nüüd nende uuringutulemuste põhjal seletada ka näiteks mõnda käitumist?

Ma loodan küll. See seos ütlemise nii-öelda uskumuste stereotüüpide ja reaalse käitumise vahel... see on tegelikult just see, mida me usume. Ma arvan, et... et... et väga hästi saab seletada verbaalset käitumist. Selles mõttes, et poliitikute, retoorikast ja... meie ajakirjanduse retoorikas on... on väga palju leida selliseid atribuutatsioone, me ütlemise, et venelased on sellised või eestlased ongi sellised ja... ja... ja... ja sellepärast on... nii et seda käitumist õnnestub ilmselt väga hästi seletada. Aga ma ei välistaks seda, et me suudame ennustada ka kasvõi...või mingil määral seletada seda miks pärast näiteks meil on nii palju autoõnnetusi. See...ja kui me vaatame kuidas inimesed hindavad niukest tüüpilist eestlast, siis ütlemise see sama...ütlemise hoolimatus või... või... või vaenulikkus teise suhtes võibki olla üks... üks selle nagu ajendeid või põhjuseid. Mis on paradoks selle mõttes, et noh, tegelikult kui me...kui hinnatakse reaalseid inimesi ja kui need reaalsed inimesed, keda küsitakse kokku liita, siis see pilt on üsna sarnane kogu muu maailmaga, nii et võiks öelda niimoodi, et tegelikult nagu ei ole olulisi erinevusi isiksuse omadustes rahvuste vahel. Kaasaarvatud venelastest või lätlastest. Näiteks me oleme väga sarnased oma nii-öelda keskmise... keskmiste omaduste poolest. Aga stereotüübid on väga erinevad või küllalt erinevad. Näiteks meie stereotüüp venelasest on... on, noh, peaaegu et diametraalselt vastupidine. Arvatakse, et tüüpiline eestlane on see, kes...mis ei ole venelane. Nii et...mis on ka üldiselt ka väga hästi arusaadav meie ajaloolise konteksti ja... ja ka tänapäeva olukorraga. Siin ei olegi tarvis ajalukku minna. Nii et selle mõttes on eestlase stereotüüp on väga hästi arusaadav. Me oleme selle üles ehitanud meie suure idanaabri suures...suurel määral idanaabri põhjal. Ja...ja püüame ennast teha teistsuguseks. Kui me arvame, millised nad on, mitte sellised, nagu nad tegelikult on.

Lisa 1.30.

Kõigepealt ma kontrolliksin ee üle, kuidas ma viidata võin või, või, mis ametinimetuse all te...

Ee Tartu Ülikooli majandusteaduskonna rahanduse lektor siis.

Ee Andres Juhkam?

Andres Juhkam jah.

Ja kuidas ma võin, kas see saneerimine on kuidagi sinu erivaldkond ka või võin sellele ka viidata kuidagi?

Hmm, no see on üks valdkondadest jah, millega ma olen nagu siin tegelenud, et aga, aga noh vaieldamatult on ta nagu suhteliselt uus valdkond. Et, et ega selles vallas ju väga pikaajalisi kogemusi pole nagu kellelgi. Nii et aga noh, kuna ma nagu rahandusspetsialist olen siis, siis e, siis saneerimine ju väga hästi haakub sellega.

Aga millest tuleneb siis see suur huvi nüüd peale seaduse vastuvõtmist, et on juba nii paljud ettevõtted esitanud avalduse?

Noh neid argumente või tähendab neid põhjendus võib seal kindlasti väga erinevaid olla, et ä, et alates sellest, et on, et soovitakse lihtsalt saada ajapikendust, krediitori kaitset teatud ajaks, natukene aeg maha võtta ja [köhatuse] kindlasti võib põhjendus olla ka selles, et ää, et ää, et ikkagi on väga tõsine ää saneerimise plaan nagu eelnevalt välja mõeldud ja siis jälle seda üritatakse siis nagu ka ellu viia. Et see nagu tihtilugu vist, ma arvan, et nende esimeste juhtumitega nagu kipubki nagu probleemiks olema, et ää, et ettevõtjatel ei ole ikkagi ju sellist väga selget ideed ja nägemust, et mida ee peale saneerimismenetluse algatamist nagu peale hakata. Ehk siis, ehk siis antakse avaldu sisse selle mõttega, et eks siis näeb, ja siis hakkama nagu seda, nagu seda ideed looma ja genereerima. Aga, aga ma arvan, et arvestades seda, kuivõrd vähe on tegelikult neil selle saneerimise kinnitamiseni aega jäänud, siis ee siis seetõttu tegelikult noh päris nullist seda ideed enam ei suudeta luua, ja seetõttu tegelikult, kui ennem, kui see kava sisse anda, peaks see, see saneerimise idee olema juba ettevõtjal juba väga põhjalikult läbi mõeldud ja samuti ka mõeldud võimalike rahastamisallikate peale.

Kas saneerimises nähakse mõnevõrra võib-olla ka päästerõngast, et siin üks kohtunik tõi näite, et ettevõtte esitas avalduse ja peale seda juhtkond sõitis soojale maale puhkusele?

Noh see ongi täpselt see sama, et võetakse aeg maha, lihtsalt natukene puhatakse ja siis võib-olla värskete ideedega lennatakse uuesti peale. Et eks see ega raskustesse sattunud ettevõttes töötamine ilmselt ei ole kõige emotsionaalselt kõige, kõige meeldivam tegevus. Nii et võib arvata, kui nii noh võib arvata, et see noh teatud määral töötabki selles, et saaks natuke aja maha võtta [paus], kusagil üksikul saarel nagu ideid ja mõtteid koguda omavahel ja siis tulla tagasi hakata kava kirjutama. Et noh, võib-olla see, võib-olla see isegi noh, kui see, kui see puhkuserais on hästi lühikest aega võib-olla see on isegi mõttekas. Aga, aga, aga jah, üldiselt arvestades seda, et kui vähe on aega jäänud tuleks ikka väga kiiresti ja jõuliselt tegutseda, et ää, et ää noh selles mõttes ega, ega seda aega seal palju ei ole ja sisuliselt on see et see kava peab olema ikka väga korralik, noh piltlikult öeldes äriplaan, kuidas sa selle ettevõtte raskustest välja tood, et mis väärtust see loob kreditorile, mis väärtust see loob omanikele, kindlasti peaks sinna kaasama ka investoreid, sellesse et ilma selleta ilmselt ei saa üle ega ümber. Ja noh kõigile seda sellele pead ikka noh kõigile nendele jaoks sa pead selle ikkagi, selle kava ka maha müüma ja nii et noh, selles mõttes on see täitsa tõsine töö. Nii et selles mõttes tuleb sellega kiirelt ja jõuliselt tegutseda.

Kas võib väita, et ettevõtjatel on sõna pankroti ees hirm ja selline häbi, et ää tihti ei julgeta tunnistada, kui on ettevõtte raskustes, et kas selle saneerimisega seoses võib ka sama väita?

Oeh, hmm, ... Seda on isegi nagu raske ütelda tegelikult, noh see need valehäbid ma usun, et peaks nagu ära unustama, et siin peaks noh pigem vaatama ikka nagu neid

majanduslikke kriteeriume, kas äri on päästetav või mitte. Et kui sul on nagu see saneerimis idee on see, et sa lihtsalt ootad paremaid aegu, paned poe kinni ja ootad lihtsalt paremaid aegu. Siis see ei ole, see ei ole kindlasti lahendus, et see saneerimine tähendaks ikkagi seda, et sa, sa pead ikkagi lähtuma väga ratsionaalsest analüüsist ja... ja sellest hetke olukorrast, mis on näiteks rahastamise turul kujunenud, niiet ä noh ma arvan, et seda emotsionaalset aspekti ei peaks väga, väga rõhutama, agaa aga kindlasti üks üks aspekt mis võib olla või noh ütleva lisaa faktor mis võib ää..ä saneerimisel ettevõtjaid kaasa utsitada on see, etä..et äää soovitakse säilitada head mainet nagu etteää..tähendab panga ts panga ja ka teiste ettevõtjate silmis eks siis ikkagi oma raskustest ise välja rabeleda, näidata et on..et ollakse....noh.. et omatakse sellist tappeinstinkti või, nagu piltlikult öeldes, jaa ja noh see on, see on isenesest nagu positiivne, aga noh lõppkokkuvõttes on see et eg a a... eg a a mh see.. se saneerimisidee peab olema väga, väga tugev ja noh seal peab, peab olema ka seda hingejõudu nagu, etä etä nii kreditoridele kui ka, kui ka teistele äripartneritele seda, s seda kava nagu siis selgitada ja ja lõpuks se kreditorid peavad selle ka heaks kiitma.

Milline on teie arvamus jõustunud saneerimiseadusest?

Tshh... ääää khh... tshh hhh... tshh raske veel selliseid väga põhja panevaid järeldusi teha et üks kindlasti misääääää mis, mis võiks olla on see saneerimiskava koostamisel antud aeg võiks olla pisut pikem, et ää noh kui ettevõtjatel oleks nagu selged ideed juba, mida teha, siis sellisel juhul võibolla tõesti ei oleks ä äää e ei peaks see aeg olema pikem kui kaks kuud hetkel on ainult kaks kuud antud, et noh sisuliselt tähendab seda et sellisel juhul kava koostamiseks jääb kuu poolteist, .. et noh ee aga noh kuna praktika ikkagi nagu näitab seda, et e ettevõtjatel sellist selget nagu nägemust oma firma välja.. raskustest välja toomiseks ei ole, siis sellisel juhul ä sellisel juhul jah on õ ... oná.. on sellest ajast liiga vähe et ää see võiks olla ä, võiks olla siiski võimalus et seda aega nagu antakse vajadusel juurde. Muidugi samas saneerimisnõustajad peavad ka ise nagu i s e v ä g a hh... eh... väga jõuliselt käituma et kui nad näevad et ikkagi ettevõtjalt sedaa seda ideed ei tule ja noh toimub selline m ekslemine pidevalt siis ää siis ää siis ma arvan et peab ka saneerimisnõustaja ise olema nagu selline ä valmis ää valmis see saneerimismenetlus ära lõpetada, ... et sellisel kiratsemisel ei ole suurt mõtet et ..et noh et noh eks ole näha muidugi et praktika nagu näitab seda aga üldiselt nagu maailmariikide praktika näitab ka seda et ega, ega siiski saneerimised õnnestuvad vähesed ja ma usun et kui näiteks viiest, viiest saneerimisest üks kaks välja tuleb ja tõesti see ettevõtte õnnestub päästa ta ja ja ta jääb siiski nagu tegutsema ja on tagatud kainimeste tööhõive siis on tegelikult väga hästi läinud etä et ma usun et enamused saneerimised siiski varem või hiljem e .. e noh ebaõnnestuvad.

Mis te arvate, kuidas läheb nüüd nendel ettevõtjatel, kelle avaldus on menetlusse võetud?

Raske öelda sellepärast ei tea, ei tea täpset tausta, et loodame et hästi, aga... a g a kuna see on selline alguse asi siis ä siis ma arvan et ää e ..e nh kindlasti võib, võib nend' esimeste kaasosalistega palju vigu tulla.. et ää nh eks see praktika kujuneb siin ikkagi aastatega välja ja noh ütleva kuna praegu on ikka segased ajad siis tegelikult ää ä ma usun, et aasta pooleteisega me saame selle, saame selle saneerimise siis protsessi sellist efektiivsust juba hakata ka nagu hindama, mingisugust majanduslike kriteeriumite alusel aga praegu on tõesti nagu liiga vara veel rääkida et noh võib, võib arvata, et et ega t a a väga tulemuslikuks esialgu ei osutu, ja paljude saneerimiste nagu mõte võib olla pigem sellest, et lissalt oodata häid aegu et ä noh sellisel juhul ei ole sellel saneerimisel suurt mõtet.

Kas vigu võib tulla siis millise poole pealt?

Vigu võib ikka eelkõige tulla sellest, et ettevõtjad ise .. ee .. ee .. eh, noh, tegelikult võib olla niimoodi, et sisuliselt on saneerimine ettevõtte .. nagu .. ettevõtte asetatakse nagu

sellise riskikapitali projekti olukorda, kus siis tegelikult on see, et see risk, et see asi õnnestub, on väga-väga väike. Ja ja tõepoolest sellistes sellistes sellistel puhkudel tuleb arvestada seda, et sa pead.. sa peadki tegutsema nagu sellise riskikapitali kaasanud ettevõtja, et sa pead väga kiirelt, jõuliselt tegutsema. Sa pead olema võimeline riski võtma täiendavat kapitali turgudel kaasama või pankadest kaasama. Et see.. ma arvan, et siin võib olla lihtsalt ka see, et.. et ettevõtja ei kujuta ette, mis.. mis töö teda sellega nüüd tegelikult ees ootab. Et sisuliselt on see, et see toimub nagu ühele ettevõttele restart. Ja ja selle.. selle läbitegemine ei ole.. ei ole lihtne variant, arvestades nagu neid rahastamise võimalusi. Sest tegelikult on ju nii, et paberil võivad ju kõik äriplaanid ilusad olla ja näidata seal rahavoogusi ja justkui nagu läheks.. idee kohaselt võiks see saneerimine välja vedada aga.. aga küsimus on selles, et.. et kas sa saad nagu uut raha või rahastamist sellele peale. Noh.. antud situatsioonis, ma arvan, on see.. see just kõige valusam hetk, et.. et.. et ikka tagada nende saneeritavate objektide uus rahastamine. Ma arvan, et see võib saada nagu otsustavaks paljude.. paljude ettevõtete puhul.

Kui tähtis peaks üldse olema riigi roll hädas ettevõtete aitamisel?

Hmm, suuremate ettevõtete puhul kindlasti. Sellepärast, et sellel on taga teadupärast ju tööhõive ja ka.. ja maksutulud. Aga ma arvan, et ee.. mhh. Et lõpuks ikkagi ettevõtte saatuse otsustab turg ise, et kas see ettevõtte ja äri ja ärimudel on elujõulised või mitte. Et ee.. et ee kindlasti ei tasu riigil hakata nagu peale maksma nendele asjadele, et see on.. noh turg paneb selle paika ja.. ja noh.. et kui on ikkagi turg tootel või teenusel ära kukkunud, siis ei ole mõtet hakata seda naguuuuu kunstlikult üles upitama. Nagu selles mõttes riik kehtestab oma mängureeglid, annab võimaluse. Nüüd on ettevõtete asi nagu otsustada, kuidas nad neid võimalusi kasutavad. Ee, noh.. ja edukamad suudavad need ära kasutada. Nii.. nii ka läheb. Et aga kindlasti see, et nagu riik nüüd ise hakkaks seal ettevõtjaks ja looks teatud soodustingimusi kuidagi.. et no sellisel asjal ei ole mõtet, sest lõpu.. lõpuks on ikkagi see, et ega siis ettevõtja tegutseb siis kui tal on turg ja rahavood, et ee.. et kui neid ei ole, siis tegelikult .. noh, võib see saneerimine küll võib-olla lühiajalist efekti anda aga lõpuks on ikkagi see, et firma.. firma ei suuda niimoodi edasi jätkata.

Soovid sa lisada veel midagi, mida ma küsida ei taibanud?

Hmmmm

teema lõpetuseks.

Kindlasti soovitaks seda, et kui nagu ettevõtjad lähevad selle saneerimisavaldust esitama, siis mõtelgu väga põhjalikult läbi see kava. Et pärast selle peale nagu aega ei raisata. Siis oleks nagu selgelt nägemus, mida tehakse ja kuidas kavatsetakse oma ärimudelit muuta, uusi teenuseid, uusi tooteid juurutada, uutele turgudele minna ja ja mõeldakse läbi võimalikud rahastamisallikad. Ja ehk siis käiakse .. noh suheldakse nii kreditoridega, võimalike nagu omakapitali investoritega. Et ee, noh see see kava võiks nagu ütleme vähemalt.. ee ee mingil määral juba valmis olla, kui nüüd saneerimisnõustajad sisse tulevad, siis sellisel juhul noh.. ee, kõike seda looma hakata nullist.. ee, on.. see on juba praktiliselt võimatu.

Olgu. Aga aitäh sulle!